

GRAMOFON

Klasszikus és Jazz

2012. ŐSZ

2012. ŐSZ

Salzburg, Drezda, München

Nyári fesztiválbeszámolók

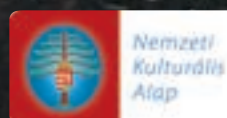
Lélekkel lélekig

Lantos Zoltán hegedűművész útjai

Időben megnyomni a gombot

A Hunyadi László premierje

CLAUDE DEBUSSY 150

XVII. ÉVFOLYAM 3. SZÁM

ISSN 1416-1109

1 2 0 0 3

9 771416 110003

ÁRA:
900 Ft

OPERA

MAGYAR ÁLLAMI OPERAHÁZ
HUNGARIAN STATE OPERA

Erkel Ferenc
**Hunyadi
László**

Opera három felvonásban, magyar nyelven

Bemutató ▶ 2012. szeptember 29.

Karmester ▶ Héja Domonkos | Köteles Géza

Rendező ▶ Szűcs Gábor

Díszlettervező ▶ Libor Katalin

Jelmeztervező ▶ Kárpáti Enikő

Koreográfus ▶ Kovács Gergely Csanád

Főszereplők ▶

Fekete Attila | Kiss B. Atilla

Fodor Beatrix | Rálik Szilvia

Miklósa Erika | Kriszta Kinga

Kálmándi Mihály | Bretz Gábor

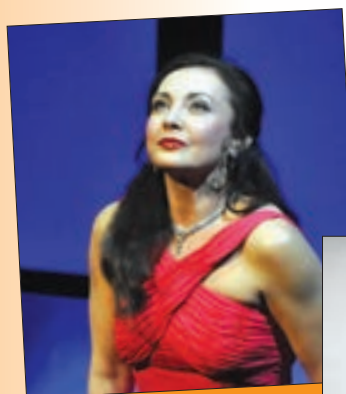
Pataky P. Dániel | Nyári Zoltán

www.opera.hu | www.facebook.com/Operahaz

GRAMOFON

Klasszikus és Jazz

Szerkesztőségünk az alábbi fesztiválokat és hanglemezeket ajánlja olvasóink figyelmébe a őszi hónapokra

Négy utolsó ének Rost Andréával
(22–23. oldal)

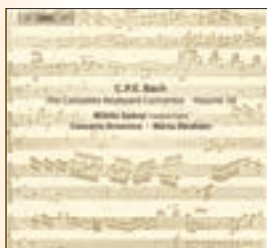
Tükröződések: Csalog Gábor új sorozata (30. oldal)

A Hunyadi László bemutatója (47–50. oldal)

Jimi Hendrix Tribute-koncert (66. oldal)

39 „Fischer Iván és a Fesztiválzenekar új lemeze igazol minden korábbi ovációt”

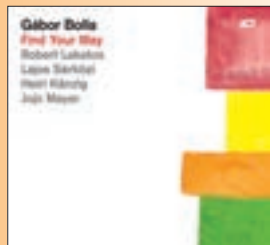
40 „Az Ábrahám Márta vezette Concerto Armonico a historikus játék legfelső szintjén van”

45 „Milos Karadaglic fiatal kora ellenére Pepe Romero és Sharon Isbin szintjén indul”

57 „Elegáns, nagyvonalú és csaknem olyan koncentrált, mint egy koncertszerű előadás”

67 „Meggyőzi a hallgatót arról, hogy rátalált saját hangjára, játékkétségére”

67 „Ezen a lemezen minden a helyén van, az arányok, a húzás, a lassúság, a repülő dallamok”

74 „A valódi modern magyar zene születésének egyik állomása”

Szerkesztői ajánlat

DOSSZIÉ

A 150 éve született Debussy és a modernizmus

Balázs Miklós esszéje 6

KLASSZIKUS

Beszélgetés Csaba Péterrel

Kolozsvártól Lappföldig, Lyontól Budapestig 10

Száz éve született Tátrai Vilmos

14

Vonósok megmérettetései

Nemzetközi zenei versenyek Budapesten 16

Salzburgi Ünnepi Játékok 2012

18

Dresdner Musikfestspiele

20

ZeneSzüret Fesztivál – másodszer

21

Őszi koncertkülönlegességek a MüPában

22

Megújulóban a Honvéd Együttes

24

Antal Mátyás a Nemzeti Énekkar évadjáról

26

Zenekari körkép

28

KRITIKA

38

OPERA

Időben megnyomni a gombot

Szűcs Gábor és Héja Domonkos a Hunyadi Lászlóról 47

Müncheni operaesték

52

Mária Terézia Szegeden

Ármel Operaverseny és Fesztivál 54

KRITIKA

56

JAZZ

Lélekkel lélekig

Lantos Zoltán útjai 60

Ifjú tehetség: Fonay Tibor

63

„Legyünk nyitottabbak, befogadóbbak”

Párniczky András, a Nigun gitáros-zeneszerzője 64

Koncertajnló

66

KRITIKA

67

VILÁGZENE

Egy rendhagyó zenei kísérlet

A PASO tisztelgése a ska előtt 72

KRITIKA

74

GRAMOFON-HANG

Analóg vagy digitális?– Ujházy László sorozata

Tizedik rész: A digitális technika a stúdiókban 77

A Lengőajtó hangjai

Szigetvári Andrea elektroakusztikus zeneszerző 80

TERJESZTÉSI PONTOK

82

KOLOZSVÁRTÓL LAPPFÖLDIG, LYONTÓL BUDAPESTIG

Csaba Péter, a MÁV Szimfonikusok új művészeti vezetője
(10. oldal)

A HUNYADI LÁSZLÓ PREMIERJE

Szűcs Gábor és Héja Domonkos
az operaházi bemutatóról
(47. oldal)

LANTOS ZOLTÁN

India, Skandinávia
és az OpenSource
(60. oldal)

PANNONIA ALLSTARS SKA ORCHESTRA

Novemberben szimfonikus koncertre készülnek (72. oldal)

GRAMOFON

Klasszikus és Jazz

1996-ban alapította:

Iványi Margó, **Bösze Ádám**,
Retkes Attila és **Zipernovszky Kornél**

Főszerkesztő: **Retkes Attila**

Főszerkesztő-helyettes: **Bércesi Barbara**

Főmunkatársak: **Albert Mária**,
Ujházy László, **Várkonyi Tamás**,
Zipernovszky Kornél

Lapterv: **Práczky István**

Tervező szerkesztő: **Kondor Anna**

E számunk szerzői:

Albert Mária, **Aradi Péter**,
Balázs Miklós, **Bencsik Gyula**,
Bércesi Barbara, **Fittler Katalin**,
Huszár Endre, **Kiss Eszter Veronika**,
Kovács Ilona, **Kovács Veronika**,
Kozár Alxeandra, **Laczkó Krisztián**,
Lindner András, **Lőrincz Judit**,
Márton Attila, **Máté J. György**,
Mesterházi Máté, **Németh G. István**,
Pallai Péter, **Réfi Zsuzsanna**,
Retkes Attila, **Szabó Barna**,
Székely György, **Turi Gábor**,
Ujházy László, **Várkonyi Tamás**,
Zay Balázs, **Zipernovszky Kornél**.

Címlapon:

Claude Debussy
Jacques-Emile Blanche portréja

A szerkesztőség postacíme:

H-1282 Budapest, Pf. 68

Telefon: 06-1-430-2870

Fax: (06-1) 436-0101

E-mail: info@gramofon.hu

Honlap: www.gramofon.hu

Kiadja a **Retkes Attila**

Kulturális Értéktérítő Kft.

H-1037 Budapest, Fergeget utca 11.

Felelős kiadó: **Retkes Attila**

Előfizetés, hirdetés: **Kovács Veronika**,

06-20-998-1499

E-mail: kovacs.veronika@gramofon.hu

A kiadvány az Allym Kft. gondozásában készült.

Nyomás és kötés:

AduPrint Kiadó és Nyomda Kft.

1033 Budapest, Csikós u. 8.

Tel.: +36 1 439-3107; Fax: +36 1 439 3103

Megjelenik évszakonként.

Előfizethető a kiadó címén, telefonon,

faxon, e-mailben.

Az éves előfizetés ára 2012-ben: 3000 forint

A Gramofon
megjelenését
támogatja:

A Gramofon
az ICMA nemzetközi
zsűrijének tagja

La flûte de Pan – Debussy és a modernizmus

Százötven éve, 1862. augusztus 22-én született a francia zeneszerző-génius, Claude Debussy. Esszénk központi tematikája Debussy és a modernizmus, a szimbolizmus és az általa teremtett új mitológia viszonyrendszere. Írásunkban a zene mellett a társművészetek is hangsúlyos szerepet kapnak.

✦ Balázs Miklós

„A képzelet a valóság királynője.”
(Charles Baudelaire)

A montmartre-i Chat Noir mulató bejárata felett volt olvasható a felirat: „Járókelő, légy modern.” Mármost mi a modern? S mit jelent modernnek lenni?

A modern

Sigmund Freud a Bevezetés a pszichoanalízisbe 18. előadásában beszél arról, hogy a modernség három, az emberiséget ért traumából született. E három meghatározó „sokk” nyomán voltunk képesek felismerni: a világ egy része mentes az individuális tapasztalat elsődlegességétől, s a lelki, a szubjektív dimenzió, mely az alteritásban mindenütt jelen volt, az élet számos területén a létezés margójára szorult. Más szóval: vissza kell vonulnunk olyan léterületekről, melyeket korábban saját lényünként kezeltünk. Az első trauma okozója Kopernikusz, aki kimutatta, hogy a nem a Föld körül forog minden más létező, vagyis a kozmosz, a tárgyi világ nem biztosít centrikus pozíciót az ember számára. A második ilyen megrázkódtatás Darwin nevéhez fűződik; a darwini evolúció-elmélet szerint az ember nem a „teremtés csúcса”, nem uralkodó az élőlények rendjében, hanem csupán egy lépcsőfok a törzspejlődésben. A harmadik narcisztikus traumát Freud a maga számára tartotta fenn: eszerint az ember a saját lényét sem uralhatja, hiszen a tudattalan meglétének igazolásával – mely a tudatalattit a tudat egyfajta belső külvilágaként definiálja – a szuverénnek gondolt spirituális pozíciók kényszerpályákra terelődnek. E három trauma során a világ úgymond deszubjektívizálódik, vagyis voltaképpen „kiutasítottunk” a világból.

A modernség világnézetének pillérei mindenekelőtt Friedrich Nietzsche művein nyugszanak (Vidám tudomány, 1882; Ím-ígyen szóla Zarathustra, 1884), melyek az egyén „önbirtoklásának” deklarálásával a társadalmi morál korábbi lényegét, az isteni eredetű etikát célozzák meg-ingatni. Kiszorítják Istent az emberi lét hatóköréből, s lehetségesnek tartják, hogy az ember átlépjen a jó és rossz cselekedeteit szabályozó korlátokon. Albert Einstein 1905-ben publikálja forradalmi erejű relativitáselméletét, mely a newtoni fizika megingathatatlanak hitt elveit cáfolja, s egy egészen új, a dolgok viszonylagosságát hirdető természetelméletet követel. Max Weber, a századelő legjelentősebb társadalomfilozófusa beszámol az ipari társadalomnak az egyént befolyásoló jellegzetes tényezőiről; amennyiben a termék helyett a termelési rendszert állítja a diskurzus középpontjába, s egy újszerűen funkcionáló államapparátus bürokratív szemléletét írja le. A modern társadalomnak eszerint a tárgyi világa is más, mint a premoderné, az úgynevezett Második Természet, vagyis az ember alkotta dolgok rendje egyre nagyobb és komplexebb rendszerré idomul, melyben mind erőteljesebb szerepet játszik a gépek formálta valóság. A modernség szellemi tapasztalatának sajátja tehát, hogy a felszín mögé akar látni, ahol a dolgok rendjét nem a felületi szabályszerűségek vezérlik, hanem stabil, rendre vissza-visszatérő rejtett formák, absztrakt struktúrák spirálja irányítja a mélyebb összefüggéseket.

Pierre Puvis de Chavannes: Fialat lányok a tengerparton (1879)

Szimbolizmus

Freud a fentiek mellett arra is rámutat, hogy a deszubjektívizálódás folyamatával szemben kialakulnak olyan léte-rületek, melyek a fentiek ismeretében immár letisztultan, kiemelten nyerhetik el a szubjektivitás hordozásának, megjelenítésének feladatát. Ilyen a művészetek autonómiája, mely egy sajátos poétikai funkció segítségével képes a spiritualitás, a szubjektív tartalmak egy sokkal kidolgozottabb, mélyebb, élesebb megjelenítésére. A modernizmus kulturális tendenciái az élet individuum alapú megértésére tesznek kísérletet. A modernség ontológiája így lényegében a szüntelen önreflexivitás fenntartása, azon belül is egy elvont, belső és külső jelentésrendszerre irányuló lényegi figyelem. A múlt század jeles teoretikusa, a francia Claude Lévi-Strauss „barkácsolója” éppen ilyen „modern ember”, aki minden félkész töredéket felhasznál – nyersanyagot éppúgy, mint a korábbi hasznosításokból visszamaradt forgácsot, vagy régi alkalmazások maradványait, melyeket azután egy új összefüggés elemeivé illeszt. A barkácsolás (bricolage) sikere így egy teljesen új funkció és szerep életre hívása, mely egy, a korábbi tartalomtól független végcélhoz ér. Ha jól megnézzük, ez nem egyéb, mint a (modern) individuum totalizáló képességének működtetése, egy újfajta esztétikai látásmód és művészi eszköztár kialakítása.

Bizonyos értelemben Claude Debussy művei is nagyrészt ilyesfajta, korábról megmaradt, innen-onnan összegereb-

lyezett „szilánkokra”, „forgácsokra” alapulnak: hat rá az orosz késő romantika szimfonizmusa, a wagneri zenedráma, majd az indonéz gamelán zene, melyeket idővel beépít saját, komplex műesztétikájába. Ám Debussy „hangpoémáiból” hiányzik a szimfonikus műveknél korábban szokásos úgynevezett belső cselekmény kialakítása. Harmóniavilága sokszor elszakad a funkcionális rendtől, vagyis szabaddá és nem szükségképpen formaalkotó tényezővé válik. Elmosódó harmóniáival, szokatlan hangnembváltásaival, a zenekari szövet áttetszőségével, szellemi ingergazdagságával és nyílt formaalakításával Debussy új barázdákat vág a késő romantikus stílusiskolákon edzett hallgatók és ítések fülébe; megteremtve saját, összetéveszthetetlen zenei univerzumát. Mert a szimbolizmusban a tradíció sokszor történetietlenné válik, amennyiben a hagyományt nem mint a múlt tanulságát, hanem a jelen pillanatban éppen rendelkezésre álló reakciókat fogja fel. Ezen gondolkodásmódnak lényeges mozzanata, hogy az alkotó képzelete nem alkalmazkodik érvényes szabályokhoz, modellekhez vagy kötelező útmutatásokhoz, a műalkotás érdemi mozgató ereje ugyanis a képzelet kell legyen. A szimbolista poétika termékei eme képzelet szülőtteiként, a szubjektív tapasztalat (pl. álom, fantázia) tudatos megnyilatkozásaiként értendők. A szilárdan felépült társadalommal szemben egy másik közösség körvonalazódik: az alkotó valóságé. A szimbolista kör, melyben Debussy mellett a kor jeles francia költői és képzőművészei is helyet kapnak, egy végletesen személyes, mesterséges kis társadalommá szerveződik, melynek eredetisége, magatartása és szokásrendje sokszor botránysos, s nem mellesleg rokonszenvez – mint azt látni fogjuk – a miszticizmussal, az esztétizmussal és egy új mitológia megteremtésével. A szimbolista kifejezőmódja nem korlátozódik arra, ami a valós (társadalmi) térben zajlik, nem elégzik meg a külvilág felé fordulással, ehelyett egy szaggatott, önreflexív nyelvezet sáncai mögé vonul. Ilyen fedezék a szimbolizmus tendenciájának egyik jellemző terepe: a zene.

ANGOL SZIMFONIKUSOK, SPANYOL ZONGORAIRODALOM

Debussy hatása az európai zenetörténetben csak másodsorban jelenik meg a nagy kontinentális országok és zenekultúrák múlt század eleji átalakulásában. A német, az orosz, vagy az olasz zene áramlatai kevésbé támaszkodtak Debussyre, mint más, Franciaországgal szomszédos országok: Nagy-Britannia vagy Spanyolország. Előbbi mindenképpen a szimfonikus zenéjének részbeni megújulását köszönhetette Debussy hatgatékának: az alapvetően a német zenekari kultúrán felnőtt angol hagyományra ugyanis jelentős benyomást tett a modern francia zene, mely friss, fodrozódó hullámokat vetett a szigetország trendjei között is. Arnold Bax több szimfonikus költeménye, Frank Bridge (Benjamin Britten mestere), és elsősorban Frederick Delius hasonló műfajú darabjai viselik magukon Debussy zenéjének nyilvánvaló befolyását. Spanyolországban nem annyira a szimfonikus kultúra, mint inkább a zongorairodalom köszönhet sokat Debussynek. A megkésett spanyol nemzeti romantika második generációja (Manuel de Falla, Joaquín Turina, Federico Mompou) is Párizsban tanult, s hamar megismerkedik Debussy zongoramuzsikájának újszerűségével, melyet azután saját népe folklórájának beépítésével, stilizálásával fejleszt tovább.

Gustave Loiseau: A párizsi Notre Dame (1911)

Párizs

George-Eugène Haussmann báró, a milliárdos építési vállalkozó egykoron szinte egymaga szabta át Párizs látképét: az 1860-as években leromboltatta a város központját, hogy elsöpörje a szűk, középkori idéző utcácskák és sikátorok nyomait, s helyükbe racionálisan tervezett, széles sugárutakat illeszzen, megteremtve ezzel az egyenes vonal zsarnokságának Párizsát. Debussy ebbe az agyonstrukturált, dezorganikus, modernizált Párizsba érkezik a Római ösztöndíj itáliai terméketlensége után. „Idióták” – bírálja az öt bírálókat, a zenekritikusokat, ha zenéjét impresszionistának titulálják. Debussy gyűlöli már az „impresszionista” kifejezést is, maga csak ennyit mond: muzsikája „élet és szabadság”. Úgy hiszi, kritikussai jobb híján, vagy csupán tudálékosságból, meg nem értésből aggatják zenéjére a hol dicsérő, hol dehonasztáló terminust. De mi egyebet tehetnének, hiszen nincs más szavuk olyasmire, amit még meg sem ismertek, meg sem értettek igazán. Debussy kortárs ítései, akik zenéjét zagyvának, strukturálatlannak, zavarosnak mondták, csupán megcsontosodott tradíciósorokat ismertek és kutattak régiben, újbán egyaránt, és azokhoz kerestek számukra adekvát jelentéseket, jelentés-foszlányokat. Fogódzót pedig csak a kortárs képzőművészetekben találtak: Renoir, Manet vagy Monet festői impresszionizmusában, a pillanatnyi benyomások ihlette művészi közlés új, felszabadító logikájában.

Debussy minden kétséget kizáróan a párizsi központú szimbolista-impresszionista iskola vezéregyéniségének bizonyul; zenéjében olyan forrásokból merít, melyek gyakorta folyamodnak a „varázslás” ősi gesztusához (lásd pl. Rimsz-

kij-Korszakov operáit vagy Wagner Trisztán és Izoldáját, illetve Parsifalját), s jellemzőek rá bizonyos archaizáló mozzanatok. Tesz ugyan lépéseket az atonalitás felé, de sohasem éri el azt. Debussy melodikus zenét akar írni, melódies-t, vagyis dalokat, vokális muzsikát akar írni. Természetes ez, hiszen a szimbolizmus gyökere voltaképpen egy erőteljesen irodalmi mozgalom: Verlaine, Mallarmé és Baudelaire formabontó lírája, melyet mint modális nyelvet sajátít el a komponista, folytonosan a (francia) nyelv eredeti prozódiaját, annak lényegi, nyelvi-poétikus vetületét, fonetikai-artikulációs mintázatát keresve. Ebben a szellemen szokás elemezni a legszebb dalciklusokat, mint az *Ariettes oubliées* (1887), a *Poèmes de Baudelaire* (1889) vagy a *Chansons de Bilitis* (1898), illetőleg a *Pelléas és Mélisande* című operát (1902), valamint a *Szent Sebestyén vértanúsága* oratóriumot (1911). Újszerűségükkel, a nyelvhez való modern viszonyukkal ezek a darabok valósággal újjáteremtik a francia vokális zene hagyományát. Kijelenthető, Debussy egyedülálló módon alkalmazza a francia nyelv ritmusát és dallamozgását, s az is tény, ez a dal- és operakincs nem születhetett volna meg, ha a zeneszerző nem ápol olyan mélyen gyökeredző, különleges kapcsolatot a költészettel.

Új mitológia

A modernizmus egyik meghatározó jellemzőjeként szokás számon tartani annak a maga nemében egyedülálló programnak a kidolgozását, amely egy újonnan megteremtendő mitológiával próbál megoldást találni a kor olyan problémáit illetően, amelyek egyaránt érintik a poézis, a művé-

szetek és a filozófia e korszakban kialakult státuszát. A mítoszoknak a történelem iránt fölényesen közömbös világát kívánják újra a kultúra szerves részévé avatni a szimbolisták. E mitológiateremtés ambiciózus, nagy ívű vállalkozásának a célja korántsem a múlt nosztalgikus restaurálása, hanem egy olyan átfogó, társadalomfilozófiai természetű problematika feloldási kísérlete, amely a felvilágosodás egyoldalú racionalizmusának megjelenésével egy időben jött létre, s a romantika látóterében szintén felbukkan. Ám míg a modern mitológia programja a természet racionális uralására és leigázására törekvő felvilágosult ész ellenhatásaként, az irracionális apologetikájaként lép fel – és az analitikus ész logocentrizmusával szemben a szintetikus, a társadalmi legitimáció eszközeként is funkcionáló organikus egész megőrzésének jegyében fogalmazódik meg – addig az idealizmusban a lélek hangja válik „világot teremtő” tényezővé, amennyiben a konkrét valóság fölé egy másik, mesterséges univerzumot épít, melynek segítségével a valóság lényegéhez igyekszik eljutni.

Pierre Boulez elhíresült mondása szerint „a faun fuvolája lehel új életet a zenébe” – utalva ezzel Debussy korszakos munkájára, az egy Egy faun délutánja című kompozícióra, mely először 1894-ben hangzott el Párizsban. A darab a francia szimbolisták atyamesterének, Stéphan Mallarmének a költeményéhez írt prelude, azaz előjáték, a szerző szavaival: „igen szabad illusztráció”. A faun, vagyis az antik pásztor-isten jelenléte a maga mitológiai konnotációival elvethetetlen: a szimbolisták a természet őserőinek munkáját látják a mitológiai figurákban, melyek szükségszerűen – és szimbólum voltukban – több jelentést hordoznak, egy eredendő többértelműséget közvetítenek, mely értelmek hol megjelennek, hol eltűnnek a sokrétű jelentések ködében. Korántsem véletlen, sőt jelképes, hogy egy ilyen többszörös szimbolikájú mitológiai alak megidézésével indul útjára a modern szimfonikus zene, s jut el maga Debussy is olyan mérföldkövekhez a későbbiekben, mint a Noktürnök (1899), A tenger (1905) vagy a Képek (1912).

A MAGYARORSZÁGI ÚTELÁGAZÁS

Bár a hazai posztromantikus komponistákat (Dohnányi, Hubay, Weiner stb.) jószerivel hidegen hagyták a kortárs francia zenei iskola újításai, a haladó szellemű zeneszerzők, Bartók Béla és Kodály Zoltán idejekorán felfigyeltek Debussy jelentőségére, s útkereséseik éveiben jócskán merítettek ihletet belőle. Bartók esetében 1907-től tapasztalhatunk érdeklődést a francia befolyás iránt; az 1910-ben született Két kép (Sz. 46) első darabja, a Virágzás lehet e zenei impresszionizmus legszembeszökőbb példája. És természetesen a Kékszakállú herceg vára misztériumjátéka, mely – a Pelléas és a Salome mellett – a legsarkosabban szimbolista színpadi mű az operatörténetben; olyannyira, hogy egykoron „a magyar Pelléasnak” is becézték. Kodály életművében ennél is hangsúlyosabb szerepet kap Debussy recepciója: korai korszakában több hangszeres műve is nyilvánvaló utalást tesz a francia iskolára. A Méditation sur un motif de Claude Debussy (1907), az Esik a városban és a Sír felirat (Hét zongoradarab op. 11, 1910) című zongoraművek mellett az I. vonósnégyes (1909) is tagadhatatlan rokonságot, sőt szándékolt kapcsolódást ápol Debussy stílusával. S ne feledjük, Debussy magyar nyelvű nekrológját ugyancsak Kodály tollából olvashatta a hazai közönség (Nyugat 1918/5).

Mustárgáz és szonátakoszorú

Az első világháború 1914-es kitörésével visszavonhatatlanul kezdetét veszi egy új évszázad, egy új korszak. A nyugati fronton fokozatosan kialakul a háborúnak egy új típusú és szörnyűséges formája. A mozsárágyúkkal védett, mély lövészárkokban való védekezés a nemritkán vegyi fegyvert is alkalmazó támadó hadviselést is befolyásolja: 1916 februárjában az írott történelem egyik leghosszabb és legvéresebb csatáját vívják Verdunnél, az eredmény csaknem félmillió halott. Debussy – politikus alkat lévén – több írásában és nyilatkozatában hazafiként reagál a történésekre, de zenéjének haladási irányát, mondanivalóját a háború borzalmi gyakorlatilag érintetlenül hagyják. A szerzőt is eléri a neoklasszicizmus kordivatja, de nincs ideje, hogy igazán kiteljesedjék benne. A kései Debussy – aki ekkor már rákbetegséggel küzd – szonátákból tervez ciklust. A kompozíciós stílus mindinkább letisztult, s kikristályosodik egy, szinte a végletekig absztrahált, mégis személyes, saját belső mozgásaira rezonáló zenei nyelv. Eltűnnek a korábbi munkákra jellemző, dús harmóniák, és előtérbe kerülnek a „lebegő akkordok”, az egészhangú skála alkalmazása.

Még a háború előestéjén alkotja meg Debussy a Játékok (Jeux) című balettjét, mely a Faun délutánjához hasonló jelentőséggel bíró alkotás a szerző oeuvre-jében. A Nizsinszkij-féle Orosz Balett megrendelésére készült táncjáték mind témájában, mind zenekar-kezelésében számos eredeti újítást hordoz. (Tegyük hozzá, két héttel Stravinsky Tavaszi áldozatának premierje előtt került színre, melynek botrányos fogadtatása jócskán elhomályosította a francia komponista darabját.) Egy teniszjáték cselekménye bontakozik a színpadon, mely azután erotikus „édeshármasság” fajul. Debussy ebben a munkájában olyan messzire távolodik az akadémista formakultúrától, amennyire csak tud, s ezt nagyon is tudatosan és provokatívan teszi. Gyakorlatilag a német szimfonikus formanyelv, a szokásos témakidolgozás és fejlesztés ellenében tör lándzsát, annak folytathatatlanságát hirdetve. A Jeux kivételes érzékenységgel és aprólékossággal kidolgozott faktúrája lényegében oszcilláló, azaz periódusosan változó hangok sorából áll, mely szinte téma, motívum nélkül, már-már önkényesen, véletlenszerűen (akár egy labdajáték) kanyarog. Szinte improvizáció-szerűen váltogatja a színeket és az irányokat, s ahelyett, hogy bármely zenei formát felvenne, valósággal pillanatról pillanatra ölt új arcot – a musique informelle (Adorno) jogos előérzetét keltve.

Visszatérvén a kiindulóponthoz: mit jelent tehát modernnek lenni? Modernnek lenni annyi, mint a modernitás tapasztalati terében gondolkodni, a modernitás talaján mozogni, élni és cselekedni. Modernnek lenni annyi, mint egy új, tiszta lényeg-nyelv felé törekedni. E létforma eszenciája megfigyelni az élet felszíni eseményei mögötti mélyszerkezetet, a rejtett, absztrakt, rejtőzködő formák és funkciók játékát. A modernség magatartás, szó és tett. S Claude Debussy kétségkívül az élén járt mindezen törekvéseknek. ■

Kolozsvártól Lappföldre, Lyontól Budapestig

Beszélgetés Csaba Péter hegedűművész-karmesterrel

Az idén hatvanéves, nemzetközi hírű művész szeptembertől a MÁV Szimfonikus Zenekar művészeti vezetője és vezető karmestere. Ebből az alkalomból kérdeztük az együttessel kapcsolatos terveiről, valamint gyermekkori zenei élményeiről, mestereiről, romániai, franciaországi, spanyolországi és skandináviai tapasztalatairól.

◆ Aradi Péter

Gramofon: Kolozsváron született, anyai ágon zenész családból. Melyek az első emlékei az ottani zenei életről?

Cs. P.: Édesanyám, Hajdú Anna Székelyudvarhelyen született, nagyszerű zongorista volt. Fiai születéséig koncertezett is, utána már inkább csak tanított. A testvérem is muzsikus lett – ő csellista. Anyai nagyapámat, Hajdú Gézárt fenomenális tehetségnek tartották: hegedült, komponált, kórust és zenekart szervezett. Sajnos nekem alig maradtak róla személyes emlékeim: kisgyerek voltam, amikor meghalt. Anyám mindenkit ismert az ottani zenei életből. Barátnője volt többek között Eötvös Péter édesanyja, de jó viszonyt ápolt Ligeti Györggyel is. Akkoriban nagyon nehezen lehetett ott partitúrákhoz jutni, Bartók is szinte elérhetetlen volt. Amikor gyerekkoromban néhányszor sikerült átjárnunk Magyarországra, anyám adott pénzt, hogy vegyek magamnak nadrágot, én azonban a teljes összeget zsebpartitúrákra költöttem.

G.: Az édesapját nem szokta emlegetni az interjúiban. Ő nem muzsikus volt?

Cs. P.: Nem, ő jogász volt, időnként eljárt koncertekre, de a zenével való kapcsolata nagyjából ennyiben ki is merült. A kolozsvári törvényszéken ő volt az egyetlen bíró, aki nem lépett be a kommunista pártba. Sajnos fiatalon meghalt, 1979-ben, ötvennyolc éves korában.

G.: Édesanyján kívül kiktől kapta a legfontosabb zenei impulzusokat?

Cs. P.: Minden nehézség ellenére pezsgett a zenei élet Kolozsváron: rengeteg tehetséges emberre emlékszem azok-

ból az időkből, akiknek egy részével magam is dolgozhattam. Sokat köszönhetek például Terényi Edének, akitől az ötvenes évek végétől egészen a hetvenes évek elejéig zene-szerzést és zeneesztétikát tanultam.

G.: Már akkor, alig tízévesen?

Cs. P.: Hogyne, már négyévesen írtam kis darabokat, és ötévesen kezdtem hegedülni. Terényivel kottákat, partitúrákat elemeztünk – nála olyan ritkaságokat lehetett találni, mint mondjuk Britten műveit vagy Stravinskytól a *Sacre du printemps*-t vagy Bartók Zenéjét. Másik zseniális tanárom Zsurka Péter volt, akihez hegedűre jártam, a kezdetektől körülbelül tíz évig. Ő Budapesten, a Zeneakadémián Rados Dezső tanítványaként végzett, és azt az iskolát vitte tovább és honosította meg Kolozsváron. Valójában ő faragott belőlem hegedűst.

G.: A pezsgő zenei légkör a hangversenyéletben is megmutakozott?

Cs. P.: Amennyire ezt gyerekként meg tudtam ítélni, azt gondolom, igen. Végül is én szinte minden koncerten ott voltam, ahol csak lehetett. Tulajdonképpen ott tanultam meg, milyen is a karmesterség. Gyakran próbákra is beültem, láttam mind a karmesterséget, volt alkalmam ellesni a szakma minden csínját-bínját. Később, a bukaresti főiskolán újfajta hatások értek. Egy Párizsban tanult egykori Enescu-növendék volt a tanárom, akitől mesteréről és a francia zenéről tanultam sokat. Másfelől erős szovjet jelenlét is jellemezte azt az időszakot, aminek köszönhetően a legnagyobb művészek jöttek állandóan koncertezni.

Kolozsváron háromszor halottam élőben Szvjatoszlav Richtert, többször Emil Gilelzt, Leonyid Kogant, Rosztropovicsot, számtalanszor David Ojsztrahot. A főiskola elvégzése után „állami szólistává” neveztek ki, ami akkor és ott nagy kitüntetésnek számított – már csak azért is, mert a hangszeres művészek és az énekesek közül alig néhányan kaptuk meg ezt a címet: harminc-negyven év alatt összesen néhány hegedűs, csellista, zongorista és egy pár énekes.

G.: Mivel járt ez a cím?

Cs. P.: Minden hónapban kaptunk fizetést, s ennek fejében – ha jól emlékszem – évente talán tizenöt-húsz koncertet kellett adnunk, szóló- és zenekari esteket egyaránt. Én egy ideig a Szatmárnémeti Filharmonikusok szólistája voltam, Bukarestből jártam le évadonként három-négy alkalommal, a többi hangversenyen más együttesekkel játszottam, illetve szólóesteken léptem fel. Két-három év elteltével a bukaresti Enescu Filharmonia szólistájává léptem elő – ez volt a maximum, amit Romániában az ember elérhetett. Ahol az is problémát jelentett, ha Bartókot játszottam: nem volt szabad kiírni a plakátra, vagy ha mégis, akkor nem engedték kiírni a nevemet. Ilyen abszurd világban élünk. 1981-ben, Bartók születésének centenáriuma el akartam játszani a hegedűre írt műveit a rádióban, amihez csak úgy járultak hozzá, ha Enescuval együtt tűzöm műsorra. Enescut amúgy én nagyon szeretem, de akkor is

---

„1981-ben, Bartók születésének centenáriuma el akartam játszani a hegedűre írt műveit a rádióban, amihez csak úgy járultak hozzá, ha Enescuval együtt tűzöm műsorra. Enescut amúgy én nagyon szeretem, de akkor is képtelenség ilyen feltételeket szabni.”

---

képtelenség ilyen feltételeket szabni. Vagy: néhányszor már dirigáltam Bukarestben meg Szatmárnémetiben, de szóltak a minisztériumból, hogy nem vezényelhetek, mert nincs karmesteri diplomám.

G.: Végül is 1983-ban ment el Romániából. Ez hogyan történt?

Cs. P.: A triómmal, amelyben a bátyámmal és egy román

zongoristával játszottam – aki szintén a Filharmonia szólistája volt – meghívást kaptunk Franciaországba. Azonban nem akarták megadni nekünk az útlevelet, mert féltek, hogy ha együtt megyünk ki a testvéremmel, kint maradunk. Már rég el kellett volna indulnunk, de a Filharmoniaánál továbbra is akadékoskodtak, s ezen én annyira feldühödtem, hogy „kivertem a balhét”, mire nagy nehezen adtak egy telefonszámot, hogy azt hívjam fel, és mondjam el, mit akarok. Nem árulták el, kié a szám. Felhívtam, és elég indulatosan előadtam a kérésemet, anélkül, hogy tudtam volna, kivel beszélek. A vonal egyszer csak megszakadt, az illető szó nélkül letette. Huszonnégy óra múlva megjött az útlevelünk...

G.: Amikor elindultak, már tudták, hogy nem fognak visszamenni?

Cs. P.: Mi a testvéremmel igen – a zongorista viszont visszament. Én még továbbutaztam Angliába, mert a Bournemouth-i Szimfonikus Zenekarral voltak koncertjeim, a testvérem addig megvárta Franciaországban. Volt ott egy barátunk, aki azóta már világhírű zongorista lett,

Pierre-Laurent Aimard. Vele Magyarországon barátkoztam össze – noha soha nem éltem itt, de volt négy-öt év, amikor Kocsis Zoltán révén rendszeresen jöttem, és együtt koncerteztünk. Akkor rengeteg zenészt megismertem itt, például Kurtág Györgyöt, Ránki Dezsőt, Perényi Miklóst és Simon Albertet, aki huszoneves koromban meg akart hívni a Zeneakadémiára vendégtanárnak. Ebből végül nem lett semmi, de a főiskola zenekarával dolgoztam néhányszor. Aztán pedig Kurtág kérésére többször tartottam mesterkurzust a szombathelyi Bartók-szemináriumon.

G.: Franciaországban rögtön sikerült bekapcsolódnia a zenei életbe?

Cs. P.: Ezek mindig találkozásokon múlnak. Seppo Kimanen finn csellista, a Sibelius kvartett tagja, de emellett zseniális szervező, aki több mint négy évtizeddel ezelőtt, 1970-ben egy eldugott finn faluban megalapította a Kuhmói Kamarazenei Fesztivált, amely azóta a világ egyik legjelentősebb ilyen rendezvényévé vált. Egyszer eljött Lyonba, talán 1984-ben; csak azért, hogy találkozzon velem. Másoktól már hallott rólam, ismerte minden lemezemet. A beszélgetésünk eredménye az lett, hogy attól kezdve huszonöt éven át minden esztendőben ott voltam, és többek között létrehoztam a Kuhmo Virtuosi nevű csodálatos kamarazenekart. Én válogattam ki a tagjait akkor 16-18 éves fiatalokból; eredetileg azért, hogy a fesztiválnak legyen saját zenekara, de aztán állandósult az együttes. Emlékszem, a legelső koncerten Mozart Haffner-szerenádját játszottuk. Ha meghallgatja a velük készített mintegy tucatnyi lemezünket, meggyőződhet róla, hogy ilyen vonós hangzást nem sokat talál a világon. A finn elnök egyszer felkért minket, hogy a szilveszter esti tévébeszéde után a zenekar az én vezényletemmel adjon egy fél-

órás Sibelius-koncertet. Ez nagy megtiszteltetésnek tekinthető, örömmel el is vállaltuk, ráadásul én kimondottan szeretem Sibeliuszt.

Kuhmói működésemnek köszönhetően kerültem kapcsolatba egy zenerajongó svéd újságíróval, Sigvard Hammarral, aki minden koncertemre eljött. Ő is létre akart hozni egy fesztivált, méghozzá Lappföldön, az északi sarkkörön, és megkérdezte, elvállalnám-e a művészeti vezetését. Izgalmasnak ígérkezett, úgyhogy belevágtam, és együtt csináltuk több mint tizenöt évig, az ő haláláig – utána pedig már nem akartam folytatni. Volt egy zenekarom is Dél-Svédországban, a Musica Vitae, amelyet tizenegy éven át vezettem. Svédországban – Stockholm és Göteborg kivételével – nem városi, hanem tartományi zenekarok működnek. Van egy székhelyük, ahonnan rendszeresen kimozdulnak: ugyanazt a koncertet mi is hatszor játszottuk el, mindig más-más városban. Itt szabad utat engedhettem kreatív ötleteimnek – a közönség nyitottan fogadott minden újdonságot. A Svéd Királyi Akadémia 2001-ben a svéd zenei élet nagymértékű fejlesztéséért és a zeneművészetnek a világban való hiteles tolmácsolásáért rendes tagjává választott, ami nagy megtiszteltetés volt számomra. Megemlíteném még, hogy 2001-től Spanyolországban a santanderi Encuentro de Música fesztiválnak vagyok a művészeti vezetője, ahol a világ nagy művészei kitűnő fiatal tehetségekkel találkoznak és lépnek fel. Több magyar fiatal is meghívok minden évben erre az eseményre.

G.: Szeptemberben átveszi Takács-Nagy Gábortól a MÁV Szimfonikus Zenekar művészeti irányítását. Mit gondol, ezzel az együttessel és közönségével is lehet majd úgy kísérletezni, mint a svédországgal?

Cs. P.: Valószínűleg nem lesz könnyű, de meg fogom próbálni. Ennek a zenekarnak is megvan a maga törzsközönsége, amelynek az igényeit nem szabad figyelmen kívül hagyni. De hozzá kell szoktatni őket, hogy minden műsor valamilyen szempontból érdekes lesz: vagy maga a művész lesz az – akkor is, ha esetleg még nem hallottak róla –, vagy mondjuk egy népszerű zeneszerző kevésbé ismert művének előadása, vagy egy alig ismert komponista, vagy valamilyen kortárs szerzemény. Célszerű folyamatosan egyensúlyban tartani a program különböző elemeit, ugyanakkor szélesíteni kell a repertoárt. A későbbiekben szeretnék más művészeti ágakat is bevonni az előadásokba: olyanokat, amelyek szorosan kapcsolódnak egyes zeneművekhez – legyen az tánc vagy film vagy festészet. A zenekarral azon is akarok dolgozni, hogy felszabadultabban, rugalmasabban, határozottabban játsszon. Számomra fontos, hogy a zene ne csupán a berögzült módon szólaljon meg, hanem mindig éljen, és minden alkalommal újratelemeződjön. Magyarországon szeretik beskatulyázni a zenekarokat. Azt szeretném, hogy a MÁV Szimfonikusokat az élvonalbeli együttesek közé sorolják, mert megérdemlik. És azt is szeretném, hogy jöjjenek el, hallgassák meg a koncerteket, és utána mondjanak véleményt. Azt ítélik meg, amit csinálunk és ahogyan csináljuk, a teljesítményünk alapján. ■

Száz éve született Tátrai Vilmos

Végh Sándor születésének századik évfordulója örvendetesen megmozgatta idén a magyar zenei életet. Van azonban egy másik magyar hegedűs, egy másik kamarazenesz, egy másik iskolateremtő személyiség, akiről kevesebbet hallani, noha szintén éppen száz éve született. Ő Tátrai Vilmos, a világhírű Tátrai-vonósnégyes, a Magyar Kamarazenekar alapítója, az Állami Hangversenyzenekar legendás koncertmestere.

❖ Várkonyi Tamás

Fotó: Hajnal Péter

Portróját megrajzolni aligha elegendő e pár sor, de valójában nincs is rá szükség – pályáját, életét feldolgozta az a négyszáz oldalas kötet, a Hegedűszó alkonyatban, amely halála után két évvel, 2001-ben jelent meg a Gramofon kiadójának gondozásában.

Született koncertmester

Tátrai Vilmos több mint négy évtizeden át vezető szerepet töltött be a magyar zenei életben, és legalább négy minőségében tette ezt: kvartettprimáriusként, kamarazenekar-vezetőként, koncertmesterként és tanárként.

A Zeneakadémián és a Nemzeti Zenedében tanult; többek között Waldbauer Imrénél, Lajtha Lászlónál, Rados Dezsőnél. 1946-tól töltötte be az 1952-ben Állami Hangversenyzenekar névre átkeresztelt együttes koncertmesteri tisztét, a Ferencsik-korszak meghatározó személyiségeként. (Ugyanakkor viszonylag későn, 1971-ben lett a Zeneakadémia tanára.) Kevésbé ismert tény, hogy Tátrai több csábító ajánlatot is kapott külföldről – 1956 előtt Zürichbe, 1980-ban pedig az Angol Kamarazenekarhoz hívták koncertmesternek –, ő azonban mindvégig kitarzott együtteseivel, köztük az ÁHZ mellett, innen is csak orvosi javaslatra kérte nyugdíjazását 1978-ban. Több mint háromezer koncerten vett részt mint koncertmester (a 20. század legnagyobb dirigenseinek keze alatt Klemperertől Bernsteinig), több mint száz lemezfelvételen közreműködött. „Mikor lesz nekem olyan koncertmesterem, mint a Tátrai Vilmos?” – sóhajtott fel egyszer Doráti Antal. Tátrai felelősségteljes,

A Tátrai Vonósnégyes negyvenéves jubileuma

Forrás: Tátrai család archívuma

néha hálás, néha embert próbáló munkáját jelzik visszaemlékezéseiben fennmaradt mondatai: „Régi hangverseny-látogatóink tudják, hogy koncertmesteri pályafutásom során a világ legzseniálisabb karmestereitől a leghetékesebb akarnokokig minden rendű és rangú dirigenssel dolgoztam. Nemcsak lélekelvonó élményekben volt részem, hanem őrlődtem is eleget a testület és a vezető indulati súrlódásai között”. (Az ÁHZ-utód Nemzeti Filharmonikus Zenekar Tátrai Vilmos emlékének ajánlja Kocsis Zoltán vezényletével adandó október 18-i estjét.)

Etalon-felvételek

Kvartettprimáriusként is maradandót alkotott: 1946-ban, Lajtha László ösztönzésére alakította meg a nevét viselő vonósnégyest, amely a következő évben már önálló bérlettel jelentkezett, 1948-ban pedig megnyerte a Budapesti Nemzetközi Bartók Versenyt és az ezzel járó 12 ezer forintos díjat. A formáció több szempontból is a hazai zenei élet meghatározó szereplőjévé vált, hamarosan európai hírnevet szerzett, és 1958-ban Kossuth-díjat is kapott. Döntő szerepe volt például abban, hogy Bartók Béla művei meghonosodtak a magyar koncertéletben. A Tátrai-kvartett adott elő először Dohnányi-művet a második világháború utáni Magyarországon, 1954-ben. Bartók halálának tizedik évfordulóján, 1955-ben először adta elő Magyarországon ciklusszerűen a hat Bartók-kvartettet, és először is vette lemezre azokat. Haydn valamennyi vonósnégyesét szintén rögzítették, ezt a sorozatot is sokáig etalonként tartotta számon a nemzetközi sajtó. (A múlt idő csak az előadói divat szükségszerű változása miatt indokolt.) Az alapító tagokat az évek alatt mások váltották fel: a második hegedűs Rényi Albert utóda Szűcs Mihály (1954), majd Várkonyi István lett (1968), a brácsa poszton Iványi József Konrád György (1959) követte, a csellista Dénes Vera utódaként pedig Banda Ede csatlakozott (1951).

„Az államhatárok elég sokáig elzárták előlünk a Juilliard kvartettet meg a Székely Zoltán vezette Magyar Vonósnégyest – írja Bónis Ferenc. – A régi nagyok: a Waldbauer-vonósnégyes, a Roth-kvartett már csak a legendák homályában éltek. A mi nemzedékünk számára a kamarazene jószerivel egyet jelentett a Tátrai-vonósnégyessel. 1950 tá-

Forrás: Tátrai család archívuma

Zenész-legendák egy koncert után: Ferencsik János, Tátrai Vilmos, Fischer Annie, Tóth Aladár, Somogyi László, Hajdú István

ján nemigen akadt más együttes, mely a muzsikálásnak ezt a nemes műfaját, hosszabb távon művelte volna. Haydn kvartettjeit, a kései nagy Beethoven-remekműveket, Bartók és Kodály nem könnyen feltáruló alkotásait, Mozartot és Brahmszt, az újabb magyar zeneszerző nemzedék műveit mind-mind a Tátrai-vonósnégyes tolmácsolásában ismertük meg. Sok éven át a Tátrai-kvartett volt a vonósnégyes.”

Ragyogó muzikalitás

Az Állami Hangverszenyekar tagjaiból szervezte meg Tátrai 1957-ben a Magyar Kamarazenekart, amelyet szintén több mint harminc évig vezetett koncertmesterként.

A karmester nélküli kamarazenekari hagyomány addig nem vert gyökeret Magyarországon. Próbálkozások ugyan voltak, de ez az együttes lett az első, amely ezt a típusú zenélést meghonosította Magyarországon, presztízsét pedig a szimfonikus zenekarokéval azonos szintre emelte. Hazai együttesek közül a Magyar Kamarazenekar kapott először meghívást a Salzburgi Ünnepi Játékokra; ma a Tátrai Vilmos Kamarazenekar őrzi a nagy jelentőségű muzsikusi nevét.

„Egyetlen olyan esetre sem emlékszem, amikor ne éreztem volna hitelesnek a Tátrai által diktált tempót – írja Meixner Mihály a bevezetőben említett kötetben. – Kitűnő érzékel tudott különbséget tenni egy derűs hangulatú Haydn-finálé vagy egy késői Beethoven-vonósnégyes zárótétel-ének tempókaraktere között. Ne feledjük el azt sem, hogy ő és együttese volt az, aki megismertette a hazai közönséget a huszadik század magyar és külföldi mestereivel. (...) Csodálatos volt rajongása azok iránt a nagy karmesterek iránt, akikkel hosszú zenekari pályafutása során együtt dolgozhatott. Jól emlékszem rá, hogy könnybe lábadt a szeme, amikor Bruno Waltert vagy Victor de Sabatát emlegette – az elsőt a dirigens lényéből áradó emberséget és csodálatos dallamformáló készségét szerette, az olasz mesternél pedig a hihetetlen, szinte emberfeletti energiát, fokozásainak magával ragadó erejét dicsérte. Tévedhetetlen hallása, ragyogó muzikalitása egy pillanat alatt felismerte a tehetséget, de azonnal megérezte azt is, amikor valakiből mindez hiányzott.”

Zene plusz képzőművészet

Zene plusz színház

Zene plusz tánc

Zene plusz film

Hallgasson Ránk!

bérletek az ismert jegyirodáknak válthatók

Zene plusz...

...Film 2012. október 30. kedd
Händel: Izrael Egyiptomban
Filmzene

... Képzőművészet 2013. február 27. szerda
Holst: Planéták
Muszorgszkij: Egy kiállítás képei

... Tánc 2013. március 17. vasárnap
Sztravinszkij: Les noces
Rossini: Petite messe solennelle

... Színház 2013. május 5. vasárnap
Mendelssohn: Szentivánéji álom

**BUDAFOKI
DOHNÁNYI
ZENEKAR**

További információ: www.bdz.hu

A zenekar tevékenységét támogatják: Budafok-Tétény Budapest XXII. kerület Önkormányzata
 Nemzeti Kulturális Alap

Vonósnégyes-verseny – visszhang és tervek

A kamarazene, a kvartettezés reflektorfénybe állítása volt a cél, s ezt sikerült is elérni az I. Nemzetközi Véghe Sándor Vonósnégyes Versenyyel – vélekednek a szervezők. Telt házak előtt hangzottak fel a produkciók, s a megmérettetésről számos médium hírt adott. A folytatás két esztendő múltán következik.

◆ Réfi Zsuzsanna

Johannes Meissl osztrák zsűritag a Gramofon kérdésére így összegezte tapasztalatait a megmérettetésről: „A Véghe Sándor verseny fontos kezdeményezés, amely arra hivatott, hogy új, erőteljes impulzusokat adjon a fiatal vonósnégyeseknek. A szervezést sikeresnek ítélem. A program nehéz követelmények elé állította a versenyzőket, de remekül lett összeválogatva. Azt tartottam csak sajnálatosnak, hogy több, érdekes együttes – különböző okok miatt – kénytelen volt lemondani a részvételt. Azok a vonósnégyesek azonban, akiket meghallgattunk, mind keményen dolgoztak a nehéz, de roppant reprezentatív versenydarabokon. S a zsűri végül – nyitott és produktív módon – egyhangúan döntött arról, hogy nem ad ki első díjat. Mert noha jelentős előadásokat hallhattunk, úgy véltük, egyik együttes sem tudott teljesen megfelelni azoknak az elvárásoknak, amelyet a Véghe Sándor emlékére szervezett verseny első helye jelent.”

A művész, aki maga is kvartettezik és tanít, a nemzetközi tendenciákról így vélekedett: „Sok ambiciózus együttes játszik magas technikai és kamarazenei tudással. Persze, a feltörekvő kvartettek kis része van csak megáldva kiemelkedő személyiséggel, a mesteri játékhoz szükséges tulajdonságokkal, és olyan mélységekkel, amelyek valódi

A verseny megosztott második díjasai, a magyar Kelemen Kvartett és az angol Benyounes Quartet muzikusai a díjkiosztón

művészi előadásá tesznek egy zenei produkciót. Ismerek azonban jó néhány ilyen vonósnégyest, és örülnünk kell annak, hogy a kvartettezés nagy népszerűségnek örvend a fiatal muzikusok körében.” Arra a kérdésre pedig, hogy milyen szakmai útmutatást adna a résztvevőknek, ezt válaszolta: „Mindig arra biztatom a fiatal együtteseket, inkább keressék meg az általuk eljátszott darabok tartalmának saját, valódi értelmezését, mintsem kövessenek valamilyen elfogadott mintát. Ez feltételezi, hogy a semmiből is képesek lesznek kiolvasni a lényegét, és megtanulnak folyamatosan döntéseket hozni. A négy muzikusnak kreatív és felelős műhelymunka során, együtt kell megtalálnia a kvartett saját útját. Sok idő és jelentős erőfeszítések szükségesek ahhoz, hogy elérjék a kívánt érettségi szintet, hogy 'valódi' vonósnégyessé válhassanak, félreismerhetetlen, egyéni hanggal és művészi feddhetetlenséggel. Bízom abban, hogy a világszerte jelentkező gazdasági nehézségek ellenére a jövőben is lesz elegendő kereslet arra a bámulatos tartalomra, amelyet a vonósnégyesek repertoárja kínál, és így a kiváló, új kvartetteknek lesz közönségük. S mivel az első Véghe Sándor-verseny sikeres volt, remélem, a következő megmérettetésen még több fiatal, ambiciózus kvartett vesz majd részt!”

Gyenge Enikő, a verseny titkára a visszajelzések alapján szintén úgy véli, a Véghe Sándor-centenárium méltó megkoronázása volt ez a megmérettetés. A verseny iránt nagy koronázása volt ez a megmérettetés. A verseny iránt nagy volt az érdeklődés, a fordulókra benépesült a Rádió Márványterme, s a Müpa Fesztivál Színházban rendezett díjátadó telt ház előtt kerülhetett színre. A közönség lelkesedésének nagyon örült Véghe Sándor lánya is, aki több eseményen részt vett. Önkéntesek is segítették a szervezőket, a versenyről számos méltató cikk jelent meg, így a kamarazene valóban reflektorfénybe kerülhetett. Sokan interneten át követték figyelemmel az egyes fordulókat, s Facebookon is volt lehetőség az eszmecsere. A június elején rendezett vonósnégyes versenyre tizennégy kvartett jelentkezett, különböző okok miatt azonban számos együttes kénytelen volt lemondani a részvételtől. A zsűri végül az első és a harmadik díjat nem adta ki, viszont két egyenértékű 2. díjról döntött, amelyet a magyar Kelemen

Kvartett és az angol Benyounes Quartet kapta. A folytatásról is határoztak a szervezők, a következő megmérettetésre két esztendő múlva kerül sor, attól kezdve pedig majd három évenként rendezik meg a vonósnégyesek segerszemléjét. Akad azonban addig is tennivaló, hiszen a Zeneházban kamarazenei sorozatot szerveznek, és a tervek között mesterkurzusok is szerepelnek. A Véghe Sándor Kamarazene Központ meghívást kapott egy európai kvartett-akadémia hálózatban való aktív részvételtre, amelyet 2013-tól – uniós támogatás esetén – hat európai országban rendeznek meg. ■

A Véghe Sándor Kamarazene Központ honlapja:

www.veghe-sandor.com

Hegedűsök és brácsások megmérettetése

Ebben az esztendőben nemcsak hegedűsöket várnak a Szigeti József Nemzetközi Zenei Versenyre szeptember 6–15. között, hanem brácsásokat is. Öt év után rendezik meg ismét a budapesti vonós seregszemlét, amelyre még Ausztráliából, Új-Zélandról, Japánból, Izlandról is érkeznek muzsikusok.

→ Réfi Zsuzsanna

Szigeti József, a verseny névadója

Lisztkay Mária, a verseny titkára azt meséli, olyan nagy az érdeklődés, hogy még néhány héttel a verseny előtt is érkeznek jelentkezések, pedig a határidő május 1-jén lezárult. A Filharmónia Budapest által szervezett megmérettetés különlegessége, hogy ez alkalommal nemcsak a hegedűsök, hanem a brácsások is összemérhetik tudásukat, s valóban nemzetközi a versenyzőgárda, hiszen a környező államok mellett Izlandról, Dél-Koreából, Szingapúrból, Új-Zélandról, Üzbegisztánból, Ausztráliából, Japánból, Törökországból, Kanadából és az Egyesült Államokból is érkeznek muzsikusok. Harminckét országból ötvenöt brácsás és kilencvenöt hegedűs vesz részt a Szigeti József Nemzetközi Zenei Versenyen, a magyar indulók harmincegyen vannak.

A budapesti seregszemle gazdag hagyományokkal büszkélkedhet, hiszen a versenyek sora egészen 1933-ig nyúlik vissza, amikor a zongoristák között Fischer Annie győzedelmeskedett. Szigeti József, aki a Hubay Jenő vezette, világhírű magyar vonósiskola prominens képviselője volt, a róla elnevezett verseny programját, tematikáját a hetvenes évek elején még személyesen beszélte meg Kovács Dénessel, a Zeneakadémia akkori rektorával. A műsor azóta is Szigeti elképzeléseit, szellemiségét őrzi, s a versengést ötévente rendezik meg. A mostani megmérettetés elő- és középdöntőjének a Régi Zeneakadémia ad otthont, a döntőt és a gálahangversenyt pedig a Müpa Fesztivál Színházában tartják. S akit az egész programsorozat érdekel, az nemcsak egy-egy fordulóra vehet jegyet, hanem bérlettel minden eseményen részt vehet. A 2012. szeptember 6-tól 15-ig tartó verseny zsűritagjai között hegedű- és brácsaművészek egyaránt akadnak. Bársony László, Gérard Caussé, Siegfried Führlinger, Rivka Golani, Kelemen Barnabás, Perényi Eszter, Lucie Robert és Takashi Shimizu pontozza a fiatalokat, a grémium elnöke pedig Eduard Grach. A bírálóbizottság együtt értékeli a hegedűsöket és a brácsásokat is, s köztük osztja szét a díjakat.

Perényi Eszter hegedűművész a verseny szerkesztőbizottságának és zsűrijének is tagja, sok éve munkálkodik a budapesti zenei versenyen. „Elképesztő ez a hatalmas jelentkezőszám, s azt is jelzi, mekkora rangja van a muzsikusok körében ennek a megmérettetésnek. Ismerik a magyar komolyzenei tradíciókat, a nálunk folyó, nagyon gazdag művészeti életet, ami remélem, a jövőben is megmarad. Fontos, hogy az iskolateremtő mesterek – Hubay Jenő, Szigeti József, Flesch Károly, Auer Lipót – hagyományait ápoljuk. Arra törekedtünk, hogy a választható művek között olyan kompozíciók szerepeljenek, amelyek valamely módon a hazai hegedűiskolához, illetve Szigeti Józsefhez kapcsolhatók. S mivel a Régi Zeneakadémián, Liszt egykori lakása mellett zajlik a verseny, ezért Liszt kompozícióját, a Die drei Zigeunert szintén előadhatják a jelentkezők. Mozart-mű nem szerepel az idei versenyben, helyette Beethoven-sonátákat válogattunk. A döntőben pedig természetesen a nagy hegedű-, illetve brácsaversenyek kaptak helyet. Számunkra is újdonság, hogy a hegedűsök és a brácsások együtt versenyeznek, a zsűrivel majd egy ehhez megfelelő értékelési módot alakítunk ki. Az biztos, hogy nem felváltva hallgatjuk őket, hanem lesznek brácsás és hegedűs csoportok. Sokat zsűrizem, s a tökéletes perfekciót, a tiszta intonációt, a szép hangképzést tartom elengedhetetlennek. Azért szeretem a versenyeket, mert rákényszeríti a hegedűsöket, hogy komolyan elmélyüljenek az adott darabban, és mindent alaposan kidolgozzanak. Ha valakinek emellett még személyes mondanivalója is van, az garantálja a sikert. Remélem egyébként, hogy a következő, 2013 júniusában, Mosonmagyaróvárott rendezendő Flesch Károly Nemzetközi Hegedűverseny szintén jelentős érdeklődést kelt majd.”

Salzburgi Ünnepi Játékok 2012

A bőség zavartalansága

Az idei Salzburgi Ünnepi Játékok programkínálata a klasszikus zene eddig soha nem tapasztalt mértékben gazdag tárházát nyújtotta. Salzburg évek óta – vitán felül – vezeti az európai zenei fesztiválok rangsorát, és – mint cikkünkben ki derül – 2012 újabb óriási fordulatot hozott.

◆ Dr. Székely György/Salzburg

Az ünnepi játékok új intendánsa, Alexander Pereira jelenleg a nemzetközi zenei élet egyik legismertebb menedzsere. A bécsi Konzerthaus, majd a Zürichi Operaház igazgatójaként már bizonyított, hiszen Pereira tette a svájci operaházat a nemzetközi operavilág meghatározó műhelyévé. A fiatalemberként komputer-kereskedelemmel foglalkozó zenerajongó a gazdasági életből került a zenei élet menedzselésébe. Jó volt az ízlése, s remekül bánt a művészekkel, így bármerre dolgozott, a szakma mellé állt. A jelenleg 65 éves intendáns élete fő eredményének tartja, hogy megkapta a világ első számú fesztiváljának művészeti és gazdasági irányítását. Határozott kézzel és koncepcióval két éve volt rá, hogy az idej, első évadra felkészüljön, s megmutassa, milyen újdonságokkal tud szolgálni. A Salzburgi Ünnepi Játékokat évtizedek óta egy direktórium irányítja. Ennek elnöke immáron több mint tíz éve Helga Rabl-Stadler konzervatív parlamenti politikus, aki mellé a művészeti intendáns és a színházi előadásokért felelős igazgató csatlakozik. Amikor Pereira elvállalta a felkérést, kemény feltételeket szabott: jelentősen emelt összeget, 57 millió euró

támogatást kért a fesztivál részére; azzal a reménnyel, hogy e beruházás meghozza eredményét, és a veszteségek csökkenni fognak. A nyári fesztivál közepén, augusztus első napjaiban a bevételek ezt máris igazolni látszottak.

A program már júniusban megindult a négynapos Pünkösti Fesztivállal, amelynek művészeti vezetőjéül Pereira a világhírű mezzoszoprán énekesnőt, Cecilia Bartolit kérte fel. A választás telitalálat volt: Bartoli régóta ismert arról, hogy a régi zene területén lappangó értékeket kutat fel, tudományos igénnyel nyúl az anyagokhoz, majd nagyszerű produkciókat, lemezfelvételeket hoz létre belőlük. A művész nő idej ötlete is frappáns volt: Kleopátra megjelenítése különféle korok zenéjében. Irodalmi tanácsadót is felkért: az Amerikában élő népszerű olasz írónőt, Donna Leont. Az érdeklődés minden eddigit felülmúlt, a jegyek pillanatok alatt elfogytak. Händel Julius Caesar című operájának Kleopátra szerepét ő énekelte, s hozzá négy (!) bravúros kontratenor énekes társult: Andreas Scholl, Philippe Jaroussky, Jochen Kowalski és Christophe Dumaux. Az avantgárd rendezés ugyan lényegében megbukott, ám Bartolinak még ezt is megbocsátották. A hatalmas sikerre tekintettel a nyári fesztiválon további öt teltházas előadást hallhatott a közönség.

A művészeti diadalmenet nyáron tovább folytatódott. Pereira a fesztivál időszakát 10 nappal meghosszabbította: Spirituális nyitány címen 12 programból álló sorozattal indította a nyári játékokat a zenetörténet neves egyházi műveiből. A karmesterek között Claudio Abbado, Zubin Mehta (az Izraeli Filharmonikusok élén), John Eliot Gardiner, Nikolaus Harnoncourt szerepelt. Az ezt követő további 32 napon is a programok meglepő sokfélesége, igazi sztárparádé volt jellemző. A korábbi fesztivál felépítését megtartva a zenekari koncertek, az operák és a zongoraszólista koncertek álltak a reflektorfényben; de a magas színvonalú kamarazenei események és a dalestek sem ma-

Schiff András és a Camerata Salzburg koncertje a 100 éve született Végh Sándor tiszteletére

radtak el. Felsorolhatatlan, hány világsztár működött itt közre, hiszen a fesztivál bárkit felkérhetett, és fel is kért, és aligha akad művész, aki nemet mondana... Vagy mégis? Riccardo Muti – aki az osztrák közönség egyik legnagyobb kedvence volt – csak egyetlen programot (igaz háromszor előadva) vállalt el nagy unszolásra a Bécsi Filharmonikusok élén, Liszt és Berlioz műveiből. Ő volt a Pereira-korszak előtt Salzburg vezető karmestere, jelenleg Chicagóban van fő székhelye.

A fesztivál zenei főszereplője egyértelműen a Bécsi Filharmonikusok. Ők gyakran naponta kétszer is játszanak: operát és koncerteket. A 11 vendégzenekar előadásaira sem volt könnyű bejutni, közöttük a Daniel Barenboim vezette West-Eastern Divan izraeli-palesztin zenekar volt az egyik nagy szenzáció. Barenboim emellett három részből álló Schubert zongoraest-sorozatot is adott, valamint kamarazenei koncerten is közreműködött ifjúsági zenekarának szólistáival. A fesztivál egyik missziója a modern és kortárs művészet bemutatása; ebben az évben Bernd Alois Zimmermann (1918–1970) kompozíciói álltak a sorozat élén, köztük operája, A katonák. Kilenc opera hangzott el, köztük a Varázsfuvola Nikolaus Harnoncourt vezetésével, valamint ennek sajátos „utód-darabja”, Peter von Winter (1754–1825) műve, a Labirintus. Pereira Puccini műveit hiányolta a fesztivál repertoárjából, így idén a Bohémélet lett a fesztivál egyik legkeresettebb produkciója, Anna Netrebko ünneplte főszereplésével. A hirtelen belászkodott Rodolfo (Pjotr Beczala) helyett egy alkalommal függöny mögött énekelt a szerepet Jonas Kaufmann. Ő

Bartoli és Netrebko után a harmadik „szupersztár”, akinek a nevére azonnal elfogynak a jegyek. A színházi produkcióért felelős új igazgató maga is rendezett: a német Sven-Eric Bechtolf fő producója idén Richard Strauss Ariadne Naxosban művének bemutatója volt, még hozzá az eredeti (a bemutatón csúfosan megbukott) stuttgarti verzióban.

A kamarazenei műfaj szerencsére nem szorult háttérbe, a magyar művészek is kimagasló sikereket értek el Salzburgban. Schiff András nagytermi szólóestjén Bach Goldberg-variációit és Beethoven Diabelli-variációit játszotta, majd a közönség lelkes ünneplését a variációs irodalom egy további csúcs-művével, Beethoven op. 111-es zongorasorozatának arietta tételével köszönte meg. Teltházas mesterkurzust is tartott, ahol Schubert Pisztrángötösét fiatal tehetségeknek tanította be – sok bölcsességgel és humorral. Schiff közreműködése fémjelezte azt a két maratoni hosszúságú, hat-hatórás koncertet is, amelyeket Végh Sándor, a salzburgi Camerata Academica legendás vezetője és a Végh vonósnegyes létrehozója születésének századik évfordulóján rendeztek. A koncertek további kiemelkedő művészei voltak: Stephen Isserlis (cselló), Alexandre Janiczek (hegedű), Jörg Widmann (klarinét).

A ma már nemzetközi sztárnak számító Várjon Dénes zongoraművész két különleges kamarazenei főszereplője volt. Dvořák és a cseh zene állt e ciklus középpontjában, ahol olyan ritkaságokat is hallhattunk, mint Joseph Suk op. 1-es zongoranegyese, vagy Bohuslav Martinů és Leoš Janáček szonátái. Várjon Dénes partnere Stephen Isserlis mellett Joshua Bell hegedűművész volt. ■

2012/2013 évad

Kobajasi Kenicsiro
Liszt Ferenc Kamarazenekar
Nemzeti Filharmonikus Zenekar
Helmuth Rilling
Hadady László
Baráti Kristóf
Várdai István
Bretz Gábor
Bódi Marianna
Kelemen Quartet
Hamar Zsolt
Vásáry Tamás
Kovács János
Kollár Imre
Vashegyi György
Yaron Gottfried
Somogyi-Tóth Dániel
Pad Zoltán
Bényi Tibor

**VÁLTSON
 BÉRLETET!**

Kodály
 Filharmonikusok
 DEBRECEN

Kodály
 KÓRUS
 DEBRECEN

Kodály
 Filharmónia
 DEBRECEN

Közönségkapcsolat, bérlet- és jegyértékesítés: Tourinform Iroda (Piac u. 20.)

(52)-412-250 • info@kodalyfilharmonia.hu • www.kodalyfilharmonia.hu

Bérletmegújítás: 2012. szeptember 14-ig
 Új bérletek vásárlása: 2012. szeptember 3-tól

Megérteni Drezdát

Idén harmincegyedik alkalommal rendezték meg Drezda nagyszabású klasszikus zenei fesztiválját, a Dresdner Musikfestspielét. A fesztivál művészeti vezetését 2008 óta a német cselista, Jan Vogler vállalta magára, aki 2012-ben az *Európa szíve* cím jegyében állította össze a programot.

➔ Kovács Veronika/Drezda

Jan Vogler már az elmúlt években is földrajzi kereteket adott a fesztivál repertoárjának: tavaly Ázsia, 2010-ben Oroszország, 2009-ben pedig az Újvilág zenei kincseit vitte el drezdai közönségének. Működésének kezdete óta célja, hogy a fesztivál kettős ablakot nyithasson az érdeklődőknek: Drezda, illetve Közép-Európa felől láttassa a világ zenéjét, és fordítva. Ez a törekvés nem csupán az előadott művek tekintetében érvényesül, hanem a meghívott művészek összetételében is. A fellépők között mindig megtaláljuk Drezda fontosabb együtteseit, de a világ minden más tájáról is érkeznek a klasszikus színtér meghatározó előadói. Idén tiszteletét tette Christina Pluhar és a L'Arpeggiata, Valerij Gergijev és a Mariinszkij Színház zenekara, Hélène Grimaud; a virtuóz moldáv hegedűművész, Patricia Kopacsinszkaja, és még sorolhatnánk.

Az idei „Európa szíve” mottó azonban nem csupán földrajzi, hanem történeti háttérrel is adott a programnak. Az egykori Habsburg Birodalom területein keletkezett művekből hallhatott a közönség egy rendkívül színes csokorra valót, amelyek együttesen azt a kérdést feszegették,

Jan Vogler csellóművész, a fesztivál művészeti vezetője, valamint Valerij Gergijev és a Mariinszkij Színház zenekara

Fotó: Oliver Killig

hogyan viszonyul egymáshoz az udvari közegben született, és a vele szemben – ha nem is vele ellentétben – a populáris kultúrából kinőtt vagy az abból táplálkozó zenei világ. A programnak ez az izgalmas, történeti indíttatású kérdésfeltevése mintegy szükségszerű következményként vonja maga után a kontrasztokat, amelyeket Jan Vogler bevalottan kedvel. És melyik város adhatna alkalmasabb otthont a zenei kontrasztoknak, mint Drezda? A város, amelynek ötszázezer lakosából a statisztikák szerint százezer rendszeres koncertlátogató, a lehető legváltozatosabb helyszíneket kínálja a koncerteknek. A barokk óvárosban az újjáépült Frauenkirche és a nagy múltra visszatekintő Semperoper várja a zenerajongókat, míg a belvárostól kicsit eltávolodva a 17. században fejedelmi kéjlaknak épült Palais im Grossen Garten félig romos épülete áll a fesztivál rendelkezésére. A régi fejedelmi rezidencia szomszédságában pedig ott találjuk az egyik legérdekesebb koncerthelyszínt, a Volkswagen Gläserne Manufakturját, amelyben a plafonra függesztett Phaeton-embriók, és a gyártósor éjjel-nappal villogó jelzőfényei között állítottak fel színpadot.

Pünkösdhétfő délelőttjén Ivor Bolton vezényletével lépett színpadra a közelmúltban alakult, historikus felfogású Dresdner Festspielorchester. A népszerű ausztrál származású énekesnő, Danielle de Niese először Johann Gottlieb Naumanntól adott elő két áriát, majd a koncert második felében Mozart Exsultate, jubilate kantátáját hallhattuk tőle. Előadását biztosan nem segítette a veszélyes magasságig felsliccelt ruha sem, amely láthatóan zavarta a mozgásban; a koncert második felére le is cserélte egy feltűnő ezüst darabra. Hasonlóan excentrikus figura a Haydn Melki Hegedűversenyét előadó Giuliano Carmignola, aki egyben a zenekar koncertmestere is. Játéka helyenként karcos, érezni benne a Vivaldi érlelte szélsőségeket, és mintha folyamatosan a hamisság határán mozogna. Mindez azonban egyáltalán nem árt Haydn zenéjének, sőt élővé és magával ragadóvá teszi ez az értelmezés, amely dinamikájában kifogástalan, helyenként pedig éteri szépségű trillákat, és ritka bensőséges pillanatokot tartogat a közönség számára. A délelőtti koncertre azonban mégis a zenekar tette fel a koronát, amely zárásként Beethoven első szimfóniáját adta elő.

Eszembe jutott Cecilia Bartoli egyik koncertje, amelyet ugyanígy, délelőtt tizenegykor hallottam a bécsi Musikvereinban. A bérletes közönség meg sem várta a ráadás – pedig Bartoli azzal soha nem fukarkodik –, hanem az utolsó ária után, pontban egy órakor elsiettek ebédelni. Drezdában ennek a hozzáállásnak nyomát sem lehet találni. Jan Vogler szerint művészeti vezetőként és közönségként is meg kell érteni a „drezdaiságot”. Személyes élményeim után biztonsággal állíthatom: nem csak megérteni, belekóstolni is érdemes. ■

A cikk hosszabb változata olvasható a Gramofon honlapján:

<http://www.gramofon.hu/hirek/klasz/211-megerteni-drezdat>

További információ a fesztiválról: <http://www.musikfestspiele.com>

ZeneSzüret Fesztivál – másodszor

A Filharmónia Dél-Dunántúli Nonprofit Kft. október 1. és 7. között második alkalommal rendezi meg a pécsi Zeneszüret fesztivált. Az eseménysorozat alcíme: forte piano, ami egyrészt a programok széles skálájára, másrészt a kiemelt zenekari estek egyikén fellépő világhírű fortepiano-művészre, Malcolm Bilsonra utal.

◆ Várkonyi Tamás

Károly Róbert zeneszerző-karnagyot 75. születésnapján köszöntik

„A fesztivál elindítása mellett több érv szól: Pécsen van közönsége az igényes zenei produkcióknak, ezek megszervezésére van tapasztalat, az Európa Kulturális Fővárosa projekt nyomán létrejött nagy-szerű infrastruktúrát pedig vétek lett volna nem kihasználni” – mondja Szamosi Szabolcs fesztivál-igazgató, aki egyúttal a Filharmónia Dél-Dunántúli

Nonprofit Kft. ügyvezető igazgatója is. Ugyanakkor szerettek volna olyan rendezvénysorozatot létrehozni, amely a komolyzene hangsúlyossága mellett egyéb műfajokat, programtípusokat felvonultató színes kínálatával azokat is megszólítja, akik még nem döntöttek a komolyzene mellett. A tavalyi fesztiválhoz képest jelentős változás, hogy idén hangsúlyos szerepet kap Pécs kiváló hangversenyterme, a Kodály Központ. Nemcsak mint az esti zenekari koncertek színhelye, hanem mint a programok törzshelye, amely egész nap várja az érdeklődőket. Ifjúsági koncerteket és éjszakai kamaraesztet rendeznek itt, valamint a képzőművészeti kiállításnak is ez az épület ad otthont. „Büszkék voltunk rá, hogy a tavalyi Zeneszüretet rendkívül kis költségvetésből rendeztük meg – folytatja az igazgató. – A pénz nagy részét a Nemzeti Kulturális Alaptól nyertük el, valamint kisebb támogatást kaptunk a várostól, tízmilliós nagyságrendű összegből gazdálkodva. Ez idén sem lesz másképp, de azt talán mondanom sem kell, hogy a fesztivál művészi értéke jóval több, mint tízmillió forint.”

A programok gerincét a zenekari estek adják: a nyitókoncerten a Pannon Filharmonikusok együttese játszik a zene világnapja tiszteletére; október 4-én az Orfeo Zenekar és Malcolm Bilson muzsikál; másnap a Budapesti Fesztiválzenekar művészei gyerekekkel adják elő Benjamin Britten Noé

Mészáros János Elek – popzenei tehetségkutatóból az opera felé

A Liszt Ferenc Kamarazenekar is fellép a ZeneSzüreten

Forrás: Filharmónia DD Nonprofit Kft.

bárkája című misztériumjátékát, zeneiskolákkal közös produkció keretében; október 6-án pedig a Liszt Ferenc Kamarazenekart hallhatjuk. A zenekari nagykoncertek mellett más jellegű hangversenyekre is sor kerül. Malcolm Bilson dalesten is közreműködik, a 2011-es Nemzetközi Liszt Ferenc Zongoraversenyen második helyen végzett Ilya Kondratiev szintén fellép a fesztiválon; valamint a Bazilikában, különleges hangszer-összeállítású műsorban találkozik egymással az osztrák Wolfgang Kogert orgonaművész és a horvát Nikola Djoric harmonikaművész. Károly Róbertet, a pécsi színház operakórusának egykori vezetőjét, a helyi zenei élethez számos jelentős alkotással, előadással hozzájáruló személyiséget szerzői esttel köszöntik hetvenötödik születésnapján. A szélesebb közönségrétegek bevonását hivatott elősegíteni A mi Három tenorunk című szabadtéri koncert, amelyen a Csillag születik tehetségkutató 2012. évi nyertese, Mészáros János Elek, valamint Horváth István és Benke József énekel operaslágereket a Zsolnay Negyedben, a Budapesti Filharmóniai Társaság közreműködésével. Déli zongoraszó címmel az Árkád bevásárlóközpontban szól az élő zene minden nap fél órán át, délután pedig a gyönyörűen felújított belvárosban, a Színház téren. Esténként a város egyik jeles éttermében azok a bázongoristák játszanak, akik tavasszal, a budapesti New York Palotában megrendezett versenyen nyertek díjat, a Klasszikus utczenére pedig olyan muzsikásokat várnak, akik repertoárjukkal illeszkednek a fesztivál profiljába. Ezenkívül lesz kirakodóvásár, hangszerkészítők bemutatója, filmklub, izgalmas ígérő Hangcsapda és még sok-sok érdekes program – a sokszínűség jegyében. ■

Részletek, kedvezmények, további információ:
www.zeneszuret.hu

Missa Solemnis és Goldberg-variációk

Őszi koncertkülönlegességek a MüPában

Mariachi zenekar, II. Erzsébet lovagja, Ligeti György kedvelt zongoristája. Három Bogányi-hangverseny egyetlen napon, Richard Strauss hattyúdalai és korhű hangszereken előadott Figaro házassága. Mindez csupán ízelítő a Művészetek Palotájának őszi programjából.

➔ Réfi Zsuzsanna

A következő koncertszezonzban is számos rendhagyó előadást kínál a Bartók Béla Nemzeti Hangversenyterem, s a MüPában külföldi és hazai világsztárok egyaránt pódiumra lépnek.

Gardiner, Koroljov, Vargas

Már ötödik alkalommal vendégszerepel Budapesten Sir John Eliot Gardiner. A világhírű és roppant sokoldalú angol karmester a régizene és a historikus előadásmód legismertebbjei közé tartozik, akit II. Erzsébet királynő lovagi címmel is kitüntetett. Hatalmas repertoárját több mint 250 felvétel is illusztrálja, a Gramophone-díjat pedig mindenkinél többször vehette át. Gardiner az utóbbi évtizedben számos klasszikussá vált kompozíciót értelmezett újra, igyekezett megtisztítani a régi zenéket a hagyomány rájuk rakodott porától. Saját együtteseivel, az általa alapított Monteverdi Kórossal és A Forradalom és Romantika Zenekarával 2012. október 15-én Beethoven Missa Solemnisét mutatja be a MüPában. A koncert azért is ígérkezik különlegesnek, mert Gardiner Beethoven-felfogása – saját vélekedése szerint is – bizonyos szempontból rendkívül radikális.

Ugyancsak visszatérő vendég Jevgenyij Koroljov. Az orosz származású zongorista lemezéről, A fuga művészetéről nyilatkozta Ligeti György, hogy ha csak egyetlen CD-t vihetne magával egy lakatlan szigetre, akkor Koroljov Bach-felvételeit választaná, és ezt hallgatná az utolsó leheletéig. Koroljov később Ligeti-kompozíciót is előadott, és nagyon élvezte a zeneszerzővel folytatott közös munkát. A művész november 7-i hangversenyén ismét Bach-művekkel lép pódiumra,

a Zongora-sorozatban most a Goldberg-variációkat játssza. Koroljov Bach műveinek elmélyült előadója, s azt nyilatkozta egy korábbi interjúban, hogy Bach muzsikája számára olyan, mint a levegő, mindennap játssza a szerzeményeit. A mexikói származású Ramón Vargas, korunk vezető és egyik legfoglalkoztatottabb tenoristája – a hazai közönség nagy öröme – szintén gyakori fellépő Magyarországon. Hallhattuk már a Lammermoori Luciában, a Rigolettóban és a Bohéméletben is, adott Veszprémben közös estet Miklósa Erikával. A MüPában november 28-án szintén áriákból válogat: előadásában többek között Mozart, Boito, Massenet, Ponchielli, Cilea, Verdi és Donizetti operáiból hangzanak fel részletek, Srbljub Dinić vezényletével. A hangverseny érdekessége, hogy a műsorban mexikói meglepetésszámok is helyet kaptak a Mariachi Los Caballeros együttes kíséretével.

Mahler, Richard Strauss

A hazai sorozatok között a különösen izgalmas estek közé tartozik a Concerto Budapest szeptember 18-i hangversenye, Keller András vezényletével. A koncerten Wagner Siegfried-idillje mellett Mahler IV. szimfóniája és Richard Strauss hattyúdalai, a Négy utolsó ének is felhangzik Rost Andrea tolmácsolásában. „A IV. szimfónia szoprán szólóját utoljára Zürichben, a Tonhalléban énekeltem – meséli a világjáró szoprán –, s azóta is nagyon vágytam rá, hogy ismét előadhassam. A Négy utolsó éneket pedig először öt évvel ezelőtt, a Zeneakadémia Nagytermében, Kovács János dirigálásával adtam elő. Úgy vélem, most érettebb darabot hallhat tőlem a közönség, hiszen a Daphne-

Sir John Eliot Gardiner

Jevgenyij Koroljov

Ramón Vargas

Vashegyi György

Rost Andrea

Bogányi Gergely

előadások megérleltek bennem bizonyos énektechnikai tudást, és ma már érzelmileg is jobban meg tudom tölteni Richard Strauss zenéjét. A komponista egyébként is fontos szerepet kap a repertoáromban, hiszen Az árnyék nélküli asszonyt először Solti György vezényletével adhattam elő Salzburgban, a Wiener Staatsoperben pedig debütálásként A rózsalovag Kalaposnőjét alakítottam. A jövő évben is vár rám Strauss-mű, hiszen március 14-én a Nemzeti Filharmonikusokkal és Kocsis Zoltánnal a Capriccio Grófnőjét éneklek a MüPában. Azért még Strauss-korszakról nem beszélnék, de mindenképpen nyitok ebbe az irányba – már csak azért is, mert A rózsalovag Táborszernéjé szerepálmaim közé tartozik, akárcsak a Salome.”

430 Hz-re hangolva

„A Purcell Kórus és az Orfeo Zenekar idei bérlete számos különlegességet tartogat – meséli a két társulat vezetője, Vashegyi György –, a 2012. szeptember 27-i Figaro házassága-előadás érdekessége, hogy tudomásom szerint még sosem hangzott el Magyarországon régi hangszereken ez a Mozart-opera. A darab koncertszerűen kerül színpadra, s igyekszünk minél jobban a zenére összpontosítani. Némi felkészülést jelentett rá az idei nyári Iseumi Szabadtéri Játékok, ahol a Savaria Zenekar élén dirigáltam a művet, s a szereplők nagy része azonos a Művészetek Palotájában pódiumra lépőkkel; köztük van Csereklyei Andrea, Kovács István és Heiter Melinda. Körülbelül tizenkét esztendeje dirigálok az operát, közel ötven Figaro-előadást tartottam eddig, de jó volt most – néhány év szünet után, sokféle szempontból – újragondolni a művet. Hiszen például 2010-ben új verziója jelent meg a Mozart-összkiadásnak is, és ebből kiderül, hogy 1789-ben Mozart egy bécsi előadás számára átírt az operában néhány tételt. Így koncertünkön a Gróf áriája valószínűleg az 1789-es verzió szerint hangzik majd fel, amely kicsit hosszabb és magasabb fekvésű az ismertnél, s emellett is akad az előadásban meglepetés. Ráadásul a korabeli hangszerek hangszíne sokkal közelebb áll az énekhanghoz, a művészek is szívesebben énekelnek ilyen kísérettel. 430 Hz-re fogunk hangolni, ezen szoktunk bécsi klasszikusokat játszani, míg barokkot általában 415 vagy 440 Hz-en. Nagyon szeretem a Figaro házasságát: ha néhány évig nem vezényelhetem, már ‘elvonási tüneteim’ vannak, mert olyan létfontosságú ‘vitaminokat’ tartalmaz, amelyek nélkül nehéz létezni. Az emberi

szellem egyik csúcsteljesítménye: hallatlan báj és olyan életöröm, érzékiség és erotika sugárzik belőle, ami még Mozart művei között is ritkaság.”

„A másik, szintén rendhagyó hangversenyünk november 1-jén lesz a MüPában, s a Halottak Napja előtt tisztelegve idén nem a megszokott requiemek közül válogattunk, hanem Händel és Bach egy-egy gyászzenéjét tűztük műsorra. Azért izgalmas ez az est, mert először hangzik fel együtt Karolina királyné temetési anthem-je a Gyászódával. Két varázslatos mű, egy évtizeden belül keletkeztek, s bármilyen furcsa, de ritkán fordul elő, hogy az ember egy esten Händel- és Bach-művet rakhat egymás mellé. A szólótáink is figyelmet érdemelnek, hiszen Bányai Péter mellett – akit a barokk zene kedvelőinek már nem kell bemutatni – Baráth Emőke, a legutóbbi innsbrucki barokk énekverseny győztese lesz a szopránzólistánk, akinek most kezdődött el a világhoz. Régi kedves partnerünk Blazsó Domonkos, akárcsak Jeffrey Thompson, aki William Christie-vel dolgozik rendszeresen, így számunkra kulcsot jelentett a francia barokkhoz. 2013-ban, az Operaházban bemutatandó Rameau-darabnak, a Hippolytus és Ariciának is ő lesz az egyik címszereplője” – nyilatkozta a Gramofonnak Vashegyi György.

Egy nap Bogányival, Bachhal és Liszttel

Chopin szerzeményeiből már tartott maratont – amikor két nap alatt eljátszotta valamennyi zongoraművét –, tavaly pedig Liszt műveiből válogatott a MüPában Bogányi Gergely. Akkor elhatározta, nem kíván a szerzőtől elszakadni, és 2012-ben szintén játszik Liszt-műsort a hangversenyteremben, többet is egyetlen nap alatt. De október 22-én, Liszt Ferenc születésnapján nemcsak a virtuóz zongoraművész-zeneszerző kompozíciói, hanem Johann Sebastian Bach művei is szerepelnek programjában. Három előadást tart ezen a napon: 15.30., 18.00 és 20.00 órai kezdettel, s mindegyiken más és más műsor hangzik fel. A koncertek érdekessége az is, hogy több Bach-szerzeménynek Bogányi Gergely átíratában tapsolhat a közönség. S ahogy a művész egy korábbi interjúban fogalmazott, nem új tartalmakat akar a művekbe belevinni, hanem azt szeretné megmutatni, amit a szerző belekomponált. ■

A Művészetek Palotája teljes őszi programkínálata megtalálható az intézmény honlapján: www.mupa.hu

Megújulóban a Honvéd Együttes

Kimagasló képességű kulturális műhelyek működnek egymás mellett a Honvéd Együttes berkeiben: táncekar, férfikar, népi zenekar, színpénekar. A társművészetek közelsége, sőt szimbiózisra olyan lehetőségeket teremt a több mint hatvanéves, nagy múltú intézmény számára, amelyeknek köszönhetően egyedi szint képviselhet a hazai kulturális életben.

✦ Várkonyi Tamás

Bolvári-Takács Gábor

Valójában nem is beszélhetünk egységes profilról, hiszen különböző társulatokat foglal magában az 1949-ben létrehozott intézmény – de ez adja a különlegességét is. A Honvéd Táncszínházat a Harangozó Gyula-díjas, kiváló és érdemes művész Zsuráfszky Zoltán koreográfus vezeti, a Honvéd Férfikart pedig a Liszt Ferenc-díjas Strausz Kálmán. A táncszínházhoz kapcsolódik az Árendás Péter által vezetett

Hegedős együttes, valamint a színész-szólísta tagozat, amelynek irányítója Győry András Botond. Ez a struktúra a több évtizeddel ezelőtti gyakorlatban gyökerezik, éppen ezért lehetne akár idejétmúlt is. Az idén májusban hivatalba lépett ügyvezető igazgató, Bolvári-Takács Gábor azonban arra vállalkozott, hogy ezt a sokszínűséget kihasználva új lendületet adjon a közel száznegyven főt tömörítő társulatnak.

Kinevezése után első dolga volt, hogy az addig jellemzően az adminisztratív részlegnél összpontosult vezetői munkakört a művészek kezébe adta vissza. Ennek érdekében hozták létre újra a művészeti vezetői posztot, amelyet Zsuráfszky Zoltán tölt be. „Első helyen a társulat áll, a műszaki és adminisztrációs egységek csak ezután következnek – mondja Bolvári-Takács Gábor. – Vezetői megbízásom 2015-ig szól, első fő célokat viszonylag hamar sikerült elérni: nemzeti kategóriájú intézménynek minősítettek bennünket. A Honvéd Együttes idén 419 millió forint közhasznú támogatást kap a fenntartó Emberi Erőforrások Minisztériumától (ez tavaly 21 millió forinttal több volt). Emellett – a vállalkozási tevékenység bevételi tervével együtt – mintegy 130 milliósi saját bevételt tervezünk idén, ez elsősorban előadások értékesítéséből származik, de van benne bérbe-

ZSURÁFSZKY ZOLTÁN: TÖBB FRONTON NYITNI

„2007-ben vettem át Novák Ferentől a Honvéd Táncszínház vezetését. Előtte tíz évig a Budapest Táncgyűttes művészeti vezetője voltam. A két nagy hivatásos táncgyűttes egyesülésével jött létre az ország legnagyobb, negyven táncosból, valamint zenekarból álló profi néptánc-együttese, a Honvéd Táncszínház. 2012 júniusától, Bolvári-Takács Gábor igazgató úr megbízásából az egész Honvéd Együttes művészeti vezetőjeként folytatom munkámat. Repertoárunkban megtalálhatók tematikus, nagyszabású történelmi táncjátékok (Egri Csillagok, Dózsa, Monarchia, A Tenkes kapitánya, Árpád népe, István a király), de a műsoraink gerincét az autentikus folklórból építkező előadások jelentik. Minden korosztály megtalálja a számára leginkább vonzó előadásokat a mese- és ifjúsági darabok, illetve a dramatikus táncjátékok közül. Az eredeti néptáncokat autentikusan reprezentáló színpadi megfogalmazásokra törekszünk, tudományos kutatásaim, gyűjtéseim nyomán, a táncművészeti feladatok minél jobb kiszélesítésével. Számos nagy művész kötődött a Honvéd Együtteshez az elmúlt hatvanhárom évben – például Kodály Zoltán, Weiner Leó, Vass Lajos, Seregi László, Ilosfalvy Róbert, Palcsó Sándor, Réti József, Gregor József, Gulyás Dénes –, és ez a hagyomány meghatározó: ma is komoly kulturális műhely, komoly művészgárdával, komoly infrastruktúrával. Bár a 2011-ben Prima Primissima-díjat kapott Honvéd Együttesnek nincs állandó játszóhelye, utazó társulat vagyunk, rendelkezik azonban egy különleges adottsággal, amellyel más társulat

nem: házon belül tudunk összművészeti produkciókat megvalósítani, a műfajok, stílusok fantasztikus skáláját felvonultatva. Az új vezetéssel közösen szeretnénk a társulatok között még jobb átjárhatóságot biztosítani; az eddigieknél többször létrehozni közösen jegyzett produkciót, valamint minél több fronton nyitni a közönség felé.

adás is (terem, gépkocsik, jelmez, kulturális események, nagy rendezvények teljes műszaki kiszolgálása). Bár 2000-tól nem a Honvédelmi Minisztérium a fenntartónk, hanem a kulturális ügyekért felelős tárca, a Honvédség továbbra is komolyan veszi a velünk való együttműködést: katonai, állami, kulturális rendezvényekhez, ünnepélyekhez rendszerint bennünket kérnek fel. Ez évente több mint

STRAUSZ KÁLMÁN: ÁTKORMÁNYOZNI A HAJÓT

Forrás: Gramofon-archív

Két éve vette át Strausz Kálmán a Honvéd Férfikar vezetését. Mint mondja, szerencsés időben, mert akkoriban két olyan jubileumi évet is rendeztek – az Erkel-emlékévet 2010-ben, illetve a Liszt-évet 2011-ben –, amely komoly segítséget nyújtott művészi tervei megvalósításában. Ennek a művészi tervnek a lényege az volt, hogy a kórus hajóját visszakormányozza az igényes könnyűzene és crossover vizeiről a hagyományok folytatását jelentő, úgynevezett komolyzene világába, az előbbi zenei

műfajoktól sem elhidegülvé. „Egy olyan énekkar, amelynek Kodály átírta a Toborzót a Háry Jánosból, vagy amelyek a meglehetősen nehéz Bartók-férfikarokat, illetve kortárs alkotásokat – Közép-Európa egyetlen hivatásos férfikaraként – professzionális szinten meg tudja szólaltatni, elvárható a stíláriskok sokfélesége – mondja a karnagy. Igyekszünk a Honvéd Férfikarban rejlő lehetőségeket más együttesek számára is hasznossá tenni. A Pannon Filharmonikusokkal körvonalazódik együttműködés, amelynek keretében Wagner Lohengrinjében lépünk fel december elején. Éneklünk Stravinsky Oedipus Rex című művében a Nemzeti Filharmonikusok novemberi hangversenyén, és jövő májusi koncertjén Sosztakovics 13. szimfóniájában is, valamint egy hónappal később a Wagner-napokon, szintén a Művészetek Palotájában. Amellett, hogy mások számára szolgáltatunk, saját projektekből, önálló produkciókban is gondolkodunk. Ezen a téren sokkal nagyobb a kapacitásunk, de bármennyit pályázunk is, az önálló koncertek rendezése előtt egyelőre anyagi akadályok állnak. Sikerként azonban két hézagpótló kiadványt készítenünk a Liszt-emlékében: lemezre vettük Liszt Ferenc Szent Szaniszló oratóriumát és Requiemjét, valamint ritkán hallható világi férfikarait. Belekezdünk továbbá egy olyan vállalkozásba, amelyben a jövő közönségének kinevelését kezdjük el. „A zene házhoz megy” címmel iskolákat látogatunk, és adunk interaktív koncerteket, bevonjuk a gyerekeket is, akik mindig nagy élvezettel vesznek részt a programon: egy teljes felső tagozat a klíma nélküli tornateremben figyelmesen és lelkesen követi az előadásunkat! Igyekszünk dinamikus bemutatni a kóruséneklés műfaját, hogy a fiatal ne azt lássa, hogy negyven sötétbe öltözött úr énekel, egy pedig háttal a közönségnek hadonászik... Az én gyerekkoromban a zene még szent dolog volt, nem volt szabad megérinteni; csak úgy léphettünk be a művészet templomába, ha előtte szinte megmosakodtunk, mint a muzulmánok az ima előtt. A muzsika szent dolog ma is, de a mindennapok részévé kell tenni. És már nem élünk hiába, ha a gyerek az előadás után azt dúdolja, hogy A jó lovas katonának...

Jelenet a Honvéd Együttes Csárdás című produkciójából

Fotó: Dusa Gábor

száz előadást jelent, amelynek tárcaközi szerződésben meghatározott ellenértékét beépítik a fenntartói támogatásba. Mivel a Honvéd Együttesnek nincs saját előadóterme, táncszínházi produkcióink alapvetően a Nemzeti Táncszínház szervezésében kerülnek a közönség elé. A Honvéd Együttes elnevezés tehát egyfajta hagyománytisztelőt takar, ugyanakkor tervezünk arculatváltást.”

Az ügyvezető igazgató szeretné érni, hogy a Táncszínház és a Férfikar között ne csak alkalmi, hanem rendszeres együttműködés alakuljon ki. „Ebből olyan különleges produkciók jöhetnek létre, amelyeket más együttesek önmagukban nem tudnak létrehozni, nálunk viszont házon belül megvalósulhat – mondja Bolvári-Takács Gábor. – További célom az évek óta hiányzó önálló bérlet elindítása, mert egy professzionális előadó-művészeti intézmény számára a bérletstruktúra adja az évad gerincét. Szeretnék a művészeti munkakörben foglalkoztatott énekesek, táncosok bérhelyzetén javítani, és szeretném elérni, hogy a Honvéd Együttes úgy vegyen részt országos vagy akár országhatárokon átnyúló kulturális projektekből, hogy szerepléseit folyamatos sajtóvisszhang kíséri. Ilyen projekt lehet a részvételünk az Európa Kulturális Fővárosa programsorozaton Kassán, 2013-ban, valamint a 2014-ben kezdődő megemlékezéseken, az első világháború századik évfordulóján.” ■

A Honvéd Együttes honlapja:

www.honvedart.hu

A kóruséneklés színészi feladat is

Antal Mátyás a Nemzeti Énekkar évadjáról

A következő hónapok sokrétű feladatokkal látják el a Nemzeti Énekkart, amely énekel majd oroszul, latinul, olaszul, németül; fellép Richard Strauss két operájában, Stravinsky Oedipus Rex című opera-oratóriumában, Sosztakovics 13. szimfóniájában, Verdi A kalóz című operájában, valamint megszólaltat kortárs műveket és két Schubert-misé is. A különböző programok kihívásairól beszélgettünk Antal Mátyás karnaggyal.

♦ Várkonyi Tamás

A kórus első és egyik legfontosabb feladata az október 8-i fellépés a Korunk zenéje fesztiválon. Ekkor a koncert első felében a cappella, vagyis hangszerkíséret nélküli kórusműveket szólaltat meg – ősbemutatóként. Az est második részét a Magyar Rádió Gyerekkórusa jegyzi. „Két évvel ezelőtt, az énekkar fennállásának huszonötödik évfordulója alkalmából pályázatot írtunk ki olyan fiatal zeneszerzők számára, akik még tanuló éveiket töltik – meséli Antal Mátyás. – A pályázatot Balogh Máté Gergely nyerte. Az esztendő négy szakasza című kompozíciójával. Az októberi programhoz az ő darabja köré gyűjtöttünk olyan műveket, amelyek az énekkar számára íródtak, illetve amelyek még soha nem hangzottak el közönség előtt. Megszólaltatjuk Orbán György Három genfi zsoldárát, amelyet a szerző kifejezetten a Nemzeti Énekkarnak és nekem ajánlott; Csemiczky Miklós háromtétéles ciklusát, amelyet Kriza János Vadrózsák című gyűjteményének balladáira írt; Huszár Lajos A csend virága című alkotását, ami előadói nehézségei miatt húsz éve hever asztalfiókban, valamint Beischer-Matyó Tamás Psalmus 70 című művét. Azért tartom rendkívül fontosnak az ilyen koncerteket, mert általában kevés a cappella művet éneklünk, ugyanis legtöbbször oratorikus alkotásokban kell közreműködnünk, a hangszerkíséret állandó jelenléte pedig hajlamos elkényelmesíteni a kórust. Mentális és szakmai fejlődésünk, a hangzás karbantartása és a pontos intonáció érdekében mindig igyekszem felvállalni kortárs művek előadását, arról nem is beszélve, hogy az új zene bemutatását pályám fontos részének tekintem. Az a cappella esteknek azért is jut kiemelt szerep, mert a műsorukat én állíthatom össze, a karnagynak pedig úgy kell felépítenie minden évadot, hogy a műsorok ne csak önmagukban legyenek teljesek, hanem egymásra is épüljenek az évek során. A Nemzeti Filharmonikusok saját bérleteiben mindig a felkért karmester dönti el, milyen művet szeretne dirigálni, ehhez pedig nekem kötelességem alkalmazkodni.”

Jelmezbe öltözni

„Az évad két Strauss-operája közül a Hallgatag asszony kerül színre először, október 4-én és 6-án – folytatja a karnagy. – A kórusnak ebben a műben mennyiségileg nincs

Fotó: Nemzeti Filharmonikusok

nagy szerepe, karakterben azonban annál izgalmasabb megszólalásokra lesz szükség. Az évad két másik, nagy jelentőségű koncertje Stravinsky Oedipus Rex című opera-oratóriumának (november 29.), illetve Sosztakovics 13. szimfóniájának a műsorra tűzése (május 9.). Ezek az alkotások más-más hangképzést igényelnek. Egyébként mindkettőben csak férfikar szerepel, ezúttal a Honvéd Férfikar

ral közösen lépünk színpadra. Kuriózumnak számít Verdi 1848-ban bemutatott operája, A kalóz, amelyet a kitűnő olasz dirigens, Carlo Montanaro vezényel, és amelyben a kórusnak a tömeget kell megjelenítenie. Természetesen mindegyik alkotás eredeti nyelven szólal meg: oroszul, latinul, olaszul, a Strauss-operák németül, de utóbbiakban még az osztrák dialektussal is meg kell próbálkoznunk.”

Mindezek előtt azonban, október második felében Schubert két utolsó miséjét énekli a Nemzeti Énekkar, az Aszdúrt és az Esz-dúrt. Előbbit Christian Zacharias vezényli, utóbbit Kocsis Zoltán. Bár az utóbbi időben ez a két alkotás hallható volt koncerteken, sajnos nem számítanak a gyakran előadott művek közé. Az október 18-i esttel, amelyen a Schubert-mise előtt Szergej Krilov játssza Sosztakovics I. hegedűversenyét, az egykori Állami Hangversenyzenekar koncertmesterére, a száz éve született Tátrai Vilmosra emlékeznek. (Cikkünk a 14–15. oldalon olvasható.) „Ami a legizgalmasabb ezekben a művekben – folytatja Antal Mátyás –, az az, hogy bennük a daléneklés attitűdje váltakozik a hagyományos oratorikus kórushangzással. Mint minden egyházi műben, a Schubert-misékben is található olyan szakaszok – például nagyszabású kórusfűgák –, amelyek a korábbi századok zeneszerzői gondolkodására mutatnak vissza. Ezekkel szemben viszont a lassútételek olyanok, mintha a kórus intim, bensőséges, személyes hangtételű dalt énekelne. A bécsi klasszikus vagy kora romantikus misében is az a kihívás, mint minden más vokális műben: az énekkar munkája komoly színészi feladat is – sokkal inkább, mint egy hangszeres muzsikum esetében. Ugyanis a szöveg miatt az énekesek a tartalom elsődleges hordozói. Jelmezbe kell öltözni, minden korhoz és stílushoz. Ezekben a Schubert-misékben könnyed, dalszerűbb hangképzést kell megvalósítanunk, szemben például egy operakórusral, amelyben teátrális, nagyszabású, erőteljesebb, bel canto hangképzésre van szükség.”

Hiába van ingyen...

Az énekkarnak tovább erősödött az az oldala, amelynek köszönhetően szólistákat is bátran ki tud állítani soraiból. Korábbi operaprodukciókban (Arnold Schönberg: Mózes és Áron; Richard Strauss: Daphne) több szólista is a Nemzeti Énekkar tagjai közül került ki. „Sajnos egy másik tényező is tovább erősödött, de ez a teljes magyar zenei életet érinti – folytatja a karnagy. – Az énekkar évente húsz alkalommal ingyen áll a vidéki zenekarok, illetve a filharmoniai nonprofit kft.-k szolgálatára, a gazdasági nehézségek miatt azonban ez az együttműködés nem úgy zajlik, mint régen. Hiába kapja meg ugyanis ingyen a meghívó fél a Nemzeti Énekkart, Magyarország egyik legjobb kórusát, ha esetenként az útiköltségünket sem tudja kifizetni. Ez a helyzet nyugtalanító.”

A Nemzeti Filharmonikusok hivatalos honlapja:
www.filharmonikusok.hu

Nemzeti Filharmonikusok
 Alapítva 1923

A zene gazdagsága határtalan

2012. szeptember 25. 19.30
DEBUSSY: Egy faun délutánja
 A tenger
BARTÓK: A kékszakállú herceg vára
 Szántó Andrea, Bretz Gábor – ének
 Kocsis Zoltán – karmester

2012. október 6. 18.00
 A Nemzeti Filharmonikusok és a Művészetek Palotája közös produkciója
R. STRAUSS: A haláltag asszony (Die schwebende Leier) – vígjáték 3 felvonásban
 Kurt Rydl, Temesi Mária, Paul Armin Edelmann,
 Bernhard Berchtold, Julia Bauer, Pasztircsák Polina,
 Schöck Átala, Griger Lajos, Szüle Tamás, Cser Krisztián – ének
 Anger Ferenc – rendező
 Kocsis Zoltán – karmester

2012. október 18. 19.30
SOSZTAKOVICS: I. hegedűverseny, op.77
SCHUBERT: Asz-dúr mise, D.678
 Sergej Krylov – hegedű
 Hamvasi Szilvia, Gál Erika, Horváth István, Kovács István – ének
 a Nemzeti Énekkar (karigazgató: Antal Mátyás)
 Kocsis Zoltán – karmester

2012. október 31. 19.30
MOZART: B-dúr zongoraverseny, K.595
SCHUBERT: F-dúr misé, D.950
 Cséng Mária, Mester Viktória, Horváth István,
 Mukk József, Fried Péter – ének
 a Nemzeti Énekkar (karigazgató: Antal Mátyás)
 Christian Zacharias – zongora és karmester

2012. november 29. 19.30
STRAVINSKY: Scherzo a la Russe
PRÓKOFJEV: V. zongoraverseny G-dúr, op.55
STRAVINSKY: Oedipus Rex – opera-oratórium
 Jean-Étienne Bavoisset – zongola
 Will Hartmann, Wiedemann Bernadett, Szvetek László,
 Palerdi András – ének
 a Nemzeti Énekkar (karigazgató: Antal Mátyás)
 Kocsis Zoltán – karmester

Helyszín: Művészetek Palotája
 Bartók Béla Nemzeti Hangversenyterem
 További információ és jegyek: www.filharmonikusok.hu
 Kövessen minket a Facebook oldalón!

Mahler, a posztmodern

Hagyományt teremtett a Fesztiválzenekar

A szeptemberi Budapesti Mahler-ünnep középpontjában idén is olyan koncert áll, amelynek első felében egy kortárs magyar mű szóval meg ősbemutatóként, második részében pedig egy Mahler-opus, az 5. szimfónia. A két alkotáshoz más-más okból szorosan kötődő muzsikusként, Polónyi Ágnes hárfaművész és Gyöngyösi Levente zeneszerző nyilatkozott lapunknak.

Forrás: Gramofon-archív

Polónyi Ágnes idén kezdi hetedik évadját a zenekarban. Mint mondja, számára a Fesztiválzenekar a folyamatos kihívások, az állandó megújulás színtere. A nagyzenekari művek mellett kamara- és régizene, opera, Kakaókoncertek, éjféli hangversenyek szerepelnek, ez a sokszínűség pedig nem csak a hallgatóságot, hanem a muzikusokat is inspirálja. „Érdekes az is, hogy némely zenemű előadásakor nem a megszokott helyünkön ülünk – folytatja. – Hihetetlen élmény volt például, amikor Bartók Hegedűversenyét Fischer Iván és a hegedűszólista között játszhattam el. Az idei évadban modern zenei koncertek is lesznek. Szokatlan harmóniak, ritmusképletek, egyedi zenei megfogalmazások – ez nekem nagyon fontos, hiszen új dimenziókat nyit meg előttünk. A Mahler-ünnep magyar művének ősbemutatóját mindig izgalommal várom, vajon milyen szerepet kap a hárfá. A mai szerzők más és más módon nyúlnak a hangszerekhez, ezáltal a muzsikusként új feladatokkal találja szembe magát. Mahler V. szimfóniája és annak Adagiettoja a zeneirodalom egyik csúcsa, eljátszani nemes feladatot jelent. Nem elég a hangokat megfelelő időben és jól elhelyezni, hanem át kell venni a karmester és a muzsi-

kustársak érzésvilágát. Sokat dolgozom például egy-egy arpeggio arányain, sebességén, a hangok, futamok intenzitására, mindezt a kotta nem rögzíti. Cél, hogy tiszta hangzásképp szülessen, ebben a tételben a hárfásnak döntő a szerepe.”

„Nem törekedtem arra, hogy a Mahler-ünnepen bemutatandó III. szimfóniám szorosan kapcsolódjon Mahlerhez – ezt már Gyöngyösi Levente mondja. – Nagyobb zenekart használtam, mint amit szoktam, de nem olyan nagyot, mint amilyen a második részben felcsendülő Mahler-szimfóniáé. Az osztrák mester és az én törekvéseim azonban sok szempontból egybevágók. Mahler azért korszerű ma is, mert a posztmodern egyik első előfutárának tekinthető; nem teljesen összeillő zenei anyagokat gyúr kollázsszerűen össze, és nem feltétlenül törekszik arra, hogy modern legyen. Mozartnál is sokszor látni ezt: nem igazán magasrendű zenei anyagok egy zseni kezében új értelmet nyernek! Vagy itt van Haydn, akinél azt látjuk, hogyan lesz egy már-már primitív zenei viccből magasrendű szimfonikus gesztus. Érdekes logika: bizonyos zenei anyagok beépítve magasabb rendűekké válnak, mint amilyenek voltak eredetileg.”

Gyöngyösi Levente első szimfóniája a Szerelm című viselte, a második szerényebb kifejezési igényű darab volt, ez a mostani pedig ismét nagyobb szabású, alcíme: Születés. Önéletrajzi vonatkozású, hiszen a zeneszerzőnek néhány hónapja született gyermeke: a mű a születés gondolat köré járja körül, formájában követi a klasszikus szimfóniáét. Az eksztatikus első tétel címe Fogantatás, a második a Belül címet viseli, és a gyermek szemszögéből mutatja be az anyaméh különleges világát; ez a békét sugárzó lassútétel nem motivikusan fejlődő zene, hanem az állandóságot jeleníti meg. A harmadik tétel maga a születés: szaggatott hangvétellű, a scherzo szerepét játssza. A finálé nem lezárás és betetőzés, hanem csupán elköszönés, az új lehetőségeket vetíti előre. És hogy hány szimfóniát szeretne írni a harminchétféle éves zeneszerző? „Nem tudom – feleli. – Az utolsó négy évben három írtam, mindet felkérésre. Mint oly sok mindent, ezt is az élet hozza.”

Gyöngyösi Levente új szimfóniája ősbemutatóként hangzik fel

Forrás: BFZ

A Budapesti Fesztiválzenekar honlapja:

www.bfz.hu

MVM KONCERTEK

A Zongora, A Hegedű, A zongorán túl – Vásáry Tamás,
Budapesti Kamarakonzertek, Hangszerek világa gyerekeknek,
Junior Prima Díjasok hangversenysorozata
Gödöllői Nemzetközi Hárfaesztivál, Koncertek hárfával

A hangversenyek közreműködői:

Grigorij Szokolov, Jevgenyij Kiszin, Jevgenyij Koroljov, David Fray, Igor Levit, Steven Isserlis, Hrachya Avanesyan, Ránki Dezső, Bogányi Gergely, Vásáry Tamás, Rados Ferenc, Jandó Jenő, Várjon Dénes, Simon Izabella, Farkas Gábor, ifj. Balázs János, Borbély László, Fülel Balázs, Lajkó István, Szabadi Vilmos, Kelemen Barnabás, Baráti Kristóf, Keller András, Kokas Katalin, Letizia Belmondo, Edmar Castaneda, Vigh Andrea, Drahos Béla, Budapesti Vonósok

„10. Jubileumi MVM Koncertek – A Zongora” 2012/2013

MVM Koncertek – A Zongora a Művészetek Palotájában

Jevgenyij Koroljov – 2012. november 7. (szerda), 19.30, **David Fray** – 2013. január 13. (vasárnap), 19.30

Bogányi Gergely – 2013. február 4. (hétfő), 19.30, **Ránki Dezső** – 2013. február 26. (kedd), 19.30

Grigorij Szokolov – 2013. április 10. (szerda), 19.30, **Jevgenyij Kiszin** – 2013. szeptember 16. (hétfő), 19.30

MVM Koncertek – A Zongora a Festetics Palotában

Jandó Jenő – 2012. október 27. (szombat), 19 óra, **Vásáry Tamás** – 2012. november 17-18. (szombat, vasárnap), 19 óra,

Várjon Dénes – 2012. december 8. (szombat), 19 óra, **Farkas Gábor** – 2013. január 19. (szombat), 19 óra,

Igor Levit – 2013. március 9. (szombat), 19 óra

Junior Prima Díjas zongoraművészek a Bartók Emlékházban

Ifj. Balázs János – 2012. október 30. (kedd), 18 óra, **Borbély László** – 2012. november 27. (kedd), 18 óra,

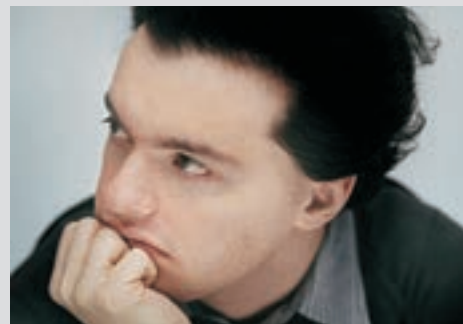
Lajkó István – 2012. december 18. (kedd), 18 óra, **Fülel Balázs** – 2013. február 12. (kedd), 18 óra

Jevgenyij Koroljov

Grigorij Szokolov

Jevgenyij Kiszin

Jegyek megrendelhetők a jakobikoncert@gmail.com e-mail címen.
A koncertekről bővebb információ olvasható a www.jakobikoncert.hu honlapon,
ahol megvásárolhatja hangversenyjegyeit a „Jegyvásárlás” menüpontban.

A hangversenysorozat kiemelt támogatója:

magyar villamos művek

Tükröződések

Új sorozat a Concerto Budapestnél

Keller András művészeti vezető Csalog Gábor zongoraművészt kérte fel, hogy legyen gazdája az októberben induló, öt hangversenyt magában foglaló Concerto Stúdió bérletnek. A sorozat a Tükröződések alcímet kapta, jelezve: izgalmas párosításban szólalnak meg más-más korban élt zeneszerzők alkotásai. A műsorszerkesztés hátteréről Csalog Gábort kérdeztük.

Csalog Gábor: több mint zongoraművész

Fotó: Huss István

„Örültem a felkérésnek, mert több irányba is tágítja számomra a kamarazene lehetőségeit – mondja Csalog Gábor. – Olyan műveket adhatunk elő, melyek a szokásosnál nagyobb kamaraegyüttesre íródtak. Előadói apparátusként pedig adott lehetőség a zenekar kiváló szólamvezetőiből és fúvósaiból összeállítható sokféle formáció. A tematika kialakításában szabad kezet kaptam, valami hasonlót próbálhatok kialakítani, mint saját szólókoncertjeimen szoktam. Ezeket már régóta kísérletezem eltérő stílusok, korszakok zenéinek szembeállításával. Érdekes kaland, mert így az eddig ismert zenéket egyszerre újra fedezhetjük fel, más füllel hallgatva. Ilyesféle műsorszerkesztési elvekre utal ez a mostani sorozatcím is: Tükröződések. Az első esten (október 5.) Ravel és Couperin műveit adjuk elő. Tudjuk, hogy a 20. századi szerző mennyire rajongott a 17–18. századi honfitársai zenéért – példa erre többek között a Couperin emlékezete című sorozat (ebből is játszunk a koncerten). A második esten (november 9.) Beethoven és a 2007-ben elhunyt Galina Usztvolszkaja műveit adjuk elő: ha úgy vesszük, a két életmű a zenetörténet két távoli pontja, mégis szépen

rímelhet egymásra e két zene. Az orosz szerző műveinek kegyetlensége, lecsupaszítotttsága számomra erős kapcsolatba hozható Beethoven kései stílusával. A decemberi esten Mozart és Charles Ives művészete találkozik, a kettő között pedig az én darabom szólal meg, amely valami módon mindkét szerzőre reflektál. A február 1-jei műsorban Schubert és Poulenc a két zeneszerző. A sorozat február 22-én zárul, ekkor Keller András és én adunk közös szonátaestet, részben az addig műsorra tűzött szerzők műveiből.” A legtöbb előadót Schubert Oktettje foglalkoztatja. „Ez a darab egyik szívügyem – folytatja Csalog Gábor –, egyrészt mert soha nem volt alkalmam előadni, hiszen nincs benne zongora; a vonósnegyes mellett nagybőgő, klarinét, fagott és kürt játszik benne. Másrészt tanítani sem – a Zeneakadémián ekkora létszámú, és ilyen speciális összetételű kamaracsoport alig-alig összeszervezhető. Ezen túl azonban nekem még fontosabb, hogy a szerző egyik legnagyobb és méltánytalanul elhanyagolt remekműve. Egy látszólag alkalmi kompozíció, látszólag társalgási hangvétellel, lubickolás a hangzás felhőtlen örömeiben. Valójában a zenetörténet egyik örök érvényű műve.”

Csalog Gábor saját kompozícióit, feldolgozásait is műsorra tűzi, erre bátorította Keller András művészeti vezető is. Az Egy Mozart-útvesztő című mű egyfajta építőkockás játék Mozart alkotásaiból: Csalog az A-dúr klarinétötöst és a c-moll zongoraszonátát kombinálja benne. A kettőt együtt hallja a hallgató: a két mű izgalmas szerkesztési elvek szerint, párhuzamosan fut le benne. A zongoraművész Schubert táncaiból készített átdolgozásai elhangzanak, éppen abban a műsorban, amelyben Schubert Oktettje is, és amelyben a zenekar fúvósgárdáját bevonva két Poulenc fúvós kamaramű is megszólal. ■

CARTE BLANCHE

„Fontosnak tartom, hogy egy olyan művész kollégám, akit az egész magyar zenei életben az egyik legizgalmasabb, legérdekesebb egyéniségnek tartok, vezetheti a Concerto Budapest új sorozatának hangversenyeit. Csalog Gábor carte blanche-t kapott tőlem: saját elképzelései szerint szólaltathat meg műveket a zenekar kiváló művészeivel; ő fogja betanítani a műsorokat, sőt komponistaként is megnyilvánulhat. Kitűnő szólista, kamarazeneszi, tanári, művészeti vezetői képességeit kamatoztatja majd a különböző formációkkal közös munkában. A műsor-összeállításokon első ránézésre látszik, hogy nem a megszokott irányt képviselik, valahol mégis egyszerű és lényegyet megragadó párosításokról van szó” – mondta az új sorozatról Keller András művészeti vezető.

A Concerto Budapest honlapja:

www.concertobudapest.hu

BUDAPESTI FESZTIVÁLZENEKAR »» ÚJ ZENE

JÉJÉ

A JELEN ZENÉJE
A ZENE JÖVŐJE

www.bfz.hu/kortars

Budapesti Fesztiválzenekar

Minden koncert ünnep

2012. SZEPTEMBER 20. 19.45 »» MILLENÁRIS TEÁTRUM

Zene Plusz: fókuszban a társművészetek

A Budafoki Dohnányi Zenekar tavaly Zene-kép címmel indított bérletet. Ennek koncertjein a zenét képi elemekkel gazdagították, így segítve a hallgatót a műalkotás teljesebb átélésben, jobb megértésében. A 2012/13-as évadban még egy lépéssel tovább megy Hollerung Gábor és zenekara: a Zene Plusz... bérletben a többi társművészetet is bevonják, komplex élményt nyújtva.

Fotó: Nagy Károly Zsolt / Budafoki Dohnányi Zenekar

Jelenet a Szentivánéji álom előadásából

A bérlet első estjén film társul a zenéhez (október 30.), a második a képzőművészet (2013. február 27.), a harmadikon a tánc (március 17.), a negyediken pedig a színház (május 5.). A produkciókban neves művészekkel, társulatokkal dolgozik együtt a Dohnányi Zenekar, a „vendégművészet” rendszerint a koncertek második felében jelenik meg.

A bérlet első hangversenyén Händel már-már „filmesen” képszerű, Izrael Egyiptomban című oratóriumának második része után olyan filmzenék szólalnak meg – a filmekből vett részletekkel, videoklipekkel társítva –, amelyek nemcsak a filmművészetben, hanem a zenében is klasszikusnak számítanak. Ilyen például Csajkovszkij 1812 nyitánya a V, mint vendetta című filmben; Elgar Enigma-variációi az Ausztráliában és Mascagni Parasztbecsület-intermezzója a Keresztapából.

A sorozat második hangversenyén képzőművészet csatlakozik a zenéhez; az est második felében Muszorgszkij Egy kiállítás képei című opusa csendül fel, természetesen Ravel hangszerelésében. A művet köztudottan festmények ihlet-

ték, de az előadást ezúttal a nemzetközi híró animációs filmrendező, Cakó Ferenc élőben, a koncert közben megalkotott, nagy kivetítőn látható homokanimációja egészíti majd ki. A koncert első részében Holst Planéták című művét hallhatjuk, amelynek érdekessége, hogy a zeneszerző a Naprendszer bolygóinak karakterét, asztrológiai jellemzőiket zenésítette meg a nagyszabású szimfonikus ciklus keretében, fantasztikus zenekari színekkel.

A februári hangverseny különösen mozgalmasnak ígérkezik, két különleges társulat részvételével. A számos nemzetközi versenyen győztesként végzett nyíregyházi Cantemus Vegyeskar és a Budapesti Akadémiai Kórus-társaság közreműködésével Stravinsky Menyegzőjét és Rossini Kis ünnepi miséjét hallhatjuk. A társművészetek közül a tánc lesz a főszerep, a Forte Társulat jóvoltából. Ez a formáció egy új formanyelv, a fizikai színház létrehozásával kísérletezik, vezetője pedig az a Horváth Csaba, aki az Őszi Fesztivál utódja, a Café Budapest kortárs fesztivál művészeti vezetője. Mint koncepciójáról egy interjúban nyilatkozta: „a mozgás vagy fizikalitás minden előadásban jelentős szerepet kap; a mozdulatokban keresem mindennek az igazságát”.

A Zene plusz című sorozat utolsó előadása zene és színház kapcsolatára épül. A Dohnányi Zenekar a 2009-es Mendelssohn-évre hozta létre a Szentivánéji álom színházi adaptációját Dávid Zsuzsa rendezésében, amelyet a Zempléni Fesztiválon mutattak be. „Mendelssohn a vígjátéknak csupán néhány jelenetéhez írt kísérőzenét – innen ismert például a híres Nászinduló –, de ezekbe belekomponálta a Shakespeare-mű szövegét is – mondja a rendező, Dávid Zsuzsa. „A néző előtt e néhány képen keresztül is kirajzolódik a darab cselekménye. Érdekesség, hogy mindössze négy színész alakítja az összes szerepet, a tündérlánytól a szerelmespárokig. De scenikailag is különleges az előadás: hatalmas perzsa szőnyegen játszódik, a díszlet pedig egy nagy tükör. Ritkaságszámba megy az előadás amiatt is, hogy Mendelssohn gyönyörű kísérőzenéjével és a színdarabbal egyszerre találkozhat a közönség. A Zempléni Fesztivál közönsége értékelt a produkcionkat, sikerünk rendkívüli volt.”

A Budafoki Dohnányi Zenekar hivatalos honlapja:
www.bdz.hu

NÉPSZERŰ

BÉRLETES ELŐADÁSOK

2012. OKTÓBER 1. HÉTFŐ, 19 ÓRA

Cser Ádám: I. szimfónia „Lux Aeterna”
Csajkovszkij: VI. „Patetikus” szimfónia, Op.74

Miskolci Szimfonikus Zenekar
Ének: Tóth Zsuzsi, Cser Krisztián
Közreműködik: Kodály Kórus Debrecen
Vezényel: Kovács László

2012. NOVEMBER 19. HÉTFŐ, 19 ÓRA

Rossini: Semiramis – Nyitány
Fekete-Kovács Kornél: Hegedű-szárnykürt kettősverseny
Sztravinszkij: Tavaszi áldozat

Miskolci Szimfonikus Zenekar
Szárnykürt: Fekete-Kovács Kornél
Hegedű: Bujtor Balázs
Vezényel: Kovács László

2013. JANUÁR 28. HÉTFŐ, 19 ÓRA

Weber: Oberon – Nyitány, Op.72
Chopin: f-moll zongoraverseny, Op.21
Beethoven: VI. F-dúr „Pastorale” szimfónia Op.68

Miskolci Szimfonikus Zenekar
Zongora: Várjon Dénes
Vezényel: Mika Eichenholz

2013. FEBRUÁR 11. HÉTFŐ, 19 ÓRA

Mahler: II. c-moll szimfónia I. tétel (Totenfeier)
Bruckner: VII. E-dúr szimfónia

Miskolci Szimfonikus Zenekar
Vezényel: Nicolaus Richter

2013. FEBRUÁR 25. HÉTFŐ, 19 ÓRA

Brahms: II. B-dúr zongoraverseny, Op.83
Beethoven: V. c-moll „Sors” szimfónia, Op.67

Miskolci Szimfonikus Zenekar
Zongora: Pertis Attila
Vezényel: Karolozs Trikolidisz

2013. MÁRCIUS 4. HÉTFŐ, 19 ÓRA

Dvořák: Karnevál – nyitány, Op.92
Csajkovszkij: Változatok egy rokokó témára, Op.33
Kovács Zoltán: Adagio
Hacsaturján: Álarcosbál – szvit

Miskolci Szimfonikus Zenekar
Trombita: Szergej Nakarjakov
Vezényel: Kovács László

2013. MÁJUS 15. HÉTFŐ, 19 ÓRA

Ravel: Lúdanyó meséi
Bizet: C-dúr szimfónia
Debussy: Három nocturne (Felhők, Ünnepek)
Ravel: Bolero

Miskolci Szimfonikus Zenekar
Vezényel: Gál Tamás

MISKOLCI
SZIMFONIKUS
ZENEKAR

2012 / 2013
MŰVÉSZETEK HÁZA

GYÖNGY

BÉRLETES ELŐADÁSOK

2012. OKTÓBER 18. CSÜTÖRTÖK, 19 ÓRA

Purcell: Tündérkirálynő- szvit
Vivaldi: g-moll versenymű két gordonkára
és vonószekarra RV 531
Bach: III. G-dúr Brandenburgi verseny BWV 1048
Mozart: D-dúr „Prága” szimfónia K.504

Miskolci Szimfonikus Zenekar
Cselló: Lipták Zsuzsanna, Stoll Péter
Koncertmester: Rolla János

2012. NOVEMBER 15. CSÜTÖRTÖK, 19 ÓRA

Corelli: Concerto Grosso Op.6
Mozart: Kis éji zene K.525
Marcello: d-moll oboaverseny
Händel: Vízizene

Miskolci Szimfonikus Zenekar
Oboa: Csécsi Andrea
Vezényel: Vashegyi György

2013. JANUÁR 17. CSÜTÖRTÖK, 19 ÓRA

Haydn: „Üstdob” G-dúr szimfónia No.94
Pergolesi: Stabat Mater

Miskolci Szimfonikus Zenekar
Ének: Kátai Natasa, Németh Judit
Közreműködik: Miskolci Egyetem
Bartók Béla Zeneművészeti Intézet Női kara
Vezényel: Kovács László

www.mso.hu

Miskolci
Szimfonikus
Zenekar

Jegyek a koncertre 2000Ft-os áron a Művészetek Háza jegyirodájában kaphatók:
3525 Miskolc, Rákóczi u. 2. (a Miskolci Galéria épületében, bejárat a Széchenyi utca felől) Telefon: 46/508-844
A bérletek megvásárolhatóak a Filharmonia Kft. irodájában (3525 Miskolc, Kossuth u. 3., Telefon: 46/505-656).
A műsor- és a szereplőváltástól a jogát fenntartjuk!

Barokk gyöngyszemek Miskolcon

Számos újdonsággal kezd meg 2012/13-as évadját a Miskolci Szimfonikus Zenekar. A nonprofit kft.-vé alakulás következtében arculata, honlapja, valamint bérletstruktúrája is megújul; a bérletek esetében bevezetik a nyugdíjas, pedagógus és diákkedvezményeket. Kovács László együttese ellátogat Pécsre és Budapestre, valamint kiemelkedő jelentőségű koncertet ad jövő márciusban Európa Kulturális Fővárosában, Kassán.

Szokatlan, hogy egy együttes évadnyitó koncertjén kortárs művet szólaltat meg, ráadásul ősbemutatóként. Tavalyelőtt a Nemzeti Kulturális Alap zeneszerzőknek írt ki pályázatot, tavaly pedig zenekaroknak, ezen művek előadására. Az október 1-jei estén Cser Ádám I. szimfóniáját mutatja be a miskolci zenekar, és ugyanennek a kezdeményezésnek a gyümölcse a november 19-ei koncert is, amelyen Fekete-Kovács Kornél Hegedű-szárnykürt kettősversenyét hallhatja a közönség, szintén ősbemutatóként; a szerző és Bujtor Balázs közreműködésével. A zenekar ezzel a műsorral utazik három nappal később Pécsre, hogy a Kodály Központban lépjen fel. Szabó Péter igazgató szerint azért fontos ez a fellépés, mert a zenészek régóta várják, hogy kipróbálhassák a kitűnő akusztikájú pécsi hangversenytermet, és a zenekari hangzás javára válik az új tapasztalat. „Újdonság az is, hogy megváltozik a bérletstruktúránk – folytatja az igazgató. – Bérleteseink között két-háromévenként felmérést végzünk, ennek hatására megszüntettük a Mesterbérletet, és elindítottuk a Gyöngy Bérletet, aminek középpontjában a barokk zeneirodalom gyöngyszemei állnak, bár a műsorokkal eljutunk egészen Mozartig. A Népszerű bérletben – amely az elmúlt években nagyzenekari és kamarazenekari koncerteket foglalt magában – ezentúl hét nagyzenekari programot hallhat majd a közönség. A Szezon bérletet a Filharmónia Kelet-Magyarország Nonprofit Kft. gondozza, de ebben is többnyire a Miskolci Szimfonikus Zenekar a közreműködő, ezért érthető okokból magunkénak érezzük ezt a sorozatot is.”

Szabó Pétertől megtudjuk: az együttes 2013 áprilisában lép fel a budapesti Művészetek Palotájában, a Szimfonikus Felfedezések sorozatban, de az igazgató egy másik nagy jelentőségű vendégszereplésről is beszámol, ami szintén 2013-ban lesz aktuális. „Jövőre Kassa lesz Európa Kulturális Fővárosa, a Miskolci Szimfonikus Zenekar pedig több évtizedre visszamenőleg jó kapcsolatokat ápol a Kassai Filharmonikusokkal. Ennek köszönhetően már évekkal előtérbe kerültünk tárgyalni arról, hogy koncertet adjunk a

Forrás: MSO

Fekete-Kovács Kornél kettősversenye ősbemutatóként csendül fel

Csécsi Andrea oboaművész szólistaként is bemutatkozik

kiemelkedő rendezvénysorozaton, a kassaiak pedig szívesen fogadták az ajánlatunkat: márciusban lépünk fel a felvidéki városban.”

Kovács László együttese mindig súlyt helyezett arra, hogy a lehetőségekhez mérten világszerte elismert vendégművészeket hozzon a borsodi megyeszékhelyre. Ilyen lesz az évadban a fenomenális képességekkel megáldott Szergej Nakarjakov trombitaművész koncertje. „A Gyöngy Bérletben ismét lehetőséget biztosítunk zenekari művészeinknek szólista szerepben való bemutatkozására – mondja Szabó Péter. Októberben például Vivaldi két gondolkára írt versenyművét játsszuk Lipták Zsuzsanna és Stoll Péter közreműködésével, a koncertmesteri székben ezen az esten Rolla János ül majd. Egy másik hangverseny szólistája a zenekar oboistája, Csécsi Andrea lesz, és Vashegyi Györgyöt sikerült megnyernünk dirigensnek. Szintén a Gyöngy bérletben kap helyet Pergolesi örök szépségű Stabat Mater, amelynek énekes szólistája két miskolci születésű ének-művész, Kátai Natasa és a nemzetközi hírnő Németh Judit lesz. Mivel alapelvünk, hogy más helyi együtteseknek is bemutatkozási lehetőséget biztosítsunk, ezen a hangversenyen a Miskolci Egyetem Bartók Béla Zeneművészeti Intézetének Leánykara lesz a közreműködő.”

A Miskolci Szimfonikus Zenekar megújult honlapja:

www.mso.hu

Lohengrin Pécssett – új dimenziók

December elején három előadáson szóltatja meg a Pannon Filharmonikusok együttese – kitűnő énekesek közreműködésével – Richard Wagner Lohengrin című zenedrámáját. A pécsi zeneértő és -szerető közönségnek szeretnénk kínálni egy rendkívüli eseményt a zeneirodalom olyan területéről, amit csak foltokban ismer – mondja Bogányi Tibor vezető karmester. A Lohengrin-előadás a most kezdődő – Mesék, mítoszok, eposzok tematikájú – évad egyik csúcspontja lesz Pécssett.

Bogányi Tibor: Belevesztem Wagner zenéjének örvényeibe

„Wagner Lohengrinje olyan mágikus erőkkel átitatott, »magaslatos«, bensőséges és grandiózus zene, amelynek nincs párja a zeneirodalomban. A zene fokozásainak mérete és struktúrája olyan katartikus zenei élményhez juttatja a közönséget, amelyet szimfonikus művekben szerintem soha nem hallhat! Az vezérelt, hogy ezt a zenét a közönség elé vigyem – nyilatkozta a vezető karmester. – A Pannon Filharmonikusoknak rendkívüli közönsége van Pécssett (is); ezt első itteni évem alatt megtapasztalhattam. Ennek

a zeneértő és -szerető hallgatóságnak szeretnénk kínálni egy rendkívüli produkciót, amely a zeneirodalom azon területéről való, amelyet a pécsi publikum a zenekar repertoárjának jellegéből adódóan csak foltokban ismerhet. De nem csak a közönségnek, a Pannon Filharmonikusoknak is meg kell ismernie a Lohengrint, amely a Mesék, mítoszok, eposzok tematikájú 2012/13-as évad csúcspontjának ígérkezik.”

Bogányi Tibor személyes vonzalma Wagner zenéjéhez végleges és visszafordíthatatlan. „Belevesztem az örvényeibe, lehúzott magával – ez egyfajta révület, csodálat Wagner korszakokat megrengető zenéje iránt. Mindenhol, ahol lehetőségem nyílik rá, dirigálok a műveit. A zenekar számára új tanulmány lesz a Lohengrin; ez a zene fegyelemre, pontosságra tanítja az előadókat, tudatos struktúra-építésre, erőbeosztásra és még számos dologra, ami egyértelműen tovább csiszol egy zenekart, új dimenziókat nyitva számára.” Bogányi Tibor eredeti ötlete az volt, hogy az operaelőadás ne legyen hosszabb egy hagyományos koncertnél, ezért szerkesztett változatban, húzásokkal mutatják be. „Maga a szerkesztés-rövidítés természetesen sok kérdést vet fel – folytatja a dirigens. – Problematikus beleavatkozni egy olyan egységbe, amelyet szerzője minuciózus pontossággal épített fel; ez nagy dilemmát jelentett. Ugyanakkor vita tárgya lehet, hogy valóban tökéletesen kiegyensúlyozott-e a mű – múlt nyáron, tanulmányi célból egymás után négyszer néztem meg a Savonlinnai Operafesztivál nagyszerű Lohengrin-produkcióját. A vágy, hogy a Wagner-muzsika már említett mágikus erejét megmutathassam a pécsi közönségnek, olyan erősen dolgozott bennem, hogy vállalkoztam a szerkesztés nem könnyű feladatára. A másik ok, ami miatt a rövidebb változat mellett döntöttünk, hogy 2012-t írunk, a világ állandóan változik, Wagner zenéjét pedig mindenféle felállásban és módon játsszák. Ismerünk már Ring-szimfóniát, de Mini-Ringet is. Barátaim például, a világhírű Mnozil Brass fúvóegyüttes tagjai egész estét betöltő Wagner-programmal készülnek a jövő évi Bayreuthi Ünnepi Játékokra. Ilyen tekintetben a mi estünk is rendhagyó lesz – azzal a különbséggel, hogy a közönség nem négy és fél órát, hanem egy hagyományos koncert időtartamát tölti majd velünk.”

A produkcióban a hazai operaélet jól ismert énekesei vesznek részt, többek között Kiss B. Atilla (Lohengrin), Szabóki Tünde (Elsa), Meláth Andrea (Ortrud); a fiatalabb generációból Cser Krisztiánt Henrik királyként, Bognár Szabolcsot pedig a király szóvivőjeként láthatjuk. A produkció vendégművészeként Johannes von Duisburg lép színpadra, Telramund alakítójaként. A német bariton keresett Wagner-énekes; számos produkcióban formálta meg ezt a szerepet a világ neves operaházaiban, Lisszabontól Firenzén és Rómán keresztül Prágáig és Moszkváig, de énekelt a Bregenzi Ünnepi Játékokon is. ■

A Pannon Filharmonikusok honlapja:
www.pfz.hu

Folytatni a megkezdett munkát

Eseménydús évad a Kodály Filharmóniánál

Ingyenes évadnyitó hangverseny a zene világnapján, ünnepi gálakonzert a százötven éves debreceni zeneoktatás tiszteletére; Miklósa Erika, Helmuth Rilling, Kobayashi Ken-Ichiro és Vásáry Tamás vendégszereplése; budapesti fellépés a Művészetek Palotájában és a Papp László Sportarénában, Prima primissima-jelölés... és a sor folytatható. A Kodály Filharmónia együttese intenzív évadot kezdenek.

Forrás: Kodály Filharmónia

A Kodály Filharmonikusok és a Kodály Kórus közös koncertje – nincs szükség komolyabb korrekcióra

A Somogyi-Tóth Dániel igazgató és Pad Zoltán karnagy nevével fémjelzett megújulási elvek szerint a Kodály Filharmonikusok és a Kodály Kórus az elmúlt évadtól jóval többet dolgozik közösen. A bérletesek száma a duplájára, hatszázra emelkedett, a hangversenyekre 2011 decembere óta legtöbbször elővételben elkelnek a jegyek, s a látogatottságuk is jelentősen nőtt. A 2011/12-es évadban megújult a bérletstruktúra is, együttműködésben a Filharmónia Kelet-Magyarország Nonprofit Kft.-vel és a Debreceni Egyetem Zeneművészeti Karával. A korábbi évek gyakorlatától eltérően, de előnyeinek megtartásával létrejött a tizenegy-tizenegy koncertet magában foglaló Napló, illetve Korzó bérlet, valamint a négy-négy koncertet kínáló Gulyás, Divertimento és Universitas bérletszerkezet. A művészeti megújulás részeként megváltozott a név és az arculat. Bényi Tibor Salzburgban élő gordonkaművész rendszeres műhelymunkát végez a vonósokkal, és a tartalmi változások között az is szerepel, hogy a művészek közül többen szólistaként is bemutatkoztak a bérleti hangversenyeken. „A rendszer jól működik, komoly korrekcióra nincs szükség” – mondja Somogyi-Tóth Dániel igazgató.

Az évadot a hagyományosan október 1-jén rendezendő ingyenes – és mindig nagy látogatottságú – koncert nyitja a zene világnapján; a Csajkovszkij műveinek szentelt estet Medveczky Ádám vezényli. Debrecen az idén ünnepli a városi zeneoktatás megindulásának százötvenedik évfordulóját; ennek apropóján a zenei képzettségüket a cívisvárosban megszerzett vagy ott született művészek lépnek fel az év során, élükön Vásáry Tamással, aki a november 23-ai ünnepi gálakonzertet vezényli a debreceni Kölcsey Köz-

pontban. A Debrecen hangszerei sorozatban már a nyáron számos templomban rendeztek orgonakonzerteket, amelyeken meghívott művészeket és a zenekar muzikusait hallhatta a nagyjérdemű. A sorozat ősszel fejeződik be: szeptember 14-én többek között Kodály Zoltán Missa brevis hangzik el, Fassang László és a Kodály Kórus előadásában; a széria utolsó estjét pedig október 27-én rendezik a Nagytemplomban, Miklósa Erika vendégszereplésével. „Fontos megemlíteni az együttműködést a kassai, nagyváradi és szatmárnémeti filharmóniákkal – folytatja az igazgató. – A Kodály Filharmonikusoknak a szomszédos országok hozzánk közel fekvő régióit is segítenie kell az magas szintű komolyzenével. Nemcsak a határon túli, szlovákiai, romániai, ukrainai magyarokra gondolok, hanem mindenkire, aki kicsit is nyitott erre a művészetre.”

Az évad során két karmester-nagyság látogat Debrecenbe: Kobayashi Ken-Ichiro és Helmuth Rilling – utóbbi már vezényelte a Kodály Kórust. Mivel a kapcsolat velük nem új keletű, adta magát az alkalom, hogy a kibontakozás és a felélés kezdetén ismét meghívjuk őket – mondja Somogyi-Tóth. Kobayashi ezúttal Mahler II. szimfóniáját, Rilling pedig Bach h-moll miséjét dirigálja. Nagy megtiszteltetés, hogy a Kodály Kórust Prima primissima-díjra jelölték, és szintén fontos hír, hogy a Kodály Filharmonikusok a Művészetek Palotájában, a Szimfonikus Felfedezések sorozat október 28-ai hangversenyén ősbemutatóként szólaltatja meg Fekete Gyula szimfóniáját. ■

A Kodály Filharmónia honlapja:
www.kodalyfilharmonia.hu

A Savaria Szimfonikus Zenekar jubileuma

Szombathely szimfonikus zenekara idén ünnepli fennállásának ötvenedik évfordulóját. Mint a legtöbb városban, ennek az együttesnek a megalakulása sem volt előzmények nélküli, de annyi biztos: 1962-ben adta első bérletes hangversenyét, és „időszámítása” innentől kezdődik. A mai Savaria Szimfonikus Zenekar múltjáról, történetének jelentős állomásairól Mérei Tamás igazgató beszélt.

Éppen ötven éve, 1962. november 15-én adta első bérletes hangversenyét Szombathely szimfonikus zenekara, noha működése 1850-ig visszavezethető. Sokáig sem a zenekar tagsága, sem a koncertélet nem volt állandó; 1962-ben azonban a városi tanács és a zeneiskola zenekarát összevonták, és bérletet hirdettek; az együttest Petró János vezette. „Hihetetlen sikertörténet, ami az azt követő évtizedekben végbement – mondja Mérei Tamás. – Pár év alatt elérték az évi ötven koncertet, majd mire 1974-ben hivatásossá vált a zenekar – 1969-től félhivatásosként működött, állandó fizetésekkel –, addigra évi nyolcvan koncert körül jártak. Azonnal a külföld felé is nyitottak; olyan széles regionális működési terület alakult ki ekkor, ami meghatározta a zenekar széles körű ismertségét. Zágráb, Maribor, Graz, Kismarton, Bécs, Pozsony, Kassa – de természetesen magyarországi városokban is évente megfordult az együttes. Elindultak az ifjúsági hangversenyek is, a Bartók Szeminárium Szombathelyre költözött, idén rendezték meg huszonnyolcadszor. A Magyar Televízió Nemzetközi Karmesterversenyén jó pár éven keresztül ez a zenekar játszott az elődöntőkben, ugyanakkor már jóval korábban, 1964-től előadták az Iseumban a Varázsfuvolát – hagyományt teremtve.”

Az ötvenéves jubileumra komoly albummal készül az együttes. A gyökerektől, 1850-től napjainkig feldolgozzák a zenekar történetét, sok-sok képpel, plakáttal, dokumentummal; tavaly november óta négy ember dolgozik a kiadványon. Az igazgató az utóbbi évek-évtizedek fordulópontjaiként említi azt, amikor a kortárs zene rendszeres előadásáért Bartók–Pásztory-díjat kaptak 1990-ben. „Szintén jelentős állomásként értékelem, hogy 2009-ben Vásáry Tamás elfogadta az elnök-karnagyi tisztséget, negyedik közös évadunkat kezdjük szeptemberben. A zenekar 160 éves története alatt először fordult elő, hogy egy ilyen kaliberű, világhírű művész Szombathelyre szerződik. Ugyanakkor ez sem volt véletlen, hiszen amikor Vásáry Tamás a hetvenes években, emigrálása után először hazatért, két városban koncertezett: Budapesten és Szombathelyen.”

„Számtalan fordulópontra volt, amikor hat vidéki zenekar egyikeként nemzeti besorolást kaptunk – folytatja az igazgató.

A Magyar Televízió 1980-as nemzetközi karmesterversenye. Konferál Antal Imre, közreműködik a Szombathelyi Szimfonikus Zenekar

– Ebben szerepet játszottak regionális vállalásaink, az ifjúsági koncertek, a kortárs zene hangsúlyos jelenléte a repertoárban, valamint az, hogy intenzíven terjesztjük a magyar zenekultúrát külföldön. Csak egy példa: idén májusban, a modenai Pavarotti Színházban, 1200 ember előtt magyar műsort játszottunk Vásáry Tamás vezényletével, óriási sikerrel. A legutóbbi fontos változás, hogy a zenekar fenntartói joga 43 év után, 2012. február 1-től a megyétől a városhoz került. Nagyon hálás vagyok a városnak, hogy vállalta ezt a küldetést, hiszen a zenekar létéről volt szó. Ugyanakkor még mindig nem teljesen biztosított a jövőnk, hiszen 2013-tól az önkormányzatok csak akkor finanszírozhatnak nem kötelező feladatot – ilyen a kultúra és a sport –, ha a költségvetésükben bevételi többlet mutatkozik. Én a rendszerváltás óta nem tudok egy olyan városi önkormányzatról sem, amelynek nyereséges lett volna a költségvetése... 2014 márciusáig tartó első igazgatói periódusom alatt nemcsak azt szeretném elérni, hogy biztosított legyen a zenekar jövője, hanem azt is, hogy minden helyi polgár és döntéshozó büszke legyen ránk, és legyen kimondva: Szombathely egyetlen nemzeti besorolású előadóművészeti együttese stratégiai fontosságú.”

A Savaria Szimfonikus Zenekar honlapja:

www.sso.hu

GOLDMARK KÁROLY ZONGORAMŰVEI

Hlavacsek Tihamér – zongora

Negyedik lemezéhez érkezett a Goldmark-zongoraművek összkiadása, amelyet 2006-ban kezdett el a Hungaroton. Ma már megállapíthatjuk, a sorozat sikeresnek bizonyult mind hazai, mind nemzetközi vonatkozásban. (Az első lemez – és előadóját, Hlavacsek Tihamért – Cannes-ban MIDEM-díjra jelölték, és a Gramofon kategóriadíját is megkapta.)

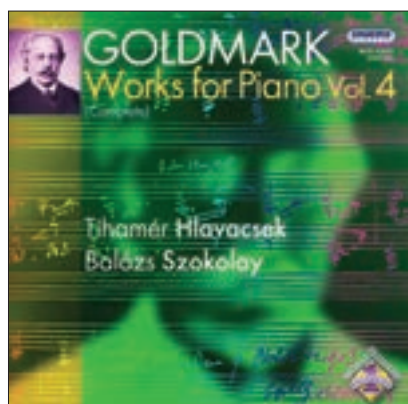
Hogy Goldmark Károly (1830–1915) neve világszerte ismerősen cseng a nagyközönségnek, az szinte kizárólag az 1875-ben, Bécsben bemutatott operájának, a korszak egzotikum-éhségére zseniálisan ráérző Sába királynőjének köszönhető. A sikeres komponista aztán úgy vált a császárváros zenei életének megkerülhetetlen személyiségévé, hogy közben kapcsolatban maradt szülőhazájával, Magyarországgal is. Jelzésértékű, hogy Bartalus István felkérésére komponált Magyar ábrándja (1885) Liszt 18. magyar rapszódijával jelent meg egy gyűjteményben. Goldmark hagyatéka, melyből 1930-ban emlékszoba létesült a Zeneakadémián, utóbb a szülővárosba, Keszthelyre, illetve a Széchényi Könyvtár Zeneműtárába került. Ezzel is magyarázható az az örvendetes tény, hogy a zongoraművek felvétele nem Bécsben, hanem Budapesten készül. A Hungaroton egyébként a 1990-es években kezdte el a Goldmark-életmű utólag tervszerűnek látszó megjelentetését (vonnésnégyesek, nyitányok, zongorás triók, dalok, illetve a Sába királynője 1980-as operaházi felvételének CD-változata).

Hlavacsek Tihamér, akinek figyelmét Frankl Péter hívta fel Goldmark zongoraműveire, nem kis feladatra vállalkozott. Mivel a művek egy része kéziratban maradt fenn, az előadóművészi teljesítményt filológiai kutatásnak kellett megelőznie. Kecskeméti István 1980-as, a zeneszerző memoárjához mellélt műjegyzékéből, illetve a vázlatkönyveket feldolgozó Alföldy Gábor tanulmányai-ból tudjuk: Goldmark zongoradarabjainak ciklus-ba rendezéséről nem mindig ő maga, hanem ki-adói döntöttek. Hlavacsek olvasata azzal, hogy a nyomtatásban megjelent darabok mellé állítja a hozzájuk tartozó kéziratokat, kanonizálja a Goldmark-műveket. Itt elsősorban a Karakterdara-bok (1903–09), illetve a Georginák (1913) mellé

kerülő kéziratok kompozíciókra gondolok, de a Három zongoradarab (1858–59) és a Sturm und Drang-ciklus egymás követő elhangzása is felülírja a kompozíciókat külön megjelentető kiadók dön-tését.

Goldmark karakterdarabjait hallgatva elsőrangú ro-mantikusszerű szerzőre asszociál az ember. Ha jól be-legondolunk, ez nem epigonizmust jelent, hanem inkább azt, hogy ez az újra felfedezett corpus jól megírt kompozíciókból áll. Goldmark mesterien ülteti zenébe a címbeli karaktereket, zongora-tex-túrája leleményes, harmónia-világa helyenként za-varba ejtően pikáns (Hanslick nem véletlenül ne-vezte diszsonanciakirálynak). Az idén nyáron megjelent negyedik lemezen négykezes zongora-művek szólnak, Hlavacsek Tihamér és Szokolay Balázs lehengerlő előadásában. Eredetileg is zongorára készült a brahmásiánus Három darab (op. 12), illetve a Táncok (op. 22) hamisítatlanul bécsi eleganciájú keringő-füzére (Goldmark közeli ismerőse volt a keringőkirály, Johann Strauss). A műsor zömét azonban zenekari művek zongora-átiratai alkotják. Ilyen a két Scherzo, a helyenként rusztikus hangvételű e-moll (op. 19) és a beetho-veni előképet sejtető A-dúr (op. 45). Jutalomjáték az előadónak, csemege a hallgatónak a pompás Bevonulási induló a Sába királynője I. felvonásá-ból, nem is szólva a 3. felvonásbeli nagyszabású, többszakaszos Balettről, mely a keleties színezetű Almék méhtáncát rejti magába, egyébként meg pantomim-szerűen követi a színpadi cselekményt. A sorozat még nem ért véget: a tervek szerint Goldmark halálának centenáriuma (2015) készül-ne el az ötödik lemez. Az eddigiek alapján csak drukkolhatunk a folytatásnak.

Németh G. István

Hungaroton

HCD 32387 (vol. 1), 32493 (vol. 2), 32612 (vol. 3), 32673 (vol. 4)

**JELMAGYARÁZAT
A KRITIKAI ROVATHOZ**

★★★★★	Remekmű
●●●●●	Kiváló
●●●●○	Jó
●●●○○	Átlagos
●●○○○	Elfogadható
●○○○○	Gyenge

A ZONGORA NÉGY ARCA

BOGÁNYI – FRANKL – SAY – RÁNKI

Pannon Filharmonikusok

Pannon I.
2013. január 18., péntek, 19.30h
Művészetek Palotája

Pannon II.
2013. március 8., péntek, 19.30h
Művészetek Palotája

Pannon + 1
2012. november 16., péntek 19.30h
Művészetek Palotája

Pannon III.
2013. április 12., péntek, 19.30h
Művészetek Palotája

Pannon IV.
2013. május 4., szombat, 19.30h
Művészetek Palotája

BÉRLETSOROZAT 2012/2013. ÉVAD MŰPA

Bérleteink megvásárolhatók a Művészetek Palotája (www.mupa.hu) jegypénztáráiban, a Ticket Expressz jegyirodákból országos szinten és a www.jegymester.hu webáruházban.

MAHLER: I. SZIMFÓNIA

Budapesti Fesztiválzenekar, Fischer Iván

★★★★★

Nem okvetlenül kell egyetértőnk Fischer Ivánnal abban, hogy nekünk, magyaroknak morális kötelességünk volna korszakos remekműként tálalni Gustav Mahler Első szimfóniáját. Ezt a – ma már valóban ragyogónak tetsző – kompozíciót annak idején, az 1889-es Vigadó-béli ősbemutatóján csúfos kudarcra kárhoztattuk, hiszen az akkor még nem annyira szimfónia, hanem egy két részes „Symhoniai költemény” formájában bemutatott darab nagyjából Brahms Negyedik, Csajkovszkij Ötödik vagy Dvořák Nyolcadik szimfóniájával egy időben született, így legalábbis érthető, hogy a székesfőváros nagypolgári közönsége miért nem volt képes befogadni e grandiózus, és csakugyan meglehetősen progresszív szellemű zeneművet. Dimitri Mitropoulos 1941-es, minneapolis felvétele óta azonban aligha kell gyözködni a koncertközönséget – még kevésbé a lemezvásárlót –, hogy az egyetemes zenetörténet egy kivételes remekével van dolga. A szimfónia, bármennyire is tekintélyes diszkográfiával bír, kevés az igazán érett és kidolgozott előadása. Először talán Solti György londoni (1964), majd Rafael Kubelík későbbi, müncheni lemezén (1967) mutatta magát olyan monumentális, panteista látomásnak, aminek manapság tekintjük. Fischer Iván és a Fesztiválzene-

kar új lemeze igazol minden korábbi ovációt: a 2011-es Budapesti Mahler Ünnepen előadott, majd az azt követő napokban lemeze vett előadás egy minden ízében kimunkált, mégis elementáris erőt sugárzó produkciót hordoz. Kiemelendő, hogy a páratlan számú tételek milyen éteri-tiszta pianóból indulnak, ugyanakkor meseszerű csúcspokig szaladnak. A lemez hangzása ugyan kissé száraz és fedett, de ez csak előnyére válik a muzsikának, mert végig izzik benne valami fojtott, de kitörni igyekvő feszültség. A crescendónál, még inkább a csúcspontoknál pedig gyönyörűen kinyílik a hangtér, és az egész szerkezet egy patikamérlegen mért, mégis természetesen hullámmzó dinamikába ágyazódik. A második tételt talán sosem hallottuk ennyire „bécsiesnek”, a rubatók élményszámba mennek, a triót mintha a Rózsalovagból szakították volna ki. A terjedelmes zárótételt ilyen feszesen és kontúrosan előadni csak a legnagyobbak tudták. Fischernél egyetlen unalmas passzázs sincs, szinte levegőt sem enged a vulkanikus fináléig.

Balázs Miklós

Channel Classics – Karsay és Társa
CCS SA 33112

HARMONIA SACRA
Kortárs magyar szerzők művei
Kővári Eszter Sára – soprán

„Ez az első, kortárs magyar szerzők írta, magyar zenészekkel felvett egyházzenei lemez, magyar énekesnő előadásában..” – mutatott rá Kővári Eszter Sára a kísérvőszövegben, melynek címként kiemelt első mondata: „ez a lemez egy baráti kör hitvallása a 21. században”. Mindezek azonban csak adalékok ahhoz az élményhez (és ahhoz a tanulság-csokehoz), amellyel a hangzó anyag szolgál. A korong végighallgatható, azonban érdemes szemelgetni belőle, hogy a műveknek külön-külön is jusson koncentrált figyelem. A darabok mindegyike az énekesnő felkérésére született, valamennyi „vizsgázott” már: több éves élőzenei gyakorlatban. Kierlelt produkciók kerültek tehát rögzítésre, stúdióban. Ennek a kettősnek köszönhető az interpretáció közvetlensége – ráadásul a különböző apparátusra készült kamaraművek előadóinak többsége jelentős felvétélkészítő praxissal rendelkezik. A görösös perfekcióra-törekvés teljes hiánya nagy nyereség akkor is, ha nem lett volna hátrányos néhány esetleges apróság utólagos javítása. A felkérés sajátos jellegét az adja, hogy a szerzők nemcsak produkcióit ismerték a szopránnak, hanem korábbi munkakapcsolatból habitusát, speciális adottságait is. Öt szerző – Csemiczky Miklós, Madarász Iván, Pintér Gyula, Sugár Miklós, Szigeti István – hét hosszabb-rövidebb kompozíciója került rögzítésre. Madarász Iván Benedictusa (amely az „In memoriam J. S. Bach” alcímet viseli) és Szigeti István a cappella Ave Mariája a kortárs művektől legmerevebben elzárkózó egyházi méltóságokat is meggyőzheti arról, hogy van létjogosultsága a musica sacra repertoár újdonságokkal való bővítésének. A korong egészében korántsem csupán hívők találhatnak gyönyörködőnivalót. *Fittler Katalin*

Hungaroton
HCD 32708

MOZART:
HEGEDŰVERSENYEK (ÖSSZKIADÁS)
Christian Tetzlaff – hegedű,
Brémai Német Kamarafilharmonia

Az először 1996-ban, két külön lemezen megjelent összkiadás most dupla albumként került piacra. Christian Tetzlaff korunk egyik vezető hegedűseként jó ideje hozza megbízható formáját. Hegedűhangja konzisztens, arányosan fényes és árnyalt. Mozart hegedűversenyeit épp úgy játssza, ahogy más előadásai alapján várhattuk tőle. Szabályosan, de nem túlzottan, nem mereven, inkább kerülve a nagyobb kilengést. Technikailag tökéletesen, olykor virtuóz módon, de a folyamatból soha ki nem esve, alapvetően arányt és ízlést szem előtt tartva. Az öt művet alighanem egységként kezeli; ezért veheti kíméletre egyedül az I. koncertet, míg az összes többi sietősebb olykor. Különösen a zenekari tuttikban hajt egy kicsit Tetzlaff, jól fűszerezve az előadást. Örvedetes, hogy saját cadenzáit játssza, melyek főleg a megelőző tételből építkeznek. Tetzlaff az egyik legmegbízhatóbb hegedűs; afféle lelkes mérnök, kiszámítható, de átél, inspirált. Interpretációja hagyományos út újabb irányzatokat figyelembe véve optimalizált mezsgyéjén mozognak, ami egyaránt vonatkozik a hegedülésre és a vezénylésre. Pluszként halljuk az Adagiót és a két Rondót is. A felvétel tulajdonképpen mindent egységbe hoz: az öt versenyművet egymáshoz viszonyítva, zenetörténeti helyzetüket tekintve, de a szóló és zenekar arányában is. Sajnálom, hogy Tetzlaff nem vette fel az Adelaide-koncertet is, mert érdekes lett volna hallani, miként helyezi el a Marius Casadesus által írt XX. századi „Mozart-művet” – Yehudi Menuhin egyik legnagyobb kedvencét – az említett egységbe. És persze a csodálatos Sinfonia concertantét. Szóval van még mit felvenni Tetzlaffnak és a brémai muzsikusoknak. *Zay Balázs*

Virgin Classics – EMI Classics
6024882

C. P. E. BACH: AZ ÖSSZES BILLENTYŰS VERSENYMŰ – XVIII.
Spányi Miklós – csembaló,
Concerto Armonico, hangversenymester:
Ábrahám Márta

Az elmúlt idők egyik legnagyobb meglepetése Carl Philipp Emanuel Bach életműve. Remek szimfóniai ismertek, bár kevésbé játszottak voltak korábban is. Nem úgy óriási mennyiségű versenyműve. Billentyűs koncertjeit Spányi Miklós veszi fel sorra, ez a 18. lemez. Izgalmas epizódok, csodás lassú és olykor kezdő tételek, bár nem ezek a szerző legjobbjai. A hamburgi Bach önálló, invenciózus szerző volt: művei fantasztikusak, meglepők, bizarrak, mintha esetében a barokkot követné manierizmus. Apja alkotásaihoz képest az övéiben több a kevésbé ihletett rész, de mindig akad benne érdekes, egyedi is. Spányi játéka maximálisan igényes és kidolgozott, finom, átgondolt. Alapvetően reprezentatív, ami külön jó régizenei interpretáció esetén. Ennek határain belül részletekbe menő, jellegzetességet kereső. Az immár Ábrahám Márta vezette Concerto Armonico játéka ehhez a differenciátsághoz, kidolgozottsághoz méltó, a historikus játék legfelső szintjén van. Változatos, tág dinamikai térben és színezésben mozgó játék. Mivel kis együttest hallunk, az összkép nem a későbbi concerto-arány felé hajlik, hanem a korai kamarajelleg irányába, azaz az erre alkalmas részekben sem önálló együttest hallunk, hanem a szólóhangszer köré gyűlt kamaramuzsikusokat. A felvétel hangminősége is kiváló. Jobbat nehéz csinálni, ám más lehet. Jó lenne, ha C. P. E. Bach billentyűs versenyműveit mások, más stílusban is műsorukra tűznék – akár még zongorán is, amit nem kellene hagyni kiszorulni a barokk és a preklasszika világából. Továbbá épp e Bach-fiú stílusától nem áll messze a kísérletezés, a variálás, a színezés, a haladó szemlélet. Svéd lemez, ám egyúttal hazai zenekultúránk méltó büszkesége is. *Zay Balázs*

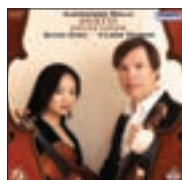
BIS – Karsay és Társa
BIS CD 1787

Channel Classics

Magyarországon forgalmazza a Karsay és Társa Kft.

ALESSANDRO ROLLA: DUETTEK
Quian Zhou, Szabadi Vilmos – hegedű

A ritkaságok iránti érdeklődést kielégítendő, a fedés homályából hangzó életre keltett kompozíciók lehetővé teszik a zenei műltről alkotott elképzelésünk árnyalását. Leghatásosabbak a potenciálisan nagy létszámú hallgatósághoz eljutó hangfelvételek által kínált tanulságok, amelyek egyúttal repertoár-bővítésre (is) inspirálhatják a hangszereseket. Alessandro Rolla művészetének újrafelfedezéséért egyaránt hálásak lehetünk kiadónak és a művészeknek. Ugyanakkor nem tagadható: speciális feladat a zenetörténet óriásán nevelkedett hegedűsök számára, hogy élményként éljék meg az utólag köznyelvi fordulatokként értékelt frázisokban gazdag tételeket. Márpedig ami számukra nem átélethető élmény, arra aligha tud rácsodálkozni a hallgató. „Elmegyünk” tehát a részletszépségek mellett, miközben regisztráljuk magunkban a harmonikus zenei atmoszférát, a behézlő dallamvilágot. FK

Hungaroton
 HCD 32696

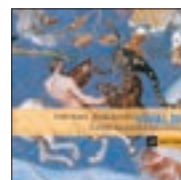

VIVALDI: LA STRAVAGANZA
Monica Huggett, Academy of Ancient Music, Christopher Hogwood

Vivaldi La Stravaganza című, 12 hegedűversenyből álló sorozatát még 1986-ban vette fel az Academy of Ancient Music. A bejátszás nem avult el, sőt: öröm hallani sok túlságosan merev vagy épp túlzottan maníros későbbi historikus felvétel kontextusában Hogwood és együttese friss, dinamikus játékát. Hogwood úgy sallangtalanította a barokk zenélést, hogy közben a tisztább és egységesebb hangzáskép mellett variált és színezett is. A 12 hegedűverseny él, ott a hullámok fény-árnyék játéka. Hogwood társasága nem finomodott, hanem megélte a zene erőteljességét. Huggett nem akart kiemelkedni individuális megoldásokkal. Ez a lemez sok spontaneitást tükröz: az egész volt kigondolt, nem az egyes tételek, részek, ott pillanatnyi akarat is érvényesülni tudott. Ezért friss, tele élettel. Hogwood nemcsak jeles kutatóként, hanem jó, inspiráló zenészként állt együttese élén. ZB

Decca – Universal
 0289 478 3958 3

VIVALDI: IL CIMENTO DELL' ARMONIA E DELL' INVENZIONE
Fabio Biondi – hegedű, Europa Galante

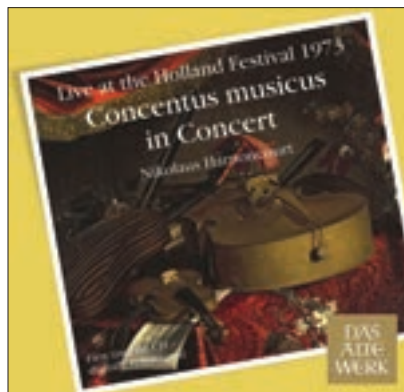
A négy évszakot a II. világháború táján fedezték fel, 1939-es a legkorábbi ismert felvétel (Campoli). Az első extravagáns felvételt Kennedy készítette, aztán hasonlót tett historikus téren Fabio Biondi az Opus III cégnél, 1991-ben. A szicíliai hegedűssel aztán a Virgin szerződött, s újra felvették a művet 2001-ben, együtt a sorozat nyolc másik darabjával. Ez jelent meg most új köntösben. Mi lehet mondani? Meglepő, dögös, expresszív. Néha nem tetszik, nyers, durva, ám nem lehet elvitatni, hogy az egész mennyire izgalmas, inspirált, érdekes és kétségkívül adekvát is. Nem kérdés, ezúttal az invenció nyert a harmóniával szemben, de utóbbi is megmaradt. Amit bele lehet vinni az amúgy is invenciózus darabokba, Biondiék belevitték, új korszakot nyitva a historikus zenélésben. Ez az irány kétarcú, de itt a sok hatás, a sokhatás jórészt izléses és megnyerő, a mérleg pozitív. ZB

Virgin Classics – EMI Classics
 5099960250322

HAYDN: PAUKENMESSE, SALVE REGINA
 Röschmann, Von Magnus, Lippert, Widmer
 Arnold Schoenberg Chor, Concentus
 musicus Wien, Nikolaus Harnoncourt

Manapság, a lemezkiadás köztudottan nehéz helyzetében korábban már piacra dobott felvételek változatlan újrakiadása ritka, mint a fehér holló. Csak elvétve akad példa arra – még ha elsórángú előadó emlékezetes interpretációjáról is van szó –, hogy a kiadó mégis kivételt tegyen. A Warner Classics azonban vélhetően nem vállalt komoly üzleti kockázatot azzal, hogy Das alte Werk című sorozatában ismét megjelentette Nikolaus Harnoncourt két, már korábban kiadott lemezét, hiszen Harnoncourt neve közel fél évszázad óta garancia az igényes minőségre, ami szerencsésen együtt jár a magas lemezeldadási mutatókkal. A siker annak is köszönhető, hogy a régizene-mozgalom emblematikus képviselője nemcsak a korhű kottaolvasást és a korabeli hangszerek használatát tartja fontosnak, hanem azt is, hogy – olykor egészen meglepő szövegértelmezéseivel – a ma embere számára is rávilágítson a művek egykori mögöttes üzeneteire, a zene retorikájára. Ez magyarázhatja előadásai gyakorta meghökkentő hatásait, sodró drámai erejét és dinamiz-

CONCENTUS MUSICUS IN CONCERT – LIVE AT THE HOLLAND FESTIVAL 1973
 Nikolaus Harnoncourt

musát, könnyed virtuozitását, melyek folyamatosan bámulatba ejtik a hallgatót. Eme erények a historizmus hőskorában, az 1973-as Holland Fesztiválon rögzített hangversenyen is tetten érhetők. A Concentus musicust hallgatva magától értődően bomlanak ki a művek közti utalások és kapcsolatok. Vivaldi La Notte című versenyműve például sok közös vonást mutat Händel olasz hatású g-moll concertójával, mint ahogy Marin Marais Alcione és Rameau Castor és Pollux szvitje is egy töről fakad. Persze Harnoncourték előadása látványosan rámutat a két zeneszerző generációs különbségeire is: a Lully-tanítvány Marais táncainak kimért, merev választékosságát állítja szembe Rameau dallamos, merész harmóniákban gazdag, csillogó zenekarkezelésével. A lemezt Biber három, olasz stílusban írt szonátája zárja, melyek briliáns előadása szépen lekerekíti a korongot. A másik lemez Haydn két vokális kompozícióját teszi újra elérhetővé. A Missa in tempore belli, azaz a háború idején komponált „Üstdob-mise” egyik csúcsműve az Agnus Dei tétel maga korában vakmerőnek számító szövegértelmezése. A misét Haydn kevésbé ismert Salve reginájának üde, áttetsző hangzású megszólaltatása egészíti ki.

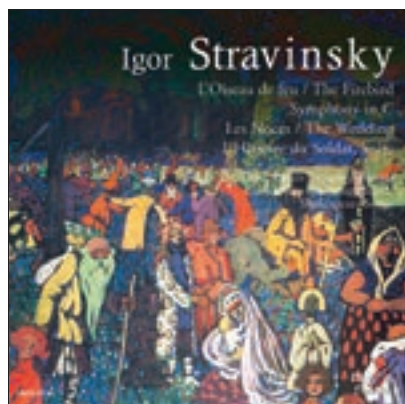
Kovács Ilona

Warner Classics – Magneoton
 25646604678 (Haydn)
 25646621194 (Holland Fesztivál)

Alia Vox

Magyarországon forgalmazza a Karsay és Társa Kft.

**STRAVINSKY:
ZENEKARI ÉS KAMARAMŰVEK**
Felvételek a Cseh Rádió archívumából

Széles spektrumú keresztmetszetet kínál Igor Stravinsky szerteágazó életművéből a Praga Digitals másodkiadásában, ezúttal Super Audio CD-n megjelentetett duplalemeze. Szűk két és fél órában rohanunk végig a Rimszkij-Korszakov varázsmeséi ihlette Tűzmadár-ballett (1910) óvatos modernizmusától a szeriális Shakespeare-dalokig (1953). S tesszük mindezt éppoly heterogén előadói gárda társaságában, mint amilyen a szerzői oeuvre maga. A komponista személyén túl a műsorszámokban csupán annyi a közös, hogy a Cseh Rádió archívumának kincsei ezek: 1970 és '87 között rögzítették őket Prágában. A Cseh Filharmonikusok koncertfelvétele Christoph von Dohnányi dirigálásával (1983) ihletett és finom vonásokkal rajzolt előadást közvetít a Tűzmadárban. Václav Neumann stúdiófelvétele a C-dúr szimfóniából (1970) azonban már közel sem ennyire attraktív produkció, inkább csak száraz rutinmunka. A kiadvány valódi intellektuális izgalmat a második korong ritkán hallható kamaraművei adják. A prágai rádió 1982-es rögzítése a Menyegzőkből például mester munka – mind a mű, mind annak érzékletesen dinamikus előadása hamar elnyeri a hallgató rokon-szenvét. A Boston Symphony Chamber Players A katona története zenekari szvitjének egy átlagosan jól bepróbált előadásával (1980) kért helyet a kiadványon. Ám e válogatás fénypontja alighanem a két vonósnyegy-koncertszlet 1987-ből: a Tokyo String Quartet az 1914-ben született Három darab vonósnyegyre című kompozícióval, illetve a hat évvel később publikált Concertinóval nyert megszólalást a CD-n. A kvartett pompásan intonálva, imponáló fegyelmességgel és értő gondossággal avatja kötelezően megismerendő remekművekké Stravinsky szerzeményeit. *Balázs Miklós*

Praga Digitals – Karsay és Társa
PRD/DSC 350 057

**BARBER:
A SZERETŐK, AGNUS DEI, KÓRUSMŰVEK**
Conspire, Craig Hella Johnson

A borítón egyszerűen „egy amerikai romantikus-ként” jegyzett egyszerű amerikai romantikus, Samuel Barber kóruszenéjében valóban minden együtt van, ami a szerzőt a cím viselésére edemesíti. Diatonikus, sőt moll akkordtömbök, monotoniás, dallamtalanság, a visszafogott tempók közvetítette nyomott hangulat – a lemez végére az ember hirtelen rádöbben, hogy Eric Whitacre mennyire nem a semmiből érkezett ennek az azóta valóságos stílussá fejlődött irányzatnak az élére. A művek – ha nem is egyetlen, de – legfőbb erénye a szöveg sikeres és hatásos deklamációjában áll. Ami hiány az egyik, profin kihasznált lehetőség a másik oldalon: zenei ötletek csak ritkán zavarják a hallgatót a szöveg által sugallt lelkiállapot sikeres elérésében. Valóban, mintha nem megjeleníteni, hanem szuggérálni próbálnák belénk a jelentést; a darabok nagyrésztében mintha egyfajta kollektív recitálást hallanánk. Halkan, szelíden, a meggyőzésnek mégis olyan hatásfokával, hogy az akusztikus befolyásolt-ság alá vont hallgató mint valami többségi akarattal szemben végül önként, mosolyogva adja fel esetleges ellenérzéseit. Az ebben az értelemben magávalragadónak mondható, zömében a háború előtt írt kisebb kompozíciók némelyikének hangulata a másik utolsó mohikán, az egy generációval idősebb Rahmanyinov világát idézi; az 1971-es nagyszabású kantáta. A szeretők itt-ott mintha egyenesen a Harangok zárótételének harmóniáira utalna. A lemezen hallható két legjobb szám a férfikarra és üstdobra írt Térkép és stopperóra valamint az egyszerűségében is nagyszerű Viziének, melynek egyáltalán nem árt meg a tipikusan amerikai, masszív hangképzésre épülő kemény kórushangzás. *Szabó Barna*

Harmonia Mundi – Karsay és Társa
HMU 807522

CETRA VERDI COLLECTION

HISTORIKUS, FELÚJÍTOTT
HANGFELVÉTELEK

Caterina Mancini
Amedeo Berdini
Rolando Panerai
Albino Caggi
Fernando Previtali

2 CD
2564662114

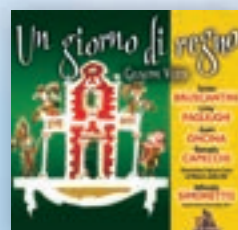
A LEGNANÓI CSATA

Giacomo Vaghi
Giacomo Lauri Volpi
Miti Truccato Pace
Dulio Baronti
Mario Rossi

2 CD
2564661615

LUISA MILLER

Renato Capecchi
Sesto Bruscantini
Lina Paliughi
Laura Cozzi
Alfredo Simonetto

2 CD
2564661448

A PÜNKÖSDI KIRÁLYSÁG

Carlo Tagliabue
Caterina Mancini
Giacomo Lauri Volpi
Miriam Pirazzini
Fernando Previtali

2 CD
2564661890

A TRUBADÚR

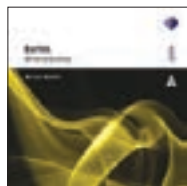

Ernesto Dominici
Maria Caniglia
Carlo Tagliabue
Galliano Masini
Gino Marinuzzi

2 CD
2564661485

A VÉGZET HATALMA

www.warnerclassics.com
www.magneoton.hu
Magyarországon terjeszti az mTon Kft.

BARTÓK: MIKROKOZMOSZ

Ránki Dezső – zongora
Warner Classics – Magneoton
 256466006-0 ●●●●●

„Zongoramuzsika a kezdet legkezdetétől” – így minősítette Bartók a Mikrokosmoszt, s az idő őt igazolta: mindmáig a zeneiskolai tananyag szerves részét képezi a 153 darabból álló, hat füzetbe rendezett sorozat. Ugyanakkor rendkívül fontos, hogy az újabb generációk számára se merevedjék kényszerű kötelezettséggé a miniatűrök megtanulása. Előadóművészek élményszerű tolmácsolása meggyőzően bizonyítja, hogy még a valamely technikai probléma gyakoroltatására koncentrált darab is lehet hangulatos muzsika. A különböző interpretációk összevetése arra inspirálhatja a zongorázni tanulót, hogy maga is megformálja, ne pedig csak mechanikusan „lejátsza” a kottába rögzítetteket. Ránki 1977-ben készült felvételén változatos hangulatú, karakterű darabok sorjáznak. Aki tanult zongorázni, e felvétel hatására kedvet kap ahhoz, hogy elővegye a kottát, s maga is megszólaltassa egyik-másik darabot. *FK*

DEBUSSY: ZONGORAMŰVEK

Kocsis Zoltán – zongora
Decca – Universal
 478 3943 ★★★★★

A két korongot tartalmazó albumnak köszönhetően két maradéktalanul boldog órát tölthetünk Debussy muzsikájával. A címlapon feltüntetett két Prelűd-sorozat és a Gyermekkuckó mellett kilenc miniatűr is szerepel. Az 1996-ban és '97-ben készült felvételek nemcsak gyönyörködtetők, ha-

nem izgalmas hallgatnivalót is jelentenek. Kocsis itt még zongorán valósít meg hasonló hangszín-elképzeléseket, mint azóta megannyi Debussy-hangszerelésében. Egyszersmind regisztrálhatjuk e keretek szinte végtelenné tágíthatóságát, azaz a zongora univerzalitását. Pontosabban: az alkotóval kongeniális előadóét, aki sokdimenzióssá képes berendezni a darabok téridő világát. Ilyenkor a hallgató abba az illúzióba engedi ringatni magát, hogy a rózsá titka megfeythető, legyen akár Rilkeé, akár Gertrud Steiné. Az interperációban kifejtett, hangzóvá tett „lényeg” immár hozzáférhető, habár megragadhatatlan. *FK*

ZÁDOR JENŐ: ZENEKARI MŰVEK

MÁV Szimfonikus Zenekar, Mariusz Smolij
Naxos
 8572548 ●●●●○

Hollywoodi filmzenék – többek között Rózsá Miklósnak a Ben Hur című filmhez írt zenéje – zseniális hangszerelője volt az egykori Reger-tanítvány, Zádor Jenő (1894–1977). Filmzenéi mellett operái és szimfonikus művei alkotják életművét. Utóbbiból öt opuszt szólaltat meg a MÁV Szimfonikus Zenekar, amelyek stílusukban a késő romantikát követik, tele gyakori hangulatváltásokkal és mivesen kikevert zenekari színekkel. Bár Zádor Bécsben és Lipcsében tanult zeneszerzést, magyar gyökerei is előbukkannak műveiben. Az Aria és Allegro tele van energikus ritmusokkal, az Öt kontraszt Scherzo rustico tétele Bartókot idézi, a Gyermekszimfónia pedig Kodályt. A Magyar capriccio és a Csárdás rapszódia már címében is magában hordozza a szülőföld hangját, ám a két nagy előddel ellentétben nem a nemesen egyszerű magyar népdalok, hanem népies mūdalog megidézésével. *KI*

SCHUBERT: VONÓSNÉGYESEK

Cuarteto Casals
Harmonia Mundi – Karsay és Társa
 HMC 902121 ●●●○○

Egy „korai” (D. 87, Esz-dúr) és egy „késői” (D. 887, G-dúr) Schubert-vonósnégyes sorakozik a Cuarteto Casals új lemezén; az idézőjel már csak azért is indokolt, hiszen mindössze tizenhárom esztendő telt el a megkomponálásuk között. De mégis: ezen tizenhárom esztendő felel majd’ mindenért, amiért Schubertet igazán becsüljük. A spanyol tagokkal felálló kvartett igyekszik mindkét darabot ugyanazzal a romantikus hevülettel megszólaltatni, de alighanem téves ösvényen jár. Lendületes, friss és hallatlanul eleven előadások ezek; ez vitathatatlan, ugyanakkor zavaróan „tűskés”, erőltetetten dramatizált, mondhatnám individuális olvasatot közvetítenek. De bármennyire súlyos és szívbemarkoló műveknek is ábrázoljuk őket, ami leginkább hiányzik belőlük, az Schubert dallaminvenciójának könnyed természetessége, a schuberti melódika fesztelen, klasszikus bája. *BM*

LACHRYMAE

Purcell, Britten, Pärt, Vaughan Williams, Tippett, Walton művei
Warner Classics – Magneoton
 2564660705 ●●●●○

A Chamber Orchestra of Europe lemeze a fájdalom, az élettől való búcsúzás, az elmúlás tematikáját járja körül – hat zeneszerző nyolc kompozíciójával. Az észet születésű Arvo Pärt kivételével angol komponisták – Purcell, Britten, Vaughan Williams,

Tippett és Walton – művei hallhatók a korongon. Purcell mindkét műve a barokk kedvelt variációs formája (g-moll chaconne, Dido búcsúja), de két 20. századi „fájdalomzene” – Walton Passacagliája és Pärt Britten halálára írt, harangzúgást idéző Cantus című műve – is a lefelé lépegető basszusvariáció lélektani hatását aknázza ki. Tippett Corelli-témára írt fantáziája kevésbé illik bele a „lachrymae”-t ábrázoló zenék sorába, míg Britten ilyen címmel brácsára és vonósokra komponált variációs sorozata puritán eszközeivel is mélyen megindító: a témát adó Dowland-dal tökéletes szövegnélküli fordítását adja. *KI*

THIERRY PÉCOU: TREMENDUM, KAMARAMŰVEK
Ensemble Variances, Percussions claviers de Lyon
Harmonia Mundi – Karsay és Társa

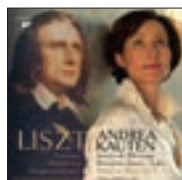
HMC 905269 ●●●●○

A karibi származású szerző a francia középgeneráció kiemelkedő képviselője. Legutóbbi, többszörösen díjazott lemezét néhány lapszámmal korábban mi is méltattuk. A Jaguár-szimfónia pazar zenekarkezelése után ezen a korongon mintha más, új erények csillannának meg. Kiderül például, hogy Pécou kicsoda zongoravirtuóz, s hogy hangzásban a földbedöngölésen kívül milyen jól ért a puhább tónusokhoz is. A Tremendum című concerto brazil kavalkádjában mintha Milhaud kacsintana vissza, nálánál sokkal elidegenítettebb módon használva a bossa nova ritmusait. Kitűnő hangszerismeretről tesz számot a Danzón című fuvalaszoló, illetve a basszusfuvalót, basszusklarinétot és csellót alkalmazó Manoa is. Figyelemreméltó darabok, kissé sápatag stúdiófelvételen. *SZB*

harmonia mundi

Magyarországon forgalmazza a Karsay és Társa Kft.

LISZT: HALÁLTÁNC, MALÉDICTION ETC.
Andrea Kauten, Savaria Szimfonikus Zenekar, Medveczky Ádám

A magyar származású Andrea Kauten Liszt műveinek jeles népszerűsítője. Stílusa jellegzetes. Mérsékelt tempók, egyenletes muzsikálás, epikus jelleg, mellette mérsékeltén testes hangzás. A Haláltánc és a Magyar fantázia pontos, igényes, de inkább pedáns, semmint izgalmas. Kiemelkedik a ritkábban játszott Malédiction előadása: Kauten kimért interpretációja és a Medveczky Ádám vezette Savaria Szimfonikus Zenekar szolid játéka pozitívmként inkább jelenik meg. A kakukktójas Les Préludes szomorkás, ugyancsak elbeszélő jellegű. A második lemezen az I. Mefisztó keringő, a XIV. Magyar rapszódia és a Vándorévek II. kötete. Pontos, igényes, de nem túl változatos játék. Kiemelkedik a Sposalizio előadása. Ugyan végig adekvát a hang, igényes az előadásmód, de hiányzik az igazi változatosság. ZB

Sony Classical
 886979846623

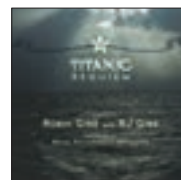

LATINO – MILOŠ KARADAGLIC

Az amante latino külső mögött a Latino című lemez igazi zenei kvalitást képvisel. A fiatal montenegrói gitáros hangszerének kiváló mestere, és a kétségkívül hatásos latin-amerikai válogatás abszolút ízletesen szólal meg. Még a három ízben zenekarral kiegészített számok is túlzástól, gicstől mentesek. Milos Karadaglic fiatal kora ellenére Pepe Romero és Sharon Isbin szintjén indul technikailag, és azonnal érződik elkötelezettsége, bontakozó saját stílusa. Tisztán, meggondoltan játszik – nem annyira temperamentumos, inkább precíz és finom, ami nagyon jól tesz olyan művek esetében, melyek hatásosak, ám mélységük nem könnyen mutatkozik meg. A lemez jó áttekintést nyújt Villa-Lobos, Brouwer, Piazzolla, Morel, Barrios Mangoré, Gardel, Cardoso, Barrés, Dyens világából. Remélem, Milos előadásában következnek a nagy gitárversenyek, valamint egyszerűs teljes bejátszások is. ZB

Deutsche Grammophon – Universal
 0289 479 0063 4

ROBIN GIBB & RJ GIBB: TITANIC REQUIEM
Royal Philharmonic Orchestra

A közelmúltban elhunyt Robin Gibb nagyszabású álma – miszerint a Titanic katasztrófájának centenáriuma rekviemet komponál – végül valóra vált. A lemez bő egyórás játékidejében tömény filmzenét kapunk, a Cameron-változatban se jobbat, a kitűnő Cliff Masterson profi hangszerezésében és vezényletével. Ugyanaz a békés diatónia, egyszerű, megjegyezhetetlen dallamok mindenütt; mégis feltűnő, milyen messzire evezünk az egykori Bee Gees How deep is your love című örökzöldjének biztonságos partjaitól. A kockázat és az eredmény sajnos egyezik a megénekelt hajó történetében foglaltakkal. Gyönyörű kiállítású, a múlt század tízes éveit idéző borító, egyetlen White Star Line csillaggal a címfelirat fölött. A design önbeteljesítő.

SzB

Rhino Records – Magneoton
 2564661065

GRAMOFON KÖNYVEK

Zenei panoráma

– kötet a 85 éve született Kroó György írásaiból

Zenei panoráma – Kroó György írásai az Élet és Irodalomban (1964–1996). Ezzel a címmel, a Gramofon Könyvek sorozatban jelent meg az a csaknem ötszáz oldalas kiadvány, amely a 20. század egyik legjelentősebb magyar zenekritikusának, zenetörténészének és a zenei ismeretterjesztésben is mércét állító egyéniségének, Kroó Györgynek az Élet és Irodalom hetilapban publikált írásait tartalmazza. A kötet szerkesztője, közreadója Várkonyi Tamás zenetörténész, lapunk korábbi főszerkesztője.

A 239 cikk az 1964 és 1996 közötti évtizedek zenei életébe nyújt betekintést, kortárs zenei bemutatókról írott kritikák révén, de nemcsak az új művekről, aktív zeneszerzői műhelyekről, európai és magyarországi trendekről, hanem az előadóművészet és a zenei kompozíciók örök kérdéseiről, a magyar zenei életet mozgásban tartó eseményekről is olvashatunk. A most első ízben a nagyközönség elé kerülő pillanatképek színes sorozata ezeknek az évtizedeknek zenei-kulturális panorámáját nyújtja. Úgy is fogalmazhatunk, hogy a kötet – ahogyan Kroó György írta egyik recenziójában – „egyszerre történelem és életrajz, művészetszociológia és világ-

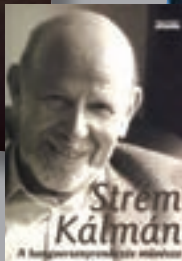
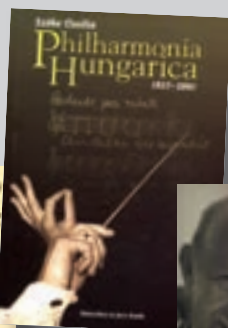
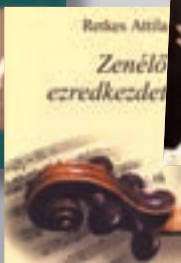
Gramofon
1996 óta a klasszikus zene és
a jazz szolgálatában!

politika, arckép, kordokumentum és nagyszerű olvasmány”.

Kovács Sándor zenetörténész előszavában így fogalmazott:

„Aki végigolvassa Kroó tanár úr kritikáit, világos képet kap ezekről az esztendőkről. Mintha fotósorozatot látnánk. A pillanatfelvételek élesek, hitelesek.”

A Gramofon Könyvek sorozat korábbi kiadványai:

Kiadványainkról bővebb információ, és rendelés
a www.gramofon.hu oldalon, és az info@gramofon.hu e-mail címen!

Időben megnyomni a gombot

Szücs Gábor, a Hunyadi László rendezője

Az évad első premierjét szeptember 28-án tartja a Magyar Állami Operaház. Erkel Ferenc Hunyadi László című dalművét az operai berkekben újoncnak számító, de rutinos színész-rendező, Szücs Gábor állítja színpadra.

✦ Albert Mária

Gramofon: Az Operaháznak az utóbbi években nem volt szerencséje a prózai rendezőkkel. Ön színészből avanszált rendezővé: hogy került szóba a neve?

Szücs Gábor: Fölhívtak telefonon, és felkértek az első méltányolható nemzeti opera újrafogalmazására, ráadásul az évad első bemutatójára. Ezt annak

tudom be, hogy talán világossá vált, én szépen, lassan „átúsztam” a színészből a rendezésre, tíz éve nem vállalt szerepeket. A Madách Színházban – ahol jó feladatok kaptam a pályám induló szakaszában – pozitív kritikái és közönség-visszajelzések fogadták az első ottani rendezéseimet: az Egerek és emberek, a Kakkukfészket. Az utóbbi években pedig mind több zenés darabot állítottam színpadra. A Győrben 2003-ban bemutatott Kabarém szinte az egész országot körbejárta és járja, Soprontól Veszprémen és Székesfehérváron át Békéscsabáig, mert még mindig van benne annyi frissesség, hogy különböző szereposztásokkal érvényesen előadható legyen. Nyilvánvalóvá vált, hogy nemcsak a stúdiószínpadi munkában szereztem gyakorlatot, hanem (amire számomra érthetetlenül kevesen vállalkoznak) jelentős létszámú kórus, tánckar és statisztéria mozgatásában is. Ezért tarthattak alkalmasnak, hogy Erkel Hunyadiját színre vigyem. Végletesen leegyszerűsítve ezt a tevékenységet: a rendező előtt két gomb van: egy igen és egy nem gomb, az adott pillanatban határozni kell és az egyiket időben megnyomni. Akkor is, ha a döntés előtt talán éjszakákon át nem aludtam. Igent vagy nemet mondani például a jelmeztervezőnek, aki a Hunyadihoz háromszáz rend ruhát készített el (ezek közül néhány a 49–50. oldalon látható – a szerk.). A rendezés – mindamelllett, hogy egy múról természetesen ki kell alakítani valamiféle filozófiát vagy víziót – részben „technikai sport”: kiszámítani, mire mennyi idő van, hogy jön ki a produkció a költségvetésből, és hogy érik össze a sok-sok praktikus tényező arra az estére, amikor először fölgördül a függöny. A bizalom, úgy hiszem, annak

szólt, hogy ebben a szerteágazó munkában értékelhető teljesítményt nyújtottam.

G.: Mikor kezdett el az együttessel dolgozni, és mik az első benyomásai?

Sz. G.: Azzal kezdtem, hogy megnéztem előadásokat, beültem az Arabella próbáira, beszélgettem a büfében. Sok társulatban megfordultam színészként és rendezőként is, mindkét oldalon éreztem, milyen feszültségek munkálhatnak egy közösségben, milyen problémák kerülhetnek elő. Úgy gondolom, az nem működik, hogy valaki, pláne egy külső ember, egy „zsoldos” megérkezik a rendezői táskával és „megmondóként” lép fel. A szakmában töltött húsz év tapasztalatait kell elővennem, és feltenni a kérdéseimet, ismerek-e minden körülményt? Miben tudok segíteni, hogy együtt létrehozzuk azt a bonyolult struktúrát, összetett rendszert, amit előadásnak nevezünk, és amit majd estéről-estére a megfelelő – magas – színvonalon reprodukálnunk kell? Ha valakinek fenntartásai vannak a prózai rendezőkkel kapcsolatban, akkor most mondom: megértem. Bizony, a zenés színpadnak egész más a logikája, mint a prózainak. Igen, legyen az operaelőadás is igazi színház, de nem lehet, hogy a rendező elképzelései szembe menjenek a szakmai vektorokkal. Ahhoz, hogy egy adott térben az énekes hangja megszólaljon, olyan törvényszerűségeknek kell megfelelni, amiket – a Hunyadi esetében nekem – ismerni kell. Nem küldhetem a szereplőt hátra a díszletraktár faláig, ahol télen besüvít a szél, nem ismételtethetem meg negyvenhatodszor is a La Grange áriát az énekessel, ráadásul közben dobáljon trónusokat – ez lehetetlen. A temesvári képben drapériákat használunk. Már hónapok óta tesztelünk finom kis ventilátorokat, hogy szépen mozogjanak a textilek; azért bíbelődünk vele annyit, nehogy a port felkavarjuk.

G.: Ha jól értem, nagyjából az év eleje óta készíti elő az előadást?

Sz. G.: Az évad utolsó negyedében, tavasztól június 30-ig dolgoztunk. A prózai bemutatók az olvasópróbával indulnak. Szerintem a zenés produkcióknál egészen más logikára van szükség. Öt éve azt vezettem be a zenés daraboknál, hogy hónapokkal korábban elindítom a korrepetíciókat, amelyeken és is részt veszek, beszélgetek a művészekkel. Persze irányítottan és nem csak úgy általában a világról.

„Ez misszió, amiben élen kell járnunk”

**Héja Domonkos a készülő
Hunyadi László CD-ről**

A Magyar Állami Operaház 2011 tavaszán jelentette meg Erkel Bánk bánjának ösváltozatát CD-n. A háromlemezes albumra Héja Domonkos vezényletével került az anyag. Most, az őszi operaházi premier előtt újabb Erkel-mű, a Hunyadi László felvételét irányította az intézmény megbízott főzeneigazgatója.

„Az Erkel-évforduló alkalmából kaptam a felkérést, hogy vegyük lemezre Erkel operájának ős-Bánk bánként emlegetett verzióját. A felkészülés során elég alaposan elmélyültem a mű történetében. A kész album talán egy-két elemében vitatható, de az egész vitathatatlanul az lett, amit méltán nevezhetünk ős-Bánknak” – tekint vissza az előzményekre Héja Domonkos. Több helyen elmondta – fűzte hozzá a Gramofon kérdésére –: az a határozott véleménye, hogy ha a Magyar Állami Operaház bármely Erkel-opera új színrevitelére készül, érdemes minden alkalommal visszanyúlni a gyökerekhez. Azokhoz a változatokhoz, amelyeket nem egészen precíz kifejezéssel „ősnek” neveznek. A szerzők különféle okokból – például helyszín, szereplőgárda miatt – gyakran átformálták alkotásaikat; példaként A bolygó hollandit említi a Magyar Állami Operaház megbízott főzeneigazgatója, Wagner korai művének 1841-es első, egyfelvonásos verzióját egyre gyakrabban veszik elő az operaházak, bár zeneileg alig különbözik a három felvonásostól, de a dramaturgiai hangsúlyok mások.

„Manapság mindenki specializálódik, szinte versenyeznek, hogy ki szólaltatja meg Mozart valamelyik alkotásának 'legurtextebb' változatát. Nekünk is érdemes ebbe a sorba Erkel munkásságával kapcsolatban beállni. Ez misszió, amiben a Magyar Állami Operaháznak élen kell járnia. Még akkor is, ha pár év múlva esetleg rájövünk, hogy nem feltétlenül a zenetörténeti-zenetudományi eredményekkel akarjuk a szélesebb publikumot naponta táplálni.” Nem felejtethető – jegyezte meg –, hogy Radnai Miklós–Oláh Gusztáv–Nádasdy Kálmán átdolgozása a korszellemnek kívánt megfelelni. A harmincas években Wagner-művei uralták a repertoárt, tehát a minta a zárt számokat szinte teljesen nélkülöző struktúra volt. E célból például összekötő zenéket írtak hozzá az eredeti Erkel-áriákhoz.

A Bánk bán ős-verziója Héja Domonkos szerint dramaturgiailag sokkal következetesebb, mint az a változat, amit Rékai Nándor és Nádasdy Kálmán készített. A Hunyadi esetében kevesebb a ma közismert változat és az Erkel életében játszottak között a különbség. Azért kényesek ezek a kérdések, mert a Bánk bánban és a Hunyadiiban is vannak számok – az egyikben a csárdás, a másikban a palotás – amiről okkal feltételezik, hogy nem Erkel a szerzőjük. Az Erkel-fiúk is sűrűn belenyúl-
tak apjuk munkájába. „A Hunyadiiból akár nyolc változatot is ki lehetne állítani, s ezek közül hat biztosan színre került a zeneszerző életében – úgy, hogy ő is vezényelt. De ez legyen a zenetörténészek dolga – mutatott rá a megbízott főzeneigazgató. – Mi azt a kritikai kiadást tekintjük a felvétel dokumentumának, amely Tallián Tibor főszerkesztésében, Szacsvai Kim Katalin gondozásában látott napvilágot.”

Erkel legalább három és fél évet dolgozott operáján az 1844. január 27-i ősbemutatóig, és tovább is csiszolta művét, ahogy a legtöbb klasszikus komponista. A nyitányt egy évvel a premier után írta csak meg, Gara Mária cabalettáját 1847-ben, Hollósy Kornéliának komponálta, a Szilágyi Erzsébetet vendégként alakító Anne La Grange-nak ajánlott nagyáriát pedig 1850-ben illesztette a partitúrába. A nehéz problémák közé tartozik a Bánk bán és a Hunyadi László esetében is a szöveg. Egressy Béni librettója valóban tartalmaz olyan szavakat, kifejezéseket, amelyeket a mai hallgató nem ért. Az operaházi premieren természetesen a modernizált szöveg hangzik el. De, ahogy Héja Domonkos állítja, a CD-re az ős-Hunyadinak kell kerülnie. A felvételen többek között Fekete Attila, Balga Gabriella, Miklósa Erika, Fodor Bea, Pataki Potyók Dániel éneklik a fontosabb szerepeket.

Igyekszem nem túl sok információt egyszerre rájuk zúdítani, egy másfél órás szöveghegyművet feldolgozhatatlan. Az a cél, hogy óvatosan beleköltözzem a szereplők gondolataiba. Rendkívül fontos a visszajelzés, vajon megértették, hogy mit szeretnék? Alakuljon ki párbeszéd. Egy alkotó közösség csak fantasztikus békében és oldottságban tud létrejönni. Ha ez a légkör megteremtődik, akkor érdemes a konkrét szituációkról és a nagyobb összefüggésekről beszélni. Szem előtt tartva, hogy igen kötött műfajról van szó, a zenéi forma behatárol bennünket. Én nagyon megszerettem a szereplőimet, valódi interakció jött létre – igaz, én is bekészítettem a díszlet-maketteket, a jelmez-skicceket, s egyszer csak azt vette észre a csapat, hogy elkezdtek „lerendelőzni” a teljes darabot. Így mentünk el nyaralni, majd augusztus 21-től folytattuk a koncentrált munkát.

G.: Volt valamelyes beleszólása a szereposztásba?

Sz. G.: Nem. Felelőtlenség lett volna részemről, ha először dolgozva a házban, eljátszottam volna, hogy szereplőket válogatok. Azt azonban elmondtam Héja Domonkosnak és Ókovács Szilveszternek, hogy egy-egy szerep életre keltéséhez milyen tulajdonságokat tartok lényegesnek. Erre azért volt szükség, mert ha rosszul van kiosztva a szerep, a színészen – az énekesben – feszültség keletkezik, szenved, és ebből adódóan fölösleges konfliktusok nehezíthetik a próbafolyamatot. Fontosnak tartottam, hogy a stábjba kerüljön Libor Katalin díszlettervező és Kárpáti Enikő jelmeztervező, valamint a koreográfus, Kovács Gergely Csanád, velük más produkciókban többször dolgoztam együtt. Katival félszavakból is megértjük egymást, csodálom Enikő tehetségét is. Az én instrukcióim lehet-

nek bármilyenek; ahhoz, hogy érvényesüljenek, az szükséges, hogy a művészársam univerzumába, megerősítve a saját elképzeléseikkel, be tudjanak épülni. Sok hiányt látam a témán kívülről, különféle opera-, köztük Hunyadi-előadásokban. Szinte hallottam a rendezői utasításokat, aztán valahogy félresiklott az egész, és lett belőle valami Pirx kapitány-szerű nevetséges dolog, amit ledobott magáról az előadás.

G.: Milyen szerepet szán a világitásnak?

Sz. G.: Természetesen sokat, mint minden előadásomban. Az eljegyzési képből például éppen a fények segítségével megyünk át a börtön-jelenetbe, tehát nem díszletezzük át a színpadot. Az egész Hunyadi egy absztrahált térben játszódik – nehéz erről beszélni, látni kell. A színpad közepén az enyhén megemelt részt olyan, egyébként német gyártmányú burkolattal fedjük be, ami enyhén vizes, tükröző hatást ad. Ezért is örületesen kényes kérdés, hogy világitjuk meg, különben szétveri a látványt.

Viszont ha ügyesek leszünk, fantasztikus összehatást érhetünk el. Amikor tehát az eljegyzési ünnepen Gara nádor lefogja Hunyadi Lászlót, kihátrálnak a lakoma vendégei, és egy olyan mennyezet ereszkedik le, amelyen átsütve a fény adja a börtön rácsait. A harmadik látványelem egy úgynevezett operafólia, amelyre nagy teljesítményű gépekkel vetítünk. Már három hónapja dolgozunk azon, hogy minden elemet összehangoljunk.

G.: A megemelt rangú, mert évadnyitó Andrássy úti premier után tavasszal – ha minden jól halad – a produkció átkerül

Forrás: Magyar Állami Operaház

az Erkel Színházba. Még nem tudjuk pontosan, hogy ott milyen színpadtechnikai korszerűsítés valósulhat meg. Ezért rafináltabb megoldásokkal, plusz leleménnyel kellett operálniuk?

Sz. G.: A ház tudomásunkra hozta, hány előadást szeretnének az Ybl-palotában, és hogy azután az Erkel Színházban kell folytatódnia a sorozatnak. Ha olyan ötletünk támadt, ami az Erkelben feltételezésünk szerint kivitelezhetetlen, az kimaradt.

G.: Milyen korszakot jeleznek az öltözékek?

Sz. G.: Ahogy Erkel zenéje sem a 15. században gyökerezik, a ruhák a keletkezés idejére vagyis a 19. század közepére mutatnak, de nem reformkori öltözetek. Hunyadi és Cillei meg Gara emberei egyenruhákat idéző jelmezeinek mutatniuk kell a különbözőséget; az arisztokrácia kosztümjeinek a fölöttük állásra kell utalni, hogy megsegítsük a nézőket a társadalmi rétegzettség érzékelésében. A nők ruhái, ahogy ma is, többfélék.

G.: Mi érdekli Erkel operájában?

Sz. G.: A Hunyadiak története: az a periódus, amelyben a család naggyá vált, kiteljesedett, legfényesebb napjait élte, önmagában is roppant lebilincselő. Engem mégis izgatott, miért írták 170 évvel ezelőtt ezt a darabot? Egyszerű párhuzamok rajzolódnak ki: a Hunyadi László menyasszonyára szemet vető V. László – Habsburgként született magyar király – döntésképtelen, gyenge személyiség. Az 1840-es években Mária Terézia másodszülöttje, V. Ferdinánd ült a magyar trónon, akit ugyancsak tehetetlen figuraként tartanak számon nemcsak a kortársak, de a történetírás is. Erkel Hunyadija azt a lehetőséget veti

föl: egyszer már megszabadultunk egy tesze-tosza Habsburgtól, megszabadulhatunk a másiktól is. Az 1844. január 27-i bemutaton – négy évvel az 1848-as forradalmak előtt! – nem véletlenül harsant fel óriási tapsvihar a Meghalt a cselszövő kezdetű kórus után, az első felvonás végén. A későbbi dramaturgiai igazítások épp azt célozták, hogy ez a fölrsóftolt feszültség megmaradjon. Szükségesnek látom a szöveg átdolgozását is, hiszen a librettó alapjául szolgáló Tóth Lőrinc dráma, amiből Egressy Béni dolgozott, abban a korban is csak másodosztályú minőségű szövegnek számított. Véleményem szerint a Radnai Miklós–Oláh Gusztáv–Nádasdy Kálmán hármas beavatkozásai feltétlenül világosabbá tették az opera struktúráját. Minden korban összecsapnak indulatok, felszínre kerülnek politikai cselszövések, árulások, üzleti haszonszerzések – ezek öncélúságát vagy éppen hasznosságát az minősíti, hogy azok valamilyen módon jót tettek-e a nemzetnek. A mű egyik nagy alakjának látom Szilágyi Erzsébetet, aki a férje, Hunyadi János után a fiát, Lászlót is elveszíti, de látja Mátyásban a jövőendő királyt. Meglehet az is, hogy László is önmagát áldozza fel egy magasabb célért, az öccse trónra kerüléséért, egy jobb világ eljöveteleért. Ha a darabnak eredetileg e jobb világnak a felmutatása volt a küldetése, nyilván ma sem szólhat másról. Erkel nem dokumentarista igénnyel fogott a komponáláshoz, és nem akart egy történetileg hiteles családtörténetet fölrajzolni – amiben egyébként még ma is sok a tisztázatlan fejezet. Nem kérdés: Erkel és Egressy kora egy hihetetlenül mozgalmas és nemzetépítő időszak volt; az operájukon átsüt a hazaszeretet és a közjó iránti igény. ■

Táncos ősz

a Honvéd Táncszínházzal és zenekarával

Monarchia - Népek táncjai

Művészetek Palotája, 2012. október 4. 19 óra

A Tenkes kapitánya

Táncjáték Örsi Ferenc forgatókönyve nyomán
Művészetek Palotája, 2012. október 9. 15 óra és 19 óra

Dózsa - Tánckrónika Dózsa György tetteiről

A címszerepben: Novák Péter
Művészetek Palotája, 2012. október 17. 19 óra

Tündérmese

Nemzeti Táncszínház, 2012. október 28. 10.30 óra

Rendező-koreográfus, művészeti vezető:
Zsuráfszky Zoltán

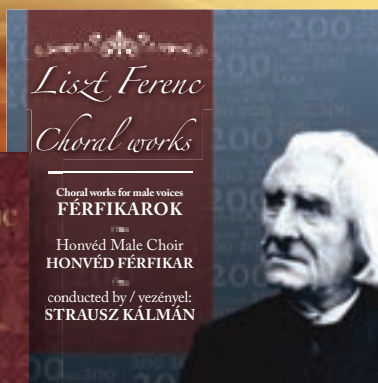
Fotó: Dusa Gábor

Liszt a Honvéd Férfikar előadásában

A *Liszt Férfikarok* lemez rendelhető a Honvéd Együttes elérhetőségein.

A *Szent Szaniszló – Requiem* CD rendelhető a www.fidelio.hu honlapon, továbbá kapható az Alexandra Könyvtárház boltjaiban.

Vezényel: Strausz Kálmán karigazgató

Honvéd Együttes Művészeti Nonprofit Kft.
info@honvedart.hu • www.honvedart.hu

Müncheni operaesték

Fotók: Bayerische Staatsoper/Wilfried Hösl

Harmincöt nap alatt hetven minőségi produkció és több mint száztízezer néző – ezek az adatok is hitelesítik: a müncheni Bajor Állami Operaház (BSO) 130 éve alapított nyári fesztiválja Európa legrangosabb kulturális eseményeinek egyike.

◆ Lindner András/München

A bajor operaház Bayreuth után a második Wagner-szen-télynek is tekinthető: azzá emeli, hogy az előadásokban rangos énekesek lépnek fel. A BSO-t irányító mindenkori intendáns (jelenleg Nikolaus Bachler) évről-évre fantázia-dús rendezőket is meginvitál; így került sor az idei, az évad műsoráról a játékok programjába került Ring-produkcióhoz a karrierjét Bécsben, Hamburgban és Berlinben fényező Andreas Kriegenburg felkérésére. A Nibelung gyűrűje tetralógia német rendezője az elbeszélés fontosságát hangsúlyozta az operaház színes házi kiadványa, a Max Joseph hasábjain. A Ringet elsősorban társadalmi eseményként értelmezte, és kiemelte, hogy a műben a társadalom beszél önmagáról és a teljes operai apparátus működik mesélőként. A kollektív „mese” két forrásból táplálkozik: az egyik az őseredeti (Wagner szavaival az Urgewand), vagyis a germán és skandináv mítoszok világa, a Nibelung-ének és az Edda énekek, valamint Wagner saját elbeszélőmódja. Hangsúlyozta azt is, hogy a Ring számos szereplője isten, mégis emberi formában kell ábrázolni, és lélektanilag is oly módon bemutatni őket, hogy a nézők érzelmileg kötődhessenek hozzájuk.

A ciklus középső darabjait, A walkür és a Siegfried júliusi előadásait volt alkalmam megnézni Münchenben. A Ringből A walkür a legkedveltebb, amit az a gyakran hangoztatott állítás is magyarázhat, hogy a Wälsung-ikrek viszonyára jellemző bensőségesség sehol másutt nem jelenik

Lance Ryan (Siegfried) és Wolfgang Ablinger-Sperrhacke (Mime) a Siegfried előadásán

meg ilyen érzékletesen – még később, Siegfried és Brünnhilde szerelmének ábrázolásában sem. Kiváló teljesítmény Klaus Florian Vogté Siegmundként. Nem tipikus hőstenor, de épp ezért tűnt számomra ideálisnak; Siegmund megformálása ugyanis rendkívül finom lírai színeket követel az énekestől. Persze ahol szükséges volt, ott Vogt tenorja is kötelezően felfénylett. A máris világsztár énekest sokáig a drezdai Semperoper szerződtette, repertoárján ott sorakozik Lohengrin, Parsifal és Erik szerepe is, de énekel Florestant és Hoffmant is. Kiváló színész, szövegmondásával is társai fölé emelkedett. A Tavasz dal és az első felvonást záró kettős a Sieglindét alakító remek szopránnal, Anja Kampéval bizonyára sokak számára marad emlékezetes.

Remekelt Kriegenburg is az első felvonásban: tetszett a folyamatos mozgás a megszámlálhatatlan statisztával a színen, mert egy pillanatig sem éreztem szükségtelennek a jelenlétüket. A látványos harci jelenetek, majd Hunding házában a sebesültek ápolása és a halottak temetésre előkészítő mosdatása „megágyaztak” a cselekménynek. Sokkolni akart a rendező a színpad közepét elfoglaló kőrísfával: ágaira hullákat akasztott. Némely olvasatban ez Siegmund halálát vetítette előre, mások szerint a férfiak véráldozata táplálja a fát, és ők azok, akik nem képesek kihúzni a Nothungot a törzsből. Harald B. Thor második felvonásbeli színpadképe is telitalálat volt: az üres színpadon, Wotan Walhalla-beli irodájában leghátul mindössze egyetlen fából készült íróasztal árválkodott, a falon egy erdőt ábrázoló szürreális festmény, valamint a híres dárda alkotta a díszletet. Wotan főistent Thomas J. Mayer basszbariton,

Klaus Florian Vogt (Siegmund) A walkür előadásában

Kurt Moll egykori növendéke formálta meg, aki a Siegfriedben Vándorként viszont egy árnyalatnyit halványabbnak tetszett. Frickaként a monológban és a duettben is brillírozott a német mezzo, Sophie Koch. Értelmetlennek láttam ellenben, hogy a Siegmundot halálra sebző Hunding Kriegenburg felfogásában nem Wotan haragjától esett össze, hanem öngyilkos lett. Még kevésbé magyarázható a zenei csúcspontnak számító Walkürök lovaglása közben a női tánckar eksztatikusan őrzöngő tánca, amit a müncheni publikum a zenét is zavaró erős „bűh-zással” és füttykoncerttel fogadott. Sajnos éppen ez a rész volt az előadás mélypontja, a nyolc walkür ugyanis szinte egy pillanatra sem volt képes hangban egymáshoz idomulni; ahányan voltak, annyiféle módon, modorosan, sőt – nem akartam hinni a fülemnek – hamisan énekeltek. A Katarina Dalayman helyett Brünnhildeként beugró svéd Irene Theorin viszont Vogt-hoz hasonlóan szép dikciójával tűnt ki, és a nehéz szerep magasságait is uralta. A Münchent rövidesen elhagyó Kent Nagano főzeneigazgató (Kirill Petrenko követi a posztján) korrekten eldirigálta ugyan a művet, de érezhető volt, hogy Wagner nem az ő világa.

A Siegfried már ismét nagyszerű énekesi-színészi alakításokkal örvendeztetett meg. A főhős rendkívül fárasztó szólamának terhelését az utolsó pillanatig könnyedén viselte Lance Ryan. Siegfried a librettó szerint suhanc, Ryan ezt a hetykeséget is hihetően ábrázolta. A – hangjának nagy vivőerejével és a magasságokat is rendkívüli szépséggel megformálva – a világ már minden nagyobb operaszínpadát meghódító amerikai Catherine Naglestad Brünnhildeként tárta fel a szólam szépségeit. Wolfgang Ablinger-

DALEST ÉS CSELLÓVERSENY

Joyce DiDonato az operafesztivál keretében velencei dalokból adott koncertet a Prinzregententheaterben. Egy Vivaldi-ária és Fauré Velencét idéző ciklusa mellett Schubert és Schumann velencei dalaiból énekelt, majd a 20. századi angol Michael Head három velencei dalát, illetve a francia Reynaldo Hahn 1901-ben írt Venezia ciklusát szólaltatta meg. A fergeteges taps a kíséretet példásan ellátó David Zobel zongorajátékának is szólt. A Residenz Herkules termében lépett fel a csellista nagyszony, a hamarosan 70 esztendőes orosz Natalia Gutman. A Kammerphilharmonie dacapo zenekar végig alázattal kísérte Schumann a-moll gordonkaversenyében. A 100 éve született román dirigens legenda, Sergiu Celibidache egyik utolsó növendéke, Franz Schottky volt az est karmestere. Az együttes a Rossini, Bruckner és Mozart művek közül leginkább a Jupiter szimfóniában jeleskedett.

Forrás: www.joycedidonato.com

Joyce DiDonato – betegen is helyt állt a Hamupipókében, majd velencei dalokból adott sikeres koncertet

Sperrhackle, Mime, a sunyi törpe szerepében és Wolfgang Koch Alberichként egyaránt kiemelkedő partnerei voltak a főhősöknek. Ezért is értelmetlen modernkedésnek gondolom azt a jelenetet, amikor Alberich izgatottságában a színpad közepén rágyújt egy cigarettára. Esményien szólt az orosz Elena Tsallagova szopránja is az erdei madár hangjaként.

Rossini Hamupipókéje izgalommal kezdődött. A Cecilia Bartoli mellett legjobb Angelina, Joyce DiDonato kissé megrémisztette a közönséget. Az előadás előtt az intendáns bejelentette, hogy az énekesnő heveny gégehuruttal küszködik, de így is vállalja a fellépést. A kiváló énektechnikájú amerikai mezzoszoprán – erőit nyilván tartalékolva – hibátlanul énekelte végig a szerepet, a nagy együttesekben is remekül helytállt. Az opera fináléjaként elhangzó, elsőprő erejű rondóval záruló bravúráriájával világhíréhez méltóan fergeteges sikert aratott. Híres énekesek csúcstalálkozója volt ez az este: DiDonato partnereként az alig idősebb, negyvenesztendőes amerikai Lawrence Brownlee alakította Don Ramirót, aki szintén Rossini- és belcanto-specialistának számít.

Mária Terézia Szegeden

Jövőre öt kontinens operáit hozza el az Armel

A 2012-es Armel Operaverseny és Fesztivál talán legizgalmasabb előadása lesz az újvidéki Szerb Nemzeti Színház produkciója, a Mileva. A Szegeden október 6–15. között rendezendő versengésben ősbemutató is szerepel. Havas Ágnes igazgató emellett már a következő évek műsorát állítja össze, és egy másik, új operafesztiválra is készül.

◆ Réfi Zsuzsanna

Nem volt könnyű helyzetben az Armel vezetője, amikor májusban kiderült, a lengyel színház lemondta a részvételt, új produkcióra van szükség. Szerencsére Havas Ágnes sokéves tapasztalata segített – idén az ötödik születésnapját ünnepelheti az Armel Operaverseny és Fesztivál. Több színház is szívesen vett volna részt a programsorozatban, a kérdés azonban az volt, ki lesz a legrugalmasabb, és hol tűznek műsorra megfelelő darabot. Így a bécsi Neue Operrel csak 2014-es együttműködésben sikerült megállapodni, a lelkes krakkói társulattal is később folytatódik a közös munka. A szerb teátrum vezetői a Szegedi Nemzeti Színháznál jelentkeztek, Gyüdi Sándor főigazgató irányította őket az Armelhez.

„Egy-egy színházzal hosszan, akár két éven keresztül is tárgyalunk a fesztiválrészvételről” – meséli Havas Ágnes –, hiszen a verseny miatt a partnereknek rendhagyó feltételeknek is meg kell felelniük. Szerencsére a szerbek két nap alatt megértették mindent, és örömmel adják elő nálunk büszkeségüket, új nemzeti operájukat, amelyet tavaly komponált Aleksandra Vrebalov. A Mileva versenyszerepeire egy grúz énekest, Victoria Markaryant és a román Dan Popescut választották. Remekül lehet a

EGY MAGYAR MÁRIA TERÉZIA

Egyetlen magyar döntősként Haris Nadin jutott be az Armel Operaverseny fináléjába, a szoprárn Roland Baumgartner Mária Terézia című operájának címszerepével versenyez. Az énekesnő először öt esztendővel ezelőtt, főiskolásként jelentkezett a legelső Armel-versenyre, akkor azonban nem jutott tovább. Érdekes pályát járt be: először a Pázmány Péter Katolikus Egyetem francia–spanyol szakán tanult, spanyolból szerzett diplomát, ezután jelentkezett csak a Zeneakadémiára. Egyetemista-

Haris Nadin

Forrás: Armel Operafesztivál

ként este az Erkel Színházban dolgozott jegyszedőként, és amikor csak lehetősége volt, beült az előadásokra. Így határozta el, komolyabban veszi az éneklést. Kisdíák korában sokat szerepelt az iskolai kórusban, és a Veres Pálné Gimnáziumot is azért választotta, mert az intézményben komoly énekkari munka folyt. A tanárok biztatták, de még nem ébredtek benne művészi ambíciók. A Faust, a Tosca és a többi előadás hatására végül jelentkezett a Zeneakadémiára. Az első évben nem vették fel, azonban két év debreceni konzervatórium után – hála Adorján Ilona óráinak – sikerrel járt. Mivel nagy hatást gyakorolt rá az az interjú, amelyet Nádor Magdával látott a televízióban, őt választotta tanárának. Haris Nadin négy esztendővel ezelőtt szerzett diplomát, énekelni azonban csak tavaly kezdett, mert a Zeneakadémia elvégzését követően megszületett a kisfia. Néhány izgalmas produkcióban már így is részt vett: élvezte a munkát a Maladype Színházban Balázs Zoltán rendezővel, aki A mikádó bábváltozatát készítette el. Az előadásal több országban is vendégszerepeltek. Énekelt a Müpában rendezett Székely fonóban, a Figaro Grófnéját is életre keltette Gödöllőn, Németh Pál vezényletével.

Idén már az operaverseny első fordulójában érezte, jól megy az éneklés. Kedvenc darabjaival: egy Barber- és egy Massenet-áriával lépett pódiumra a Vanessa és a Heródiás című operákból. Olyan neves zsűritagok előtt kellett bemutatni tudását, akik még nem hallották énekelni. Peter Dvorsky többször hangsúlyozta: eredeti hangot keresnek, az opera szerzője pedig arról beszélt, kilenc hónapig „élt együtt” Mária Teréziával, s bár több császárnővel találkozott a versenyen, a szerepet egyetlen ember énekelheti el: Haris Nadin. A döntőbe kerülés nagy boldogság a magyar szoprárn számára, bár komoly kihívás is a három felvonásos Baumgartner-operában Mária Terézia szerepe. A császárnő szinte folyamatosan színpadon van, énekelnivalója pedig egy Richard Strauss-mű nehézségével vetekszik. A darab próbái szeptember 3-án kezdődtek Pozsonyban, a szegedi verseny után még egy alkalommal, október 26-án keltheti életre Haris Nadin a császárnőt a szlovák fővárosban. A versenyen persze szeretne nyerni, a legfontosabbnak azonban a bemutatkozási lehetőséget tartja. Reméli, a következő szezonban más fellépések, koncertek is várnak majd rá.

teátrummal együtt dolgozni; örülök, hogy így végül olyan darab került a programba, amely szellemiségében, minőségében teljesen illik a fesztiválhoz. Lesz egyébként európai bemutatónk is, hiszen a New York-iak nálunk tartják a premiert, a Mária Terézia pedig ősbemutatóként kerül színre.” Mivel jubilál a fesztivál, a programsorozat előtt gálakoncertet rendeznek október 2-án, a budapesti Uránia Nemzeti Filmszínházban. Cyril Diederich dirigálja a hangversenyt, amelyen korábbi győztesek, az amerikai Kristin Sampson, két magyar tenor, Haja Zsolt és Balczó Péter, valamint a Zeneakadémia két tehetséges szopránya énekel a Szegedi Szimfonikus Zenekar kíséretével.

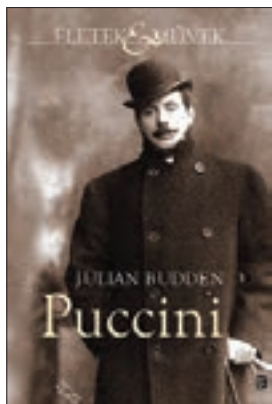
„A Zeneakadémia rektora, Batta András szintén sokra tartja a megmérettetést, és együttműködést szeretne velünk – teszi hozzá Havas Ágnes. – Mivel jubileumról van szó, az esten a korábbi évek anyagából vetítünk kisfilmeket, rövid összefoglalókat.” Válogatni bőven van miből, hiszen ezen a nyáron a Mezzo Televízió tizenkét alkalommal sugározta a tavalyi versenyről készült összefoglalót. „A kapcsolatunk a Mezzóval az első fesztivál óta nagyon jó, a folytatásba aztán a Duna TV mellett az Arte is bekapcsolódott. Az utóbbi csatorna koprodukciós partnerrünk. Sokra értékelik a versenyt, ezért felkértek, pályázzunk együtt egy uniós projektre.”

Nem ez az egyetlen pályázat, amellyel Havas Ágnes foglalkozik, hiszen akad olyan kezdeményezésük is, amelyben tizenegy ország vesz részt. „Lényege, hogy egy kortárs zeneszerző két hétig dolgozzon zenekarral, énekesekkel, rendezővel, és ez alatt saját darabjának 10–15 perces részletét kell színpadra állítani. A tengerentúlról vettem az ötletet, Amerikában nagy sikert aratnak ezek a workshopok. Az elképzelés sokaknak tetszett, tizenegy ország csatlakozott. Ha elnyerjük az uniós támogatást, akkor jövő ősszel ez a tizenegy, rövidke jelenetet az Armel-versenyen is bemutatjuk, márciusban az Opera Europa tanácskozásán is színre kerül, és több száz igazgató láthatja.”

Az Armel vezetője már a következő ötletén is dolgozik: „Öt kontinens Operafesztivál lesz a címe, és a tervek szerint jövő júniusban mutatjuk be először. Minden földrésről hozunk darabokat, amelyeket az ott élők operának tartanak. Ázsiából például tajvani operát mutatunk be, Új-Zélandról is jellegzetes, helyi művet. Az afrikai darabot még keressük, de már tervezünk 2014-re is.” Akárcsak az Armel Fesztiválnál, ahol a 2013-as és az azt következő év műsora nagyjából készen van. Havas Ágnes pedig új térképet keresgél az irodájába, mert a mostanin nem látzik a legújabb partner, a következő esztendőben csatlakozó Reykjavik...

Az Armel Operaverseny és Fesztivál honlapja:

www.armel.hu

JULIAN BUDDEN: PUCCINI

A brit operakutató, Julian Budden tollából – Verdiről szóló műve után – a Puccini életét és munkásságát bemutató kötetet jelentette meg az Európa Könyvkiadó, az Életek és művek sorozatban. A két könyv struktúrájában alapvető eltérés mutatkozik. A Verdi-kötetben az életpálya és az operák elemzése elkülönül. Mivel a Verdi-operák száma több, a műelemzések adják a könyv tetemesebb részét. Puccininál ellenben Budden az életutat az operákra építi föl, bemutatva, hogy egy-egy darabhoz miként kapcsolódik évek munkája. A Pucciniról szóló anyag erősen koncentrált a zeneszerző személyiségére – ezt a szándékot már a címlap is jelzi: az ismert, csaknem teljes alakos fotó. A feltűrt galléri, sétatálcás, keménykalapos, a szája sarkában cigarettát lógató Puccini mintha egyik saját operájából lépne elő. Bár a Verdi-kötet nem rajzol széles társadalmi hátteret, a Puccini-könyv nagy horizontú szociális-társadalmi kitekintéssel is szolgál. A könyv olvasmányosan, de szakmailag hitelesen mutatja be a témakeresés folyamatát, a librettistákkal folytatott vitákat, a zenei megformálás nehézségeit, az újra meg újra átdolgozott művekhez kapcsolódó konfliktusok okait. Feltárja az alkotói folyamat stációit, és azt, miként alakult ki a zeneszerző egyéni stílusa. Szó esik utazásairól: Puccini már gondot fordított operái „promotálására”, e célból akár az óceánon is átkelt. Többször járt Budapesten, a tényt az érdekes, magyar vonatkozású képanyag is dokumentálja. Julian Budden Oxfordban végezte tanulmányait, majd BBC vezető munkatársa volt. Csaknem negyedszázadon át a Puccini-kutatás legfontosabb helyén dolgozott: haláláig, 2007-ig vezette a luccai Centro Studi Giacomo Puccini.

Albert Mária

Európa Könyvkiadó
630 oldal

JANET BAKER: FULL CIRCLE
3DVD + 2CD

Miért kellene tovább élnem az operaénekesek idegtépő, ráadásul közszereplőként is fászsztó életét? E meglepő felütéssel – és egy bikinis napozó madártávtáival – indítja tripla werkfilmjét Bob Bentley, aki „A kör bezárul” (Full Circle) címmel forgatja Janet Baker utolsó operai szezonját. Huszonöt év színpadi csúszás-mászás és lapokbeli dicsérés-szekálás után unta meg a dolgot az angolok nagy énekesnője, és jó lenne tudni, mi van a döntés mögött. No, ez nem igazán derül ki. Viszont az utolsó évad három csúcshelyet tartogat: Gluck francia nyelvű Alcestéjét a Covent Gardenben, Donizetti Stuart Mariáját az English National Operánál – természetesen itt angol nyelven –, és Glyndebourne-ban a glucki Orfeuszt. Találunk néhány Alceste-próbarészletet, és már a Divinités du Styxből kiderül, hogy Baker valóban a csúcson mondott búcsút az operának. A méretes DVD-csomag a másik két opusz egészében tartalmazza, sőt az Orfeusz CD-változata is megtalálható benne. További érdekesség, hogy a tévéadás elé maga a címszereplő mond bevezetőt. És a ritka ön-reflexióról tanúskodó művész pompás hangj kondícióban, a legnagyobb odaadással próbál és szerepel, telt középhangjai, erőteljesen csengő szoprán magasságai hallatán az ember mégiscsak sajnálkozik, hogy aztán már csak az oratórium és a dalkultúra marad – alig 49 évesen. Végül mégis jön néhány egyedi mondat: „Meggfogadtam, hogy nem játszom operát Nagy-Britannián kívül. Beletemetkeztem a hazámba. Akkor az év 365 napján énekelnem kellett volna. én pedig szeretném magam kisütni, mit is kezdek az életemmel.” Dame Janet Baker jövőre 80 éves, és e kiadvány, amely a művészetétől eddig ózdkodókat – e sorok íróját is – megnyeri, már a szép kor előtt tisztteleg.

Ókovács Szilveszter

Warner Classics – Magneoton
2564662027

PUCCINI: A NYUGAT LÁNYA

Voigt, Giordani, Gallo
karmester: Nicola Luisotti,

rendező: Giancarlo del Monaco ●●●●○

Száz évvel a New York-i Metropolitan Opera-beli, 1910. december 10-i ősbemutató után Puccini egyetlen amerikai tárgyú művét ismét műsorra tűzték. A premier után, 2011. január 8-án Magyarországon is látható volt a darab, élő közvetítésben – ennek a matiné előadásnak kép felvételével örvendeztetni meg a Puccini-operák kedvelőit a kiadó. Az évfordulós körülmények magyarázzák, miért láthatunk ezúttal a mind több újító és merész Met-rendezés sorában egy kakukktójsáknak látszó „operamúzeumot”. Betekintve azonban a híres tenor, Mario del Monaco fia, Giancarlo rendezői munkásságába, hagyományos, néha óvatosan modernkedő szemlélettel találkozunk. Ahogy tehát a spagetti westernekben elképzelik a regényes vadnyugatot, úgy valósult meg Michael Scott színpadképében az előadás. A darabot persze jól ismeri a rendező, hiszen édesapjának egyik legelismertebb szerepe volt Dick Johnson; Renata Tebaldival készült lemezük ma is az audiofilek kedvence. A romantikus látvány romantikus játékmódot követelt, amihez a főszereplők készséggel alkalmazkodtak. Marcello Giordani a Met kedvelt Puccini- és Verdi-tenorja hajlamos a figurák hagyományos megközelítésére; talán csak seriffel folytatott kártyacsatában talált egyéni, kissé ironikus megoldásra. A Jack Rance-t alakító Lucio Gallo kiegyensúlyozottan, takarékos eszközökkel hozta a „nagy gonoszt”. Deborah Voigt más eset. A kiváló drámai szoprán, aki (ha nincs színen) a közvetítések műsorvezetőjeként és Wagner-heroinként is nem egyszer briliánsnak mutatkozott, jó kedéllyel, könnyed énekléssel, tiszta intonációval formálta meg Minnie nem túl bonyolult, de szeretetre méltó figuráját. A Nyugat lányát – az indián cseleplőnőt. Wowkle kivételével – csak férfiak veszik körül, a Met férfikara a produkció erőssége. *AM*

Deutsche Grammophon – Universal
0734804

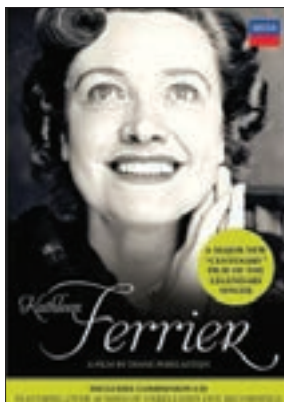

VERDI: A TRUBADÚR

Álvarez, Radvanovsky, Zajick, Hvorostovsky, karmester: Marco Armiliato, rendező: David McVicar ●●●●○

A tavaly áprilisi, világszerte sugárzott Metropolitan-előadás felvétele lapul e korongon. Ha már a színpadkép tökéletesen színtelen – David McVicar produkciója egy használaton kívüli atombunker vagy hangulatos kősvatag szépségével velekszik –, a legvadabb, legdúsabb színeket mutatja a Met kórusa. Ha férfiaruk magára marad – és ez a Trubadúrban előfordul párszor –, megkettőzött elánnal énekel. Közhely, hogy mennyire magára marad a rendező e szövevényes-kihagyásos történetben, mégsem sokan tartanák magukat ugyanannyira távol a konvencióktól és saját ötleteiktől. Így bár a kovácsoló cigányok üllőtechnikája tökéletesen érdekesre csiszoltatik/veretik, az énekes kvartett különböző permutációkban kódorog a sötét és lepusztult vasbetonban. Bútorok nincsenek, csak korabeli ruhák és kardok – és mai hangok. Figyelemre méltó már a kis szerepek minőségi kiosztása is: a két frázissal belépő Inez (Maria Zifcak) ekvivalens az abszolút főszerepet vivő Leonórával. Utóbbi, a Met saját nevelésű szopránja, Sonda Radvanovsky a karmester, Marco Armiliato gyilkosan lassú tempóinak is áldozata, ám forszírozott hangadását oly kásásság borítja, amely szinte állandó disztonálást sugall. Nem marad viszont adó-sunk a telibe talált, pompás csúcsokkal a veterán Dolora Zajick, aki az Azucena-figurát önazonosan hozza úgy, hogy még a crescendált trillákat is eminensül énekel el. A két nagy férfihős az opera nagy hatvanas évtizedét idézi: Marcello Alvarez izón rajongható, Dmitri Hvorostovsky félve tisztelhető szerelmes. A prológust domináló Stefan Kocanon viszont lötyög a katonaköpeny: a vokalitas itteni olimpiáján az ő művészi formátuma még nem dobogós. *Ókovács Szilveszter*

Deutsche Grammophon – Universal
0734783

KATHLEEN FERRIER

Diane Perelsztejn filmje ●●●●●

A fedlapon sugárzó arc, a csomagban melankolikus film – Angliában készült, milyen is lehetne? – és egy CD, amelyről ugyancsak bús-bársonyos dal kél. Először a bachi Vergiss mein nicht, aztán más, eddig kiadatlan élő felvételek. Diane Perelsztejn filmje igen izléselesen él azzal, amit a csaknem hatvan éve halott művésznőről talál: kevés lemezt, még kevesebb koncertanyagot, magyarán szinte semmit. Egy holland repülőtéren snitt kivételével filmkocka sincs, csak fotók, ezért ismerősök ismerősei vagy monográfiaik szerzői szólnak, esetleg korábbi rádióinterjúk részletei alá kevernek háborús híradót, utcai felvételeket. De látjuk az igazi naplót is, amelyből felsejlik a második férfi, Rick Davies szerelme. Látjuk a kis spirálfüzetet, amelyben – a múlt kor szokása szerint – a dalesteken szereplő Brahms-dalok szövegei írtak gyöngybetűkkel, az énekesi memóriát segítő. És szól a mély lágében szinte férfias, ám mégis természetes alt, amelynek magasságai szintén más módon csengnek, mint a futószalagon képzett énekesekéi. Ferrier nem volt „profi”: szomorú daloknál könnyezett, a vidámaknak őszintén örvendezett – ma már kiveti magából az effajta spontán érzékenységet a showbiznisz. Egyetlen operát szeretett igazán: Gluck Orfeuszát. „Szívem közepén fekszik, és szerencsére a hangomnak is” – mondta. A hangban – amely Bruno Walter Mahler-interpretációit átitatta, amely Karajan híres h-moll miséit úgy meghatotta – szomorúság bujkál. Mi más, ha gyermektelenül és társtalantul, negyvenegy esztendősen vitte el a rák? A film legemlékezetesebb perce a Gyermekgyászdalok részlete, ahol – igaz, a kottapélda nem stimel, de – e tragikus altszóval alatt Mahler és kislánya utolsó közös fotót szépiázzák. *Ókovács Szilveszter*

Decca – Universal
0440 074 3479 6

MONTEVERDI: POPPEA MEGKORONÁZÁSA

de Niese, Jaroussky, Cencic, karmester: William Christie, rendező: Pier Luigi Pizzi ●●●●●

Van, akin nem fog az idő. A 82 éves Pier Luigi Pizzi rendezése a madridi Teatro Realban sallangtalan, elegáns, nagyvonalú, logikus és csaknem olyan koncentrált, mint egy koncertszerű előadás. A ruhák és a színpadkép is az ő munkája – így aztán teljes az összhang. Az Altona foglyai, a Zsoldoskatoná és más filmek jelmez- vagy látványtervezője szereti a saját kezében tartani a teljes produkciót. Monteverdi operájából egy korábbi DVD talán két évvel ezelőtt jelent meg Magyarországon. A 2008-as Glyndebourne Fesztiválon készült, Robert Carsen rendezte és a régizene ifjú papnője, Emmanuelle Haïm vezényelte. A későbbi, 2010-es madridi produkcióban a „bíboros”, William Christie ült az egyik csembalónál, és irányította az előadást. Carsen több figyelmet szentelt a politikai intrikának, a hatalomvágnak; Pizzi a szerelmet, a vágyakozást hangsúlyozta, gondosan kiporciózotta, találó iróniával kezelte a történeti hátteret. A felvételeket Danielle de Niese köti össze: mindkét DVD-n ő játssza a császári szeretőt. Nem meglepő, hogy Christie is őt választotta, az énekesnő tulajdonképpen az ő kreatúrája. Formálható, képlekeny, úgy alakul, ahogy a karmester vagy a rendező kívánja, s mégis megőrzi és érvényesíti is a saját egyéniségét, zenei intelligenciájához nem fér kétség. Neronét Philippe Jaroussky, Ottonét Max Emanuel Cencic énekel; a két nagyszerű kontratenor kiválasztása erősíti az előadás hangzásbeli egyensúlyát. (A Glyndebourne-i mezzo-kontratenor felállás nem ennyire meggyőző, pedig Alice Coote és Iestyn Davies teljesítménye igazán remek.) Ottavia szerepében a barokk művek megbízható és hiteles interpretátora, Anna Bonitatibus hallható. *Albert Mária*

Virgin Classics – EMI Classics
07095191

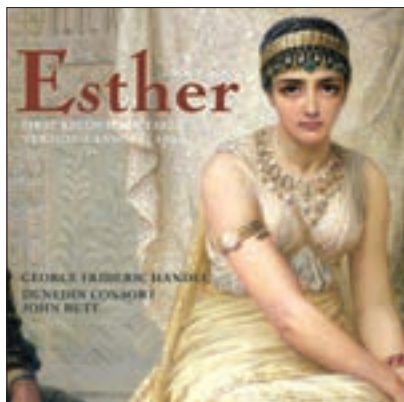

HÄNDEL: ACIS ÉS GALATEA

Daneman, Petibon, Agnew, Cornwell, Ewing, Les Arts Florissants, karmester: William Christie ●●●●○

Händel háromszor futott neki – három különböző remekművet alkotva – az Ovidiusz Átváltozásából vett témának. Az első változat (HWV 72) – az Acis, Galatea e Polifemo című, olasz nyelvű drámai kantáta – a fiatal zeneszerző nápolyi tartózkodásának gyümölcse: szertelenül szenális muzsika. A tengeri nimfa és szerelmese – a féltékeny küklopsz által meggyilkolt pásztor – története azonban nem hozott szerencsét a mű megrendelőinek. A Händellel egyidős, 23 éves Alvito hercege, akinek esküvőjén az ősbemutatóra sor került, csupán három esztendőtté élt még ezt követően. Amikor pedig Händel másik mecénása, Laurenzano hercegnéje is előadatta fia esküvőjén a kantátát, az ifjú férj mindössze három hónappal élte túl a menyegzőt... Az első verzió után tíz évvel, immáron Angliában Händel megírta a történet legismertebb, félig szcenikus („masque”) változatát: az Acis and Galatea (HWV 49a) teljesen új, angol szövegre íródott, és teljesen új muzsika. Végül 14 évvel később, 1732-ben megszületett az Acis harmadik, manapság szinte soha nem játszott megzenésítése: egyfajta pasticcio-serenata (HWV 49b), vegyesen angol és olasz nyelven, kisebb részben más (saját) műből átvett vagy újonnan komponált tételekkel, túlnyomórészt azonban az előző két változathoz valógatva. A HWV 49a-ból például megőrződött a drámai „The flocks shall leave the mountains” tercett is – olasz fordításban, tekintettel Händel talján énekeinek kriminális angol kiejtésére... A jelen kiadvány a műkomplexum középső változatát tartalmazza, amely az elsónél egyszerűbb, kevésbé kísérletező kedvű muzsika, de megelőlegezi a nagy oratóriumok kompozíciós mélységeit. Az 1998-as, kiváló felvételnek ez a második, „szükített” (kísérőtanulmány és librettó nélküli) kiadása. *Mesterházi Máté*

Erato – Warner Classics – Magneoton
3562 65988-7

HÄNDEL: ESTHER

Dunedin Consort, karmester: John Butt ●●●●●

Ki gondolná, hogy – mint annyi mindennek – az angol oratóriumnak a „gyökerei” is Racine-ig nyúlnak vissza? Az egyik oxfordi college-ban fordították le a Händel művével azonos című francia színdarabot, amely maga is részben énekelt előadásra készült (Jean-Baptiste – ha nem is Lully, de legalább – Moreau zenéjével), a nemesi úrléányzók St. Cyr-i nevelőintézete számára... Tehát ennek angol változata, egy „sacred tragedy” (szerzője szerint „especially inclin’d to Musick”) szolgált mintául Händel szövegíróinak, akik két évvel korábban, 1718-ban már az Acis and Galatea második, angol nyelvű változatát is jegyezték. Ám hogy a komponista „megzenésítette” volna a szövegüket, arról szó sincsen: sokkal inkább ők szövegezték újra (szakszóval: „parodizálták”) azokat a már korábban is meglévő, túlnyomórészt Händeltől származó zenéket, amelyeket nem tudunk azonosítani, de amelyek nagyjából egyszerre kerültek be (angolul, illetve németül) mind az Estherbe, mind pedig a Brockes-passióba. Ki ne gondolná ezek után, hogy az angol nyelvű oratórium műfaja zürös filológiai körülmények között született meg? „...oratoria (!) or religious opera”, írta naplójába a későbbi Earl of Egmont még a mű 1732-es verziójának előadásáról is. Pedig az Esther már a lemezen hallható, 1720-as első változatában is félreismerhetetlenül angol oratórium, hiszen cselekménye van, és e cselekmény bibliai, nem pedig mitológiai tárgyú (mint a serenataké – lásd például az Acis és Galateát). Ám akinek még mindig kétségei volnának, legkésőbb a főtémáját vaudeville-szerűen ismételtető, 12 perces záró kórus hallatán meggyőződhet a darab műfaji hovatartozásáról. Remek tétel, amelyet sok más remek szám előz meg (a csúcás az Esther-Assuerus duett) – remek előadásban. *Mesterházi Máté*

Linn Records – Karsay és Társa
CKD 397

TELEMANN: FLAVIUS BERTARIDUS

Academia Montis Regalis, Alessandro de Marchi ●●●●●

A cselekmény nagyjából azonos Händel korábbi Rodelindájáéval, de csak nagyjából: mert míg ott a trónbitorló zsarnok és a trónról elűzött, majd oda visszatérő, jogos uralkodó a végén kibékülnek egymással, addig Telemann művében a zsarnokot megölik. Egyáltalán: Telemann műve érdekesebb, politikusabb a Händelénél – talán, mert előképe nem a klasszicista Corneille drámája, hanem a téma egy másik földolgozása, egy velencei opera szövegkönyve. És a kulcsszó itt Velence! Pontosabban: a két nagy kikötőváros, a déli Velence és az északi Hamburg karöltése. Mert míg Velencében alapították a 17. század közepe táján a történelem első, nem fejedelem által működtetett operaházát, addig Hamburgban ugyane század vége felé Némethon első polgári zenés színháza, a Gänsemarkt-Oper nyitotta meg kapuit. Márpedig éppen ezt, a hamburgi libapiacon álló operaházat vezette az 1720-as években Georg Philipp Telemann! Kell-e mondani: egy polgári operaház súlyt fektet arra, hogy a benne játszott operákat értsék is az őt pénzelő polgárok? Így lesz Telemann-nál német (és nem olasz) nyelvű az áriák többsége. És így peregnála németül az összes recitativo! Kell-e mondani: egy kikötőváros operaháza az akkor létező operastilusok és operanemzetek szinte mindegyikére nyitott? Zenéjébe a német Telemann tehát az olasz dallamosságot és a francia tánclejtést is beolvasztotta. Mondják, Telemann sokszor rutinból komponált. Hogy a Flavius Bertaridust mégsem unjuk, az mindenekelőtt magának a műnek az érdeme, amely a zenei invenció és sokféleség elképesztő gazdagságát tárja elénk. Ám természetesen a karmester, De Marchi érdeme is, aki igazi zenetudományi kutatásokra alapozta a szerző ezen egyetlen fennmaradt opera sorozatának legújabb kori fölélesztését. *Mesterházi Máté*

deutsche harmonia mundi – Sony Classical
88691926052

THE ART OF RENÉE FLEMING

Első nekifutásra azt gondolja az ember, az ilyesfajta lemezek tökéletesen fölöslegesek. Illetve olyankor van értelmük, ha egy szólóest után az eleven élményt megőrizendő, szünetben vagy a teremből kifelé menet megvesszük a fellépő művész portrélemezét. Magyar szempontból megkészt ez a felvétel: jócskán Renée Fleming budapesti áriaestje után kerülhet kézbe. Pedig friss a gyűjtemény, az énekesnő honlapján is fő helyen áll. Fleming kalendáriumából meg kiderül, hogy az Otello és A vágy villamosa főszerepeinek megformálása között meglehetősen sok koncertprogram foglalja le a világhírű szopránt, a világszínpadon tehát bizonyosan kelendő lesz a CD. A válogatás természetesen a sikerszámokat vonultatja föl, amelyek nélkül talán egy szoprán nem is adhat szólóestet, és amelyek biztos ráadászámmként koronázzák meg a sikert: Schubert és Bach Ave Mariáját, Marietta dalát A halott városból, Ruszalka áriáját, az O mio babbino carót a Gianni Schicchiből, Tosca áriáját, Gershwin Nyáriidőjét, az Amazing Grace-t – összesen tizen-nyolc dalt és áriát. 1997 és 2006 között különféle helyszíneken – Chicagóban, Londonban, New Yorkban Szentpéterváron –, különböző zenekarokkal és karmesterekkel élő koncerteken rögzítették az anyagot, meglepően jó minőségben. A gondos mikrofonozásból adódóan Fleming hangja mindenhol premier plánban szól, és persze gyönyörűen. Kezdő énekeseknek jó technikai tanulmány lehet a CD meghallgatása. Mégis, épp a hibátlan és káprázatos hangzás válik – tapintatosan fogalmazva – kissé egysíkúvá. Ami a lemez küllemét illeti, a grafikai megoldás legfeljebb 3 pontot érdemel. A borító elegáns galambszürkéje a bookletet is uralja. A sötét alapon a fehér negatív szöveg olvashatatlan. Egy világcég nem engedhetne meg magának ilyen gondatlanságot. *AM*

Decca – Universal Music
478 4446

**HÄNDEL, CALDARA:
KARMELOVA VESPERÁSOK (1709)**

**Academia Montis Regalis,
Alessandro de Marchi**

Jól ismert és soha nem hallott zene áll itt egymás mellett, ami önmagában is izgalmassá teszi a felvételt. Ráadásul a legújabb zenetudományi kutatások is igazolják, hogy Händel és Caldara zenéje kiegészítette egymást a Kármelhegyi Boldogasszony júliusi közepi ünnepén, a 18. század eleji Róma Santa Maria di Montesanto templomában. Händel egy életen át kamatoztatta azokat a zenei élményeket, amelyek fiatal korában az örök városban érték. A nála másfél évtizeddel idősebb Antonio Caldara viszont később, bécsi udvari komponistaként fejtette ki hatását az egyetemes egyházzene történetére – sejtethető, hogy még Beethoven és Schubert miséi sem elképzelhetők e közvetett háttér nélkül. A római főnemesség pártfogásának köszönhetően a lutheránus Händel és a katolikus Caldara pályája valamikor 1708 táján keresztezte egymást – hogy kettejük közül ki volt a nagyobb zseni, azt ez a kiadvány sem teszi kérdésessé. A Dixit Dominus (HWV 232), egy huszonkét éves ifjú titán elképesztően látomásos szoltármegzenésítése nem hagy kétséget efelől. Ám Caldara Laetatusum-változata a CXXII. zsoltárra, és különösen a két obligát csellót foglalkoztató, gyönyörű lassú tétel („Jerusalem, quae aedificatur ut civitas”) újfent arról győzi meg a hallgatót, hogy még böven van mit fölfedeznie a Bach-Händel-Vivaldi barokk triász háromszögén kívül. Ilyen muzsikák hallatán azon sem csodálkozunk, hogy az egyik hasonló alkalomkor a templomi hallgatóság egy emberként fordított hátat a főoltárnak, figyelmét kizárólag azon pompás zenei eseményeknek szentelve, amelyek a főbejárat fölött e célra épített emelvényen, a „choro grande”-n zajlottak. Ami ki is váltotta az egyházi hatóságok szigorú korlátozó rendeletét...

Mesterházi Máté

deutsche harmonia mundi – Sony Classical
88691926042

**BUSONI:
DIE BRAUTWAHL**
Deutsche Oper,
Daniel Barenboim

Ennek a Busoni-opera-prototípusnak köszönhetjük a hatásos Doktor Faustust. Hogy mily remek hangszerelő, az már itt, a Menyasszonyválasztásban is világos – hogy szerzőnk epigon, az is. Hol kései Rossiniként indul a vígopera mezejére, hol pedig wagneri-strauss progresszív olvadásban andalodik el. Mire Edmund lenyomja riválisait és elnyeri Albertine kezét, megannyi mulattató stílusgyakorlaton (jobb esetben: paródia) keresztül visz az út – a mi Dohnányink Vajda torna című opuszával rokon módon. Daniel Barenboim a Deutsche Oper együtteseinek élén a húsz év előtti időszak második vonalának legjobbjait használja e színes utazáshoz. Graham Clark ugyan lehetne testesebb tenorú amorózó, de Carola Höhn szerelmes szopránja, Siegfried Vogel basszusa és Roman Trekel baritonja vitán felül, Vinson Clark tenorhőse pedig minimum korrekt. *ÓSZ*

Warner Classics – Magneoton
2564660580

**VERDI: PÜNKÖSDI
KIRÁLYSÁG**
A RAI Zenekara
és Énekara,
Alfredo Simonetto

A Pünkösdi királyságnak mindössze két felvétele ismert, pedig nem rossz mű. Rossini, Donizetti modorra érződik rajta, de izléses, invenciózus fiatalkori Verdi-opera. E korai bejátszása húzott, de nagyon jó. A Cetra felvételei közt abszolút az élvonalban van, kidolgozás terén nincs hiba Alfredo Simonetto lemezén. A fő erény az énekes gárda. Juan Oncina fantasztikus: ízesebb, mint Luigi Alva volt, egyébként az ő szintje. Ha netán valaki nem tudná: ez nagyon nagy dicséret. Ezért kár – s egyúttal érthetetlen –, hogy alig néhány lemeze maradt fenn. A ropant izlésesen megoldott Pietoso al lungo pianto kezdetű ária lehengerlő, nem sokan voltak képesek ilyesmire. Ugyancsak remek Lina Pagliughi, akinél a kislányos könnyedség a háború előtti érzelmes éneklés diszkrét, de megragadó formájával párosul. A mű nem teljes – de az élvezet igen. *ZB*

Warner Cetra - Magneoton
0825646614486

Lélekkel lélekidig – Lantos Zoltán útjai

Ha azt mondjuk, jazzhegedű, a középgeneráció számára Lantos Zoltán neve ugrik be először. A fiatalabbaknak Kézdy Lucától Sárközi Lajosig talán többen is, a legtapasztaltabbak pedig jól tudják, mit tett le az asztalra Deseő Csaba. Lantos idén több eseményt ünnepel, volt hát miről beszélgetnünk.

◆ Bércesi Barbara

Lantos Zoltán 50

Nem könnyű elhinni, hogy elérkezett ez a kerek évforduló. Aki ismeri, nehezen hiszi el, hogy fél évszázada született, és lélekben ő sem érzi magát annyinak, amennyit a számok mutatnak. Természetesen fontos mérföldkő ez a születésnap, de ahogy mondja „a professzionális lét fordulópontjai mind belső folyamatok során következnek be, azok nem számolják az éveket”, ily módon nincs akkora relevanciája művészléte szempontjából. „Szerveztem bulit, ami nagyon jól sikerült. Erre az alkalomra Harcsa Veronika, Andrew J és Gyémánt Bálint azzal leptek meg, hogy a live act-ezésen kívül megtanulták néhány számomat. Ez volt talán a legszébb ajándék, amit kaptam!” – meséli mosolyogva.

„Próbálok tudatosabban élni, fitt vagyok, naponta futok a Margitszigeten, vagy amelyik városban ér a reggel, ilyenkor meditálok, komponálok, agyalok vagy csak vagyok, és rengeteg tervem van” – sorolja a jelenségeket, amelyek csak összefüggnek az évfordulóval. Gondolhatnánk – a kérdező gondolta –, ugyanezen apropóából az esetenként nagyobb szellemi mélységeket kínáló indiai kultúrával – főleg akkor, amikor a nyugati világ felszínessége lassan alig tolerálható méreteket ölt – Lantos ismét szorosabbra fűzte a szálakat. Köztudott, hogy a hegedűs nyolc és fél évig tanult és tanított a dél-ázsiai országban. „Vannak olyan kapcsolatok és konkrét projektek, amelyek időről időre visszavezetnek Indiához, pl. az amerikai szaxofonos, George Brooks révén, akivel Hollandiában és Ománban is játszottam – többek közt „Vikku” Vinakayammal, az eredeti Shakti ütőseivel, a dobos Steve Smith-szel és Larry Corryell gitárossal –, és vannak terveim, amelyek miatt aktuális lenne ezt a viszonyt szorosabba fűzni. Érdekes módon a motívumaimban és a hangszerkezelésemben egyre inkább jön vissza India, csak most elektronikával és súlyosabb groove-okkal.”

Még mindig India

Utoljára két és fél éve járt az országban, és általában két-három évente visszatér valamilyen alkalomból. „Mostanában is készültem oda, de az indiai szervezők igen lazán kezelik a dolgokat, még nem tudom, mire számíthatok, lesz-e bármi a kezdeti ígéretekben.”

Babos Gyula idén alakult, a roma zene legősibb, rajasthani gyökereit is felmutató, BALANcE elnevezésű zenekarába is meghívta Lantost, aki könnyűszerrel és hitelesen közlekedik a tradicionális indiai motívumoktól a jazz formanyelvén át az elektronikus zenéig. „Két-három éve kerültünk közelebbi munkakapcsolatba Babossal. Írt egy gyönyörű hegedűdarabot szimfonikus zenekari és jazz-combo kísérettel „Multimusik” címen, egy roma motívum felhasználásával, amit az Operaházban mutattunk be. Ezt nagy élmény volt számomra előadni” – emlékszik vissza Lantos az egyik kezdeti csomópontokra. S noha a BALANcE-ban a zenekarvezető számára India inkább a roma zenei kifejezésrendszer hajnalát jelenti, Lantos ezzel ellentétben nem feltétlenül ilyen összefüggésben viszonyul az ottani sokrétű kultúrához (a

tradicionális vonulatot zenevallásnak is nevezhetjük), ez nem okozott konfliktust, hiszen a jazz mint hordozóanyag jelenléte gond nélkül megteremtette a konszenzust.

Lantos Zoltán OpenSource

Lantos 1998-ban megjelent lemezének címe Mirrorworld volt, amely zenekarnévként is működött hosszú évekig. A csapat sok változtatást megélt, aztán amikor minden tag lecserélődött, és a zenei irány is jelentősebb fordulatot vett, ideje volt átkeresztelni a csoportosulást. „Horváth Kornél barátom volt az utolsó eredeti tag, akivel megbeszéltük, hogy a naptáregyeztetési nehézségek miatt inkább a duó-produkciókra koncentrálunk.” Hozzáteszi, egyre nagyobb probléma itthon, hogy nagyon sok zenész kénytelen egyre több produkcióban is részt venni, mindenki mindenkivel játszik, így szinte lehetetlen egy-egy markáns koncepcióval működő zenekart hosszú távon életben tartani. Visszatérve az OpenSource-hoz: valóban szerves folytatása a Mirrorworldnek, kezdetben egy-két számot tovább is játszottak, de mára teljesen új repertoár alakult ki. Aztán a tagcserek itt is bekövetkeztek. A basszusgitáron közreműködő Barcza Horváth József tavaly nyáron annyira leterhelte, hogy időt kellett kérnie, helyét Papesch Péter vette át. Kalte-necker Zsolt billentyűs pedig majdnem egyéves pihenőre szorult, és most csak a saját projektjével foglalkozik. „Amikor ilyen kulcsfontosságú emberek esnek ki a zenekarból, az olykor némi traumát okoz. Nem csak technikai kérdést jelentett a muzsikustársak pótlása, komoly lelki tusát vívtam magamban, hogy meg tudjam oldani a problémát és képes legyek tovább éltetni a csapatot. Azt hiszem, a lehető legjobb megoldásokat találtam a basszista Papesch Péter, illetve a billentyűs Nagy János személyében.

Müpa, 2012. november 25.

Ezen a napon a Lantos Zoltán OpenSource a Violin-kulcs elnevezésű, a hegedűt a középpontba állító minifesztiválon játszik a Fesztivál Színházban. A rend kedvéért a teljes felállítás: Lantos Zoltán – hegedű, Nagy János – billentyűs hangszerek, Andrew J – DJ/elektronika, Papesch Péter – basszusgitár, Dész András – ütőhangszerek, a vendégek sorában pedig ott találjuk Lantos régi-régi barátját, Horváth Kornél ütőhangszerest, Harcsa Veronika énekesnőt, Tompos Kátya színművésznőt, aki ez alkalommal természetesen énekesi tehetségét csillogtatja meg (és akivel szintén több korábbi együttműködés valósult már meg Lantossal), illetve két olyan norvég aduászt, akik az elektronikus, szférikus improvizatív zene úttörői és folyamatos irányjelölői: Eivind Aarset gitárost és Nils Petter Molvaer trombitást. „Minden közreműködőhöz szorosan kötődöm, és mindenkire kapcsolódnak olyan kifejezetten nekik szánt zenék, amelyeket szeretnék megmutatni ezen az alkalmon. Nagyra becsülöm és példaképnek tekintem a meghívott norvég hangfestő művészeket, akik közül Eivind Aarsettel 2008-ban már volt alkalmam az egyik utolsó Mirrorworld-koncerten együtt ját-

szani a MOL Jazzfesztivál Budapesten. Nils Petter Molvaer meg – tudja mindenki – legenda, akivel egy közös, a nemrég elhunyt Hector Zazou által létrehozott, *In The House of Mirrors* című CD-n is hallható a játéknak.” És az is tudható, hogy a folk- és jazzmuzikusait igencsak támogató Norvégia szülőiteiként sem Aarset, sem Molvaer nem szoruló rá, hogy minden felkérésnek eleget tegyen, s hogy novemberre ígént mondtak, az jelentős mértékben Lantos nemzetközi hírének, elismertségének köszönhető. „Már most eufórikus állapotban vagyok, ha a koncertre gondolok!”

Skandinávia

Az egyik legkorábbi, szinte sokkoló zenei benyomás még tizenévesen érte Lantost, amikor meghallotta Jan Garbarek éteri szaxofonjátékát. „Máig tart ez a hatás. Egyébként nem csak én, a norvég jazz is iszonyú sokat köszönhet Garbareknek, aki az elképesztően sokszínű, gazdag és mély norvég népzene is megszólaltatta muzikájában, ez pedig teljesen egyedivé tette a norvég improvizatív zenét. A modern skandináv jazz elég messze távolodik a tradicionális jazz kereteitől. Náluk nem a hanggyártás a cél, nem bebop-improvizációk kacskaringóznak, hanem hihetetlen terek nyílnak, lebegés, atmoszférák keletkeznek. Ezért is szeretem annyira” – vallja Lantos. „A skandináv jazzben a – mára már talán kimerült – free zene is sok szempontból tovább él, csak másképpen. Nem a konvencióktól, a diatóniától és a hallgathatóságtól való elszakadás vágya hajtja, hanem egyfajta atmoszférikus együtt érzésé, együtt zenélésé. Ebből csodák keletkezhetnek.”

A felszínes szemlélő számára feszülhet némi ellentmondás abban, hogy India és a messzi észak egyaránt vonzza a hegedűst. Egy interjúban arról a kultúrsokokról beszélt, ami Indiából való hazatértekor érte: „az ottani színes, hangos kavalkádhoz képest szürkeség, magányos elszigeteltség, nyugati hidegség fogadott”. A skandinávok is egyfajta hidegséget, minimalizmust jelenítenek meg a zenéjükkel, ami nemcsak Garbarek, hanem más ECM-es művészek zenéjéből is árad. Lantos megadja a választ: „Itt szét kell választani dolgokat. Indiában élni valóban színes, zajos,

mozgalmas, akad turista, aki rövid időn belül elmenekül ebből a világból. Ugyanakkor kultúrájuk alapja a spiritualitás, a vallás, a meditáció és az ősrégi ezoterikus tudás. Az indiaiak már több ezer éve így élnek, görgetik tovább a kultúrájukat, ami lényegileg, a hagyományait tekintve akkor is változatlan, ha közben felépült Bollywood. Mindig is közel éreztem magam ehhez, ezzel együtt az a fajta borús, felhős, esős életérzés, ami pl. Dylan Thomas költészetében is visszaköszön, és ami sok ECM-lemez hangulatára jellemző, ugyanúgy visszhangra lel a bennem. A kapcsolódási pont a spiritualitás, az elmélyültség, a meditáció, azzal a különbséggel, hogy míg az indiai klasszikus zene egy sok ezer éves hagyomány (hiszen skálákról, hangrendszerekről, szigorú iskolákról van szó), addig az ECM által képviselt világ egyfajta hangulatfestést valósít meg impresszionisztikus eszközökkel” – foglalja össze érzéseit Lantos.

Az út

A lelkeség tehát elengedhetetlen mozgatója Lantos Zoltán művészetének, aki szerencsésnek tartja magát, hogy még mindig a zenélésből élhet. „Számomra ez a fajta szabadság iszonyúan fontos. A magam ura vagyok. Anyagilag egyre lehetetlenebb a dolga sokaknak, akik hozzám hasonló utat választottak, de felvállalom ezt a helyzetet. Van időm a lényeges dolgokra koncentrálni, nincs főnököm, nagyon sokat utazom, de befelé is fordulok, s így lehetőségem van kreatívan élni az életemet. Ilyen szempontból akár tibeti szerzetes is lehetnék” – von merész, de rá jellemző párhuzamot. „Az amatőrízus is jó dolog, mert az ember ebben az esetben is azt csinálja és akkor, amit és amikor szeretne. Viszont a profi zenészek azok, akik igazán belemélyednek a nagy kérdésekbe, újítanak, és felhozzák azokat a gyémántokat a mélyből, amelyekből a zene Zene lesz. Ez mindig így volt a világtörténelemben” – magyarázza.

„Mindig is érdekelt, milyen kreatív alkalmazási módjai lehetnek a technológiának a zenében, hogy mi a jövő, mi a hegedülés jövője. A jazzhegedű, mint olyan, mindig is egy szűk világ volt. Ezen belül a tradicionális, swinges jazzhegedülés (aminek ma újra nagy divatja van), már nem áll hozzám igazán közel. Részből azért, mert túl divatos és számomra némileg idejétmúlt, másrészt pedig soha nem volt más készítemem, mint hogy a saját utamat járjam, és úgy érzem, ez eddig sikerült. A hegedűsök számára sosem létezett kész séma, ellentétben a legtöbb hangszerral. Hegedűsként mindent nekem kell kitalálnom, a technikát és a technológiát, ami bonyolultsága miatt komoly kihívás, viszont jó buli.

Általában előre tekintek. Úgy érzem, ez az, ami átviszi a hídon az ember fiatalságát, kreativitását és lelkét.” ■

Lantos Zoltán hivatalos honlapja: www.zoltanlantos.com

Lantos Zoltán következő fellépései:

szeptember 14., Bécs, a Trió Gangával (Klaus Falschlunger, Walter Singer)
október 11–13., Belgium, az Urna Trióval

Fonay Tibor

„Visszafogott srác vagyok”

A huszonöt éves basszusgitáros visszahúzó-dó alkat, de nyitott szellemiségű muzsik, aki a legkülönfélébb műfajokban otthon érzi magát. Éppen ezért máris felettebb keresett zenész.

◆ Bércesi Barbara

A széles stílári érdekklődéséért a családi örökség is felelős. Dédapja templomban orgonált, s kántor létére szabadidejében könnyűzenét is játszott. Nagypja hozzá hasonlóan szintén zongorázott, édesapja csellón kezdett, majd basszusgitározott és bőgőzött. Átala Tibor is korán megismerkedett számos műfajjal, köztük a jazzel, de akkoriban az még nem érintette meg olyan mélyen. „Természetes volt, hogy otthon hangszerek vettek körül, és sok zenét hallgattunk, de egészen kamaszkoromig nem fordult meg a fejemben, hogy magam is zenéljek”, emlékszik vissza.

Persze sok tinédzser akar rockbandát, aztán füstbe megy a terv, de Tibor komolyan gondolta, beiratkozott hát a hódmezővásárhelyi Péczely Attila Zeneiskola könnyűzenei basszusgitár szakára. „Az első zenekarunkat úgy hívták, Árpád a punk; ki lehet találni, milyen zenét játszott. Bakancsot hordtunk meg idétlen frizurát. Aztán fokozatosan kezdett finomodni az ízlésem és a zene is, amit játszottam”, és ezzel párhuzamosan a Mindszenti Alapfokú Művészeti Iskolában mind jobban beleásta magát a zeneelmélet és a zongora rejtelmibe is Bencsik Attila segítségével. Ugyanott Kaszás László képezte őt tovább a hangszerén. A végső elhatározás, hogy zenei pályára lépjen, azonban még mindig váratott magára; előbb leérettségizett egy hagyományos gimnáziumban, s csak ezután jött a Dr. Lauschmann

Gyula Zeneművészeti Jazz Szakközépiskola, majd a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem jazz tanszéke, ahol jövőre kaphatja meg mesterfokozatú diplomáját. Szíve szerint nem sürgetné tanulmányai befejezését. „Jól érzem magam az iskolában, nagyon jó a társaság és a tanárok is; a szakmai sikereimet jórészt a Zeneakadémiának, az ott szerzett ismeretségeknek és tudásnak köszönhetem” – emel kalapot alma materének Tibor, aki még az egyetem EU által támogatott tehetséggondozó programjába is bekerült. Érdekes módon a nemrég elhunyt Regős István ajánlásával indult a pályázaton, aki megérezte Fonay Tiborban a különleges tehetséget. Emlékezetes volt számára az is, hogy Binder Károly tanszékvezető felkérte, működjön közre háromtételű koncertójának előadásában az Egri Szimfonikus Zenekarral, illetve a Budafoki Dohnányi Zenekarral, ami komoly megtiszteltetést jelentett neki.

A következő mérföldkő akkor emelkedett pályáján, amikor Babos Gyula új zenekara, a Babos BALANCE tagja lett. „Az első emlékem Gyuszi bácsival kapcsolatban még elsős koromból származik. Jaco Pastorius Havonáját játszottam egy bemutatón. Nem könnyű szám. Amikor lejöttem a színpadról, ő csak bólintott egyet. Aztán úgy alakult, hogy a főiskolai diplomavizsgán duózhattam vele, amit mindketten élveztünk. Ekkor már utalt rá, hogy lenének tervei velem. Végül tavaly decemberben hívta össze a kiszemelt zenekartagokat, és onnan minden komolyra fordult.” A zenekarvezető Tiborra a rockos alapérzet biztosításában számított, de mert nem idegen tőle az indiai vagy roma hangzásvilág sem (maga is tagja egy világzenei formációnak, a Mydros Zenekarnak is, akikkel görög és egyéb keleti motívumokat alkalmaznak), minden szempontból ideális társnak bizonyult. Tibor nem tartozik az önmagát előtérbe toló muzikusok közé, Babos Gyula ennek ellenére, vagy tán épp ezért hosszú szólóbetéteket „engedélyez” számára a koncerteken, mert bízik benne, ami különösen jó érzés az ifjú basszer számára.

A saját zenekar ötlete ugyan felöltött már benne, meg is lennének az ideális társak, de még nem érzi úgy, hogy elő tudna állni annyi és olyan zenei mondanivalóval, ami indokoltá tenné ezt a lépést. „Nagyon sokféle stílusú zenét játszom több különböző együttesben, és most még az a legfőbb célom, hogy minél több ismeretséget kössek, és minél több tapasztalatot szerezzek” – magyarázza, miért nincs még itt az ideje számára a komponálásnak és zenekarvezetésnek. „Visszafogott srác vagyok, nem annyira vonz a rivaldafény. Akkor leszek boldog, ha öt év múlva is igényes, értékes produkciókban basszusgitározhatok a tőlem telhető legmagasabb színvonalon, akár itthon, akár külföldön.”

Fonay Tibor hivatalos honlapja:

www.facebook.com/tibor.fonay

Fonay Tibor következő fellépése:

szeptember 27., Columbus hajó, az Enyedi Sugárka Jazz Tettel

„Legyünk nyitottabbak,

befogadóbbak”

Párniczky András a Nigun zenekar frontembere: zeneszerzője, gitáros és vezetője. Nyári New York-i útja után szakmai tapasztalatairól és a hazai jazzéletéről kérdeztük.

◆ Kozár Alexandra

Gramofon: Nemrég jöttél meg New Yorkból, egy hónapos szakmai útról. Mik a benyomásaid?

Párniczky András: Ha nem lenne egy hatéves kisfiam, vissza se jöttem volna. New York a jazz hazája, s ha azt mondom, fantasztikus, keveset mondtam. Esméletlenül sok jazzklub működik, és mindegyik nagyon magas színvonalon. Ha minden este elmentem volna kettőbe, akkor se tudtam volna végigjárni az összeset. Ott az emberek tartják el a zenét. Magyarországon a jazznek nincsenek olyan gyökerei, mint Amerikában. Ez nem azt jelenti, hogy ne lennének fantasztikus jazz-zenészeink, csak nálunk nincs fizetőképés kereslet a jazzre, ami ugyanakkor egyértelműen mostoha műfaj, minimális állami támogatással. New York a jazz legnagyobb felvevőpiaca, mert ez az egyetlen eredeti amerikai művészeti ág. A képzőművészetben és egyéb művészeti ágakban rengeteg az európai behozatal, de a jazzükre nagyon büszkék, mert az az övék. És borzasztó nyitottak, ami a mi jazz-zenészeinkről egyáltalán nem mondható el. Aki ott sikeres, havonta 25 koncertet is ad. Európában szinte senki sem játszik ennyit, kivéve néhány számomra nehezen értelmezhető nyugat-európai free zenészt.

G.: Ezt hogy érted?

P. A.: Hogy össze-vissza játszanak zenei és technikai tudás nélkül.

G.: Ezt komolyan mondd? A free jazz egyre népszerűbb és a ti korábbi lemezeiken is markáns ez az irányzat.

P. A.: Nem a free jazzre gondolok általában, azt én is szeretem és sokra tartom, hanem a mára felhígult nyugat-európai változatára.

G.: De visszatérve, komolyan mondd, hogy a magyar jazz-zenészek nem nyitottak?

P. A.: Nemhogy nem nyitottak, de rendkívül zártak. Ráadásul az a kép, ami a kommunizmus alatt jutott ki Magyarországról, nem tett túl jót a hazai jazznek. New Yorkban nincs kontraszelekció, ide a világ minden pontjáról jönnek a zenészek, és csak a minőség számít, mert a verseny óriási. Egyébként a fiatal jazz-zenészek között most itthon is létrejött egyfajta összefogás. A lényege, hogy legyünk nyitottabbak, befogadóbbak egymással szemben, többet hallgassuk a másikat. Hogy ne úgy legyen, mint az átkosban volt, vagyis hogy aki a rendszer híve volt, és felhasználta annak hátszelét és propagandáját, az jutott ki, az lett ismert külföldön. Nekünk egyelőre hiába van egy Dresch Mihályunk vagy egy Lukács Miklósunk, akik zseniálisak és elég sok helyen képviselik az országot, 500 ezer forintot senki nem fog kifizetni az utazásért egy zenekarnak, miközben ott 80 dollárért fellép Jonathan Kreisberg, aki most New York egyik vezető gitáros. A pályám elején, amikor harmadéves voltam a Zeneakadémián, nyertem egy hétezer dolláros ösztöndíjat a Berklee Summer Course-án, Perugiában. Ha akkor kimentem volna az Egyesült Államokba vagy Nyugat-Európába, ma talán más, jobb helyzetben lennék.

G.: Miért nem mentél ki?

P. A.: Félttem. A repüléstől, az ismeretlentől, a távolságtól. És nem voltam elég önálló ahhoz, hogy új életet kezdjek. Mindezen mára túlléptem. De a saját gitározásommal kapcsolatban is most haladtam meg önmagam, most jutottam el egy magasabb szintre.

G.: Hogy áll a Nigun új lemeze? Régóta, vagy öt véve nem jelentkeztetek albummal.

P. A.: Májusban felvettük, az anyag megvan. De mint tudjuk, szinte teljesen megszűnt a CD-kiadás. Ma az a legfontosabb egy előadónak, hogy egy magas nivót jelentő kiadéhoz tartozzon. Én két kiadónak adtam oda a felvételt, az egyik a BMC, a másik a New York-i Tzadik, amely a mi műfajunk legfontosabb képviselője, gyakorlatilag egyedülként a világon. A zsidó zene, a jazz és improvizatív zenék keverékét adják ki.

G.: Számodra a magyar népzene is rendkívül fontos. A korábbi lemezekeden is érződik a bartóki hatás.

P. A.: Ez csak azért van, mert Bartók az egyik kedvenc zeneszerzőm. Tizenegy éve létezik a zenekar, mára kiforrott az a csapat, amelynek a népzene és a jazz egyformán fontos. Nagy Péter a bőgős, Bede Péter a szaxofonos. Korábban Vázsonyi János volt a szaxofonosunk, sokan még mindig ebből a korszakból ismerik a zenekart. Jeszenszky György pedig a dobosunk.

G.: Miért nincs a Nigunban énekesnő?

P. A.: A zsidó zenei hagyománynak az énekelt része kettős. Van egy nagyon erős szakrális éneklés, az úgynevezett nigunok formájában, melyek a haszidizmushoz kapcsolódnak. Ezeknek sokszor nincs is szövegük, inkább afféle dajdajozásra kell gondolnunk. Ha pedig van szöveg, az liturgikus, valamilyen zsoltár egy-egy sora, mantraszerűen recitálva. Kicsit olyanok, mint az indiai rágák, valamilyen alkalomból éneklik őket. Én egyébként is nagyon tisztellek mindenféle vallást, tehát nem tenném meg, hogy profanizálom őket. A másik a jiddis színházhoz kapcsolódó dalok, amelyeket például a Cabaret-ből ismerünk. Ezek nagyon mulatságosak, de engem nem érdekelnek, legalábbis a Nigun hagyományaihoz nehezen köthetők. Egyébként is

valahogy úgy alakult a pályám, hogy keveset dolgoztam eddig énekesekkel. Számomra a Nigun kifejezetten instrumentális zene. Egyszer Londonban arra kaptunk felkérést, hogy egy énekesrel együtt lépjünk fel. Akkor harcoltam, hogy az énekes csak három szám erejéig működjön közre, mert nem akartam, hogy ez a kép erősödjön meg rólunk.

G.: Minden számotoknak te szerzed a zenéjét?

P. A.: Igen. Most készítettem egy Nigun songbook-ot; ezt is kint láttam New Yorkban, minden zenekarnak van ilyenje. Ebben visszamenőleg benne van minden: a zenekar története, melyik számot mikor, hol játszottuk.

G.: Szerinted a hazai jazztársadalom hány százaléka képes kizárólag a zenélésből megélni?

P. A.: Nagyon kevés. Mint mondtam, alulreprezentált, marginális, mostoha műfaj, rendkívül alacsony állami támogatással. De a legnagyobb baj az, hogy a hazai művészeti élet agyonpolitizált, és sokszor már egy megjegyzést se lehet tenni anélkül, hogy azt ne politikainak minősítsék, pedig a politika nem kerülhet bele a művészetbe. Ez a rákfenéje a magyar kultúrának. A művészet nem lehet bal- vagy jobboldali, nem lehet köze vallási vagy politikai meggyőződéshez. New Yorkban a jazznek semmi köze a politikához. Aztán itt van egy másik kérdés is. Én magyar jazz-zenészként értelmiségi vagyok, s nekem, illetve a kollégáimnak közel se jár ki az a megbecsülés, mint mondjuk Esterházy Péternek vagy a magyar írók többségének, mert a magyar értelmiség az írott hagyományaira büszke – joggal persze. Még a legnagyobbak társadalmi megbecsültsége is rendkívül marginális. Nem azt mondom, hogy Amerikában mindenki Monkot hallgat, de mindenki tudja, hogy ki az a Thelonious Monk. A magyar jazz megítélésében erősen közrejátszik egy szemlélet, amely a műfajt a vendég-látózással azonosítja. Ha megnézzük, hogy hány Kossuth-díjas jazz-zenész és hány Kossuth-díjas popzenész van (nagyjából ugyanannyi), le tudjuk mérni, hogy egy társadalom mennyire becsüli meg a művészeit. Ugyanez vonatkozik a támogatásra is. A popzene önfenntartó, miért is kéne támogatni?...

G.: Nagyon pesszimistának tűnsz.

P. A.: Nem szeretnék az lenni, de tény, hogy ha azt mondom a Legyen ön is milliomos című vetélkedőműsorban valakinek, hogy mondjon négy magyar jazz-zenészt, akkor ezt bátran be rakhatod a negyvenmillió forintos kérdés kategóriájába.

G.: Ahhoz képest a MüPában mindig teltházaz jazzkoncertek vannak.

P. A.: A MüPa kivétel, de hát nem elhanyagolható mennyiségű állami támogatást is kap – bár most ott is csökkentették az összegeket. Ha négy évben egyszer fel tudok ott lépni, már szerencsésnek mondhatom magam. ■

A Nigun zenekar hivatalos honlapja:

www.nigun.hu

Napbúcsúztatás jazzel

Válogatás a határon túli, vidéki és budapesti jazzkoncert-kínálatból

A nyári napok elmúltával annak ellenére sem kell jazzprogramokban szűkölködnünk, hogy több rendezvény anyagi gondokkal is küzd. Amikor kevés a pénz, a műfaj iránti elkötelezettség bizonyul a legfontosabb energiaforrásnak...

✦ Bércesi Barbara

A 8. Újbuda Jazzfesztivál a szokott helyszíneken, az A38 hajón és a MU Színházban kínál programokat a szokott előremutató jazzirányzatok meg nem szokható hazai és európai képviselőitől. **Szeptember 7-én** párhuzamosan lép fel az A38 hajón a Bin Jip és az osztrák K3 kísérletező triója, illetve a MU Színházban a Kováts Gergő–Márkos Albert–Pozsár Máté Trió meg a legendás német-angol Schlippenbach Trio (*képünkön*). A hajó tetőteraszán mindeközben a Tomor Barnabás Trió szórakoztat Barabás Lőrincsel és Premecz Mátyással. Másnap nem kell szétszakadni: a hajón muzsikál a Grecsó Collective One Lewis Jordannal, az olasz Psaico Bop Sabir Mateennal, illetve a hazai Skolin Trio. Végezetül 9-én a MU-ban jöhetünk össze, hogy meghallgassuk a ZZAJ.H triót és a Trio Kontrasztot (érdekesség, hogy mindkettőben Geröly Tamás Sándor dobol).

Schlippenbach Trio

Steve Gadd

A stílusvilág és lelkület a **szeptember 13–15.** között zajló magyarkanizsai **Jazz, improvizatív zene...** fesztiválon hasonlatos lesz az újbudai eseményeken átéltekhez. A csütörtöki nyitóesten zenés napbúcsúztató szertartás lesz Bede Péter, Meggyes Ádám, Branislav Aksin, Hock Ernő, G. Szabó Hunor, Andrea Berendika és Mezei Szilárd részvételével – részben Szabados György emlékezetére. Másnap a Balogh Kálmán–Farkas Rózsa cimbalomduó és az olasz Gianni Lenoci Hocus Pocus 4tet lesz hallható a Művészetek Házában, harmadnap pedig ugyanott az észt Hortus Musicus tentett, illetve az amerikai-német Charles Gayle Trio zenél. Mindkét napot jam session zárja. Ózsvár Péter kerámiai a Dobó Tihamér Galériában lesznek megtekinthetők.

Újra Budapestre térünk vissza, hogy **szeptember 21–23.** között merőben más stílusú zenéket élvezhessünk a Millenáris Teátrumban a **Jazzy Fesztivál** szervezőinek jóvoltából. Az első napon a London Community Gospel Choir pezsdíti fel az egybegyűlteket, másnap a fusion gitár nagymenője, Chuck Loeb penget, harmadnap pedig a megunthatatlan német De-Phazz csábítja táncra a közönséget.

A Műpa őszi koncertkínálatában csillagesőre számíthatunk a **Jazzlegendák**, a **Jazzműhely** és a **Violin-kulcs** elnevezésű hegedűs minifesztiválon. **Szeptember 22-én** a Fesztivál Színházban a Kossuth-díjas Vukán György és a Creative Art Trio fogadja Stephane Belmondo trombitást, akivel a 150 éve született francia zeneszerzőt (is) köszöntik a Debussy à la Vukán című koncerten. A Sári Péter Jazzműhelyében **október 5-én** Jazz-kívánságműsor készül vizuális effektekkel. Műsorukon csupa olyan meghökkentő feldolgozás szerepel, amelyet kitartó rajongótáboruk tagjai kértek. Az évad egyik legnagyobb dobása a 70 éve született Jimi Hendrix számait jazzdarabokká formáló Band of Gypsys Reincarnation felépése lesz **október 27-én** a Nemzeti

Hangversenyteremben, akikkel a világ egyik überelhetetlen ritmusszekciója, Eddie Gomez bőgős és Steve Gadd dobos (*képünkön*) muzsikál. Olyan számok is megszólalnak Halper László gitáros átdolgozásában, amelyeket Hendrix élőben sosem játszott! **November 22-én, 24-én és 25-én** a Műpa a hegedű világához ad kulcsot a hallgatónak, amikor L. Subramaniam, a klasszikus indiai hegedű „istene”, majd az erdélyi hegedűsök legkiválóbbjai, köztük Fodor Sándor 'Neti' és végül a Lantos Zoltán OpenSource (*l. a 60–62. oldalt*) lép fel a kultúrpalotában.

A **Papp László Sportaréna**ban ünnepelehetjük **november 13-án** a kanadai jazzistennő, Diana Krall újabb, harmadik eljövételét. Nagy a valószínűsége, hogy a színházi kialakítású Aréna teremben több számot is előad legfrissebb, Glad Rag Doll című albumáról, amelyen az 1920-as évek zenéit 21. századi előadásban tolmácsolja a zongorista-énekesnő.

A Kanizsa Nemzetközi Jazz- és Világzenei Fesztivál és a Szegedi Jazznapok programja még nem végleges: ezeket honlapunkon közöljük.

További információ: www.a38.hu; www.mu.hu; www.jazz.eutelnat.com; www.millenaries.hu; www.mupa.hu; www.livenation.hu; www.kanizsajazzfesztival.hu; www.privatemusic.hu

**GYÁRFÁS/GRENCÓS/NESZTOR/
JESZSENSZKY/REGÓS: EGYÜTTMŰKÖDÉS**

Ritka esemény a magyar jazz történetében, hogy öt független művész (már Jeszzenszky György sem tagja a Grencsó Kollektívának) alkalmi kooperációját lemezre vegyék. A Nesztor Iván által kiadott Együttműködést hallgatva csak sajnálhatjuk, hogy egy improvizatív előadói műfajban nem születik több efféle kísérletező zeneanyag Magyarországon. Az külön szomorú, hogy egy ilyen izgalmas CD megjelenése szorosan összefügg a gyászérzéssel. A borítón látható ködös erdő is mintha a halál sejtelmességét és megérthetlenségét illusztrálná. Rögtön a lemezt nyitó Januáros, mely épp oly talányosan fejeződik be, mint amennyire áthatolhatatlan a ködös erdő, Szabados Györgyöt búcsúztatja. A furulya-ütős duó csak a szám 2/3-ánál bővül más hangszerekkel, de a basszusklarinét sötét tónusú hangja tovább mélyíti a zenei gyászt. A Búvápatokban szóial meg először Regös István zongorája: a január 14-én a Fonóban készült felvétel egyben a magyar jazzélet egyik legintelligensebb muzsikúsának búcsúja is volt. A sűrű, zaklatott, szinte indultatos darabot nehéz Regös Pista hosszú szenvedésétől, illetve halálától függetlenül hallgatni. Ha úgy tetszik, akár a sajnálatosan kevés lemezen hallható zongorista/szaxofonos utolsó albumának is tekinthetjük az Együttműködést, hiszen változatos szólói (érdemes egymás után meghallgatni az Éjszakai sorokat, majd a kíséret nélküli Natasát, végül a közérthetőbb zenei nyelvet használó Akarni, hagyni és elengedni) fokozatosan és szinte észrevétlenül a CD főszereplőjévé emelik. A záró Hálaadás a gyűjtemény talán legmegindítóbb darabja. John Coltrane meditációinak világához kapcsolható, ahhoz a minden sejtjében spirituális zenéhez, amelyet Szabados és Regös annyira szeretett.

Máté J. György

Szerzői kiadás
katalógusszám nélkül

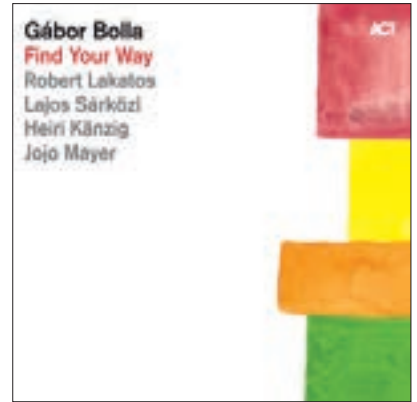
**PAT METHENY:
UNITY BAND**

Chris Potter szerepeltetése miatt meglepetés az új Metheny-kvartett összeállítása, a bőgős és a dobos már egy ideje társai a zenekarvezetőnek. Mindezt kiaknázandó a sajtóanyagban kiemelik, hogy Metheny vagy harminc éve dolgozott utoljára szaxofonos vezető szolistával. Ez persze csak a Metheny-együttesekre igaz, egy tucat szaxofonos kollaborációt felsorolhatnánk a gitáros tetemes diszkográfiájából. A gitáros Dewey Redmant és Michael Breckert emlegeti, mint akik ebben a szerepben mély nyomot hagytak benne, és lelkendezve méltatja Pottert, amiért simán be tudja tölteni az általuk hagyott űrt. Valóban. Ez persze nem PMG-lemez (állítolag az jövőre jön), inkább egy letisztult straight alapállás jellemzi. Methenyt sokszor leírták már, én is úgy voltam vele, hogy az utolsó margitszigeti PMG-koncerten a Song for Bilbaót már csak a kerítésen kívülről hallgattam, a ráadások előtt hazaindultam. De Methenyt nem lehet leírni, ezen a lemezen minden a helyén van, az arányok, a húzás, a lassúk, a repülő dallamok. Megint a hangszerelés, a ritmika újult meg a legkevésbé. Az utóbbi évtizedek Methenyjének legtöbb arca visszánéz kicsit, kapunk ízelítőt a Pikassogitárból, az orchestriónos zörgölődésből, meg persze a PMG-ből is, de a lényeg a tévedhetetlenül megírt számok 100%-ig jazzesen odatett kidolgozása. Négy hatalmas arc könnyedén, de komolyan rákattanva játssza le egyikük témáit. A „déja vu”-tól eltekintve pedig olyan sodró a lendület, mint amilyenre a hullámlóvas napokig vár. Chris és Pat, meg Ben rázásai nyomán csak dörzsöljük a szemünket, újra nyílnak a tág terek, hatalmunkba kerít bennünket az életöröm és visszatekerjük a lejátszót a lemez elejére. Metheny meg fogja kapni huszadik Grammyjét.

Zipernovszky Kornél

Nonesuch – Magneoton
531257

**BOLLA GÁBOR:
FIND YOUR WAY**

Kinőve a „csodagyerek” nem mindig előnyös szerepéből, a ma is még csak 24 éves szaxofonos teljesen beérett muzsikus. Már nemcsak itthon, de külföldön is megbecsült művész, ahonnan számos díjat hozott haza. Ami lemezfelvételeit illeti: saját korai kvartettjének CD-jel mellett főként sideman-ként találkozhattunk vele más magyar jazzerek albumain, 2009-ben viszont Németországban jelent meg egy szenzációs trió session-je külföldi partnerekkel. Legújabb albumát idén januárban rögzítettek Münchenben. Kvintettjében rajta kívül még két magyar muzsikál: elválaszthatatlan társa, a zongorista Szakcsi Lakatos Robi és a Magyar Rádió 2006-os jazzhegedű tehetségkutató versenyének nyertese, Sárközi Lajos. A ritmustandemet a svájci Heiri Känzig, a Vienna Art Orchestra stabil bőgőse és honfitársa, a világhíres Jojo Mayer dobos alkotja. A lemezen hallható darabok közül két számot Bartóktól kölcsönöztek, őt Bolla-Lakatos-szerzemény, egyet pedig Sárközi jegyez. A többi szerző lehetne Gábor kedvenceinek listája: Monk, Rollins, John Lewis és Stevie Wonder. Az elhangzó modern mainstream jazz, a műfaj legegészkesebb stílusát képviseli. Gábor művészete valahol félúton van korai inspirálójá Sonny Rollins és nagy bálványa John Coltrane között. Szólói mind tenoron, mind szoprán-szaxofonon szenvedélyesek és virtuózak, meggyőző a hallgatót arról, hogy rátalált saját hangjára, játéktílusára. Robi kifogyhatatlan az ötletes melodikus improvizációkban – akár gyors dallam, akár lírai ballada is van „teritéken”. Sárközi Lajos hegedűjátéka hazai izeket visz a produkcióba. Kiemelném a Django különleges feldolgozását és a Lali's Lament magyaros dallamvezetését. Az új album öregbíti a magyar jazz hírnevét a nagyvilágban, ami igazán ránk fér.

Márton Attila

ACT
9529-2

**RON MILES:
QUIVER**

Valószínűleg ismertebb volna Ron Miles neve, ha nem Denverben, hanem New Yorkban élne. A távolságnak azonban előnyei is vannak: az 1963-as születésű Miles – igaz, jó évtizeddel később – ugyanabba az iskolába járt, ahová Bill Frisell. Barátivá vált kapcsolatukat több lemez, köztük a duóban rögzített Heaven dokumentálja, és most itt a Brian Blade bevonásával készített új opus. Trombita, gitár, dob. A basszushangszer hiánya rögtön feltűnik, pedig a jazz történetében bőven akad példa hasonló formációkra, hogy csak Paul Motian-Joe Lovano-Bill Frisell kiváló trióját említsük. Ebben a bensőséges kamarajazzben a trombita és a gitár képes hozni a mélyebb hangokat, az egyik instrumentum kiállásakor azonban elvékonyodik a hangzás. A zene sok mindenből táplálkozik, és sokfelé mutat. A korábbi és újabb jazzstílusok, előadók (Scott Joplin, Duke Ellington, Henry Mancini, Ornette Coleman), de a blues és a country elemeit is felhasználó kilenc szám – amelyből hat Miles saját szerzeménye – hangszeres monológok, dialógusok és párbeszédék sorozata. Konzonancia és disszonancia, melankólia és swinges lüktetés, természetesség és absztrakció, hagyománytiszteltet és újszerűség ellentétpárai nem kioltják, hanem erősítik benne egymás hatását. A lemez Ron Miles névvel jelent meg, de nem hagyományos szerepekről, hanem azonos felfogású muzsikuskok demokratikus együttműködéséről van szó, amelyben az egész több, mint a részek összegződése. Miles B helyett G-re hangolt, sötétebb tónusú, lírai, éneklő trombitahangjához a legteljesebb partneri egyetértés jegyében illeszkedik Frisell elektronikai trükköktől mentes, tiszta pengetése és Blade interaktív dobolása. Intellektuális modern jazz értő füleknek.

Turi Gábor

Enja – Varga
Yeb-7728

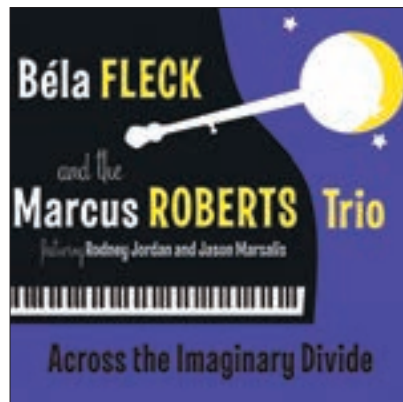
**TONY LAKATOS:
HOME TONE**

Három, világszinten játszó európai zenésszel a frontvonalban (ha a Kanadában élő zongoristát, Botos Robit is óvólaginak tartjuk) ez egy ízig-vérig amerikai lemez. Sokakkal ellentétben, én ezt nem tartom az ördögtől valónak. Mint ahogy azt sem, hogy afro-amerikai kiválóságok énekeljenek olasz operát. Ami Tony Lakatosot illeti, mindenképp kiemelném jó ízlését, mértéktartását és szakmai alázatát. Egyáltalán nem fitogtatja hatalmas technikáját, alárendeli azt a kifejezés tisztaságának. Minden hang a helyén van, és nincs üresjárat. A zenekarvezető rengeteg teret hagy zenésztársai kibontakozásának, így az ember felmérheti: milyen óriási zenész Botos Robi és a német trombitás, Axel Schlosser is. Az utóbbi Hello Herbert című szerzeményén a rögtönzött duett iskolapéldáját hallhatjuk a két fúvóstól. Maga a zene a hatvanas évek első felében Miles Davis által elvetett magokból szökken szárba, de a hangzás és a koncepció teljesen egyéni. Két szám kivételével az összeset Tony szerezte, és egyszerű témákat írt, mint például az életvidám Cat-Kiss vagy az elegikus hangzású Slow dripping papaya. Noha az albumon nincsenek parttalan rögtönzések, a szólók színvonala annyira magas, hogy az ember egyáltalán nem bánna, ha lennének. A csapat amerikai kontingense a kiváló bőgős és dobos, Robert Hurst, illetve Billy Drummond személyében óriási érzékenységgel és visszafogottsággal reagál a szólolisták minden rezdülésére. Ez az alkalmi együttes annyira feszes, hogy az ember azt hinné, már évek óta együtt vannak. Tonyt és Botos Robit hallgatva ezeken a New Yorkban készült felvételeken az embernek vérzik a szíve, hogy a mi pöttöm kis piacunk nem tud el- és itthon tartani ilyen óriási tehetségeket.

Pallai Péter

Skip Records – Varga
SKP 9109-2

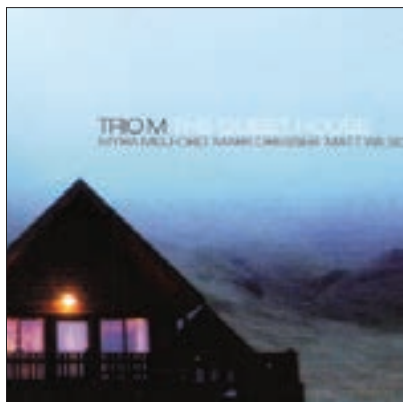
**BÉLA FLECK & THE MARCUS ROBERTS
TRIO: ACROSS THE IMAGINARY DIVIDE**

Valószínűleg párosítás. A bendzsóhoz hasonló hangszerek ugyan számos népzeneben előfordulnak, s az amerikai népzeneben is afrikai hatásokra honosodtak meg, hogy aztán a jazz kialakulásakor a zongora társaivá váljanak – együttesüket mégsem könnyű a modern jazz természetes jelenségeként felfogni. Más furcsaság is van: Marcus Roberts zongorista, aki Wynton Marsalis együttesében vált ismertté a nyolcvanas években, a klasszikus jazzhez vonzódik, újabbban a jazz és a komolyzene integrációja foglalkoztatja, míg Béla Fleck a pengetős hangszer jeles művelőjeként a funktyól a világzenéig megannyi stílusban és partnerrel kipróbálta magát (olyan zongoristákkal is, mint McCoy Tyner). Véletlenszerű találkozásukkor 2009-ben azok a bizonyos angyalok szálltak át a szobán; ez vezetett később a 12 saját számot tartalmazó lemez megszületéséhez. Nemcsak a hangszerösszetétel, hanem a bluegrass, a blues, a swing, a hard bop és a latin zene elemeinek szokatlan házasítása is bizsergést vált ki a hallgatóból. Nem mintha a napjainkban bevett ironikus, távolságtartó, posztmodern megközelítésről volna szó. Ellenkezőleg, itt minden azonos önmagával, beleértve a jazzt és a többi hagyományos amerikai zenét. A szerzemények többségében a gyakori stílári, tempó- és dinamikai váltások lendületes swingbe torkolnak. Fleck virtuóz technikája szabadon szárnyal: hol a bluegrass pattogó nyolcados akkordbontásaival kíséri a zongoraszólot, hol gitárszerű, egyujjas improvizációkkal viszi a prímét. Roberts kevésbé látványosan, de kivételes zenei tudással és játékkultúrával veszi ki részét a lendületes közös muzsikálásból: mégsem jutnának messzire kiváló partnereik, Rodney Jordan bőgős és Jason Marsalis dobos nélkül.

Turi Gábor

Rounder – Karsay és Társa
11661-9142-2

**TRIO M:
THE GUEST HOUSE**

Trio M – találó név egy zenekarnak, amelyben mindhárom tagnak M betűvel kezdődik a keresztnéve. Myra Melford zongorista, Mark Dresser bőgős és Matt Wilson dobos alkalmi kollaborációját a művészi összhangon túl a kölcsönös szeretet és megbecsülés teszi hitelessé. Az M a résztvevők egyenlőségét, a konvencionális szólólista-kíséret szerepek felszámolását, illetve átértelmezését is jelzi. Mégsem individuális szólókat egymásmellettségét halljuk, hanem egyszer eleve a trió számára írt, máskor meg más formációkra komponált darabokat, melyeket később a szerző a Trio M kontextusába helyezett. Az anyag egységét az is biztosítja, hogy csakis a három előadó szerzeményeit játsszák. Myra Melford jelenléte szabad, sőt extravagáns improvizációkat ígér, hiszen a pianistát többek között a Han Benninkkel készített 1994-es akciójából ismerhetjük, de a rá jellemző „out” játéket most kisebb hangsúlyt kap, dominánsabb viszont a melódiaíránti érzékenysége és a harmóniai szigor. Ő komponálta a címadó számot, mely eredetileg egy, a konyhaművészet és a zene testvériségét hirdető zenei eseményre íródott, de egy más rétegében Rúmi perzsa költő filozofikus verse ihlette, és arról szól, hogy örömet, bánatért, fájdalomért és szégyenért egyaránt hálásak lehetünk, mivel minden Istentől jön. Dresser szerzeményét a lemez végén (Ekonen) egy zimbabwei író könyve inspirálta. A szám ugyanakkor azoktól a bitonális harmóniaktól válik igazán izgalmassá, melyeket a bőgős egy általa „szürrealistának” nevezett pick-up rendszer segítségével tudott csak megszólaltatni. Wilson egyik kompozíciója Albert Ayler felszabadító zenei hatásáról árulkodik. Homogén, mégis sokszínű zene. Három gondolkodó muzsikusként megkapó szellemi teljesítménye. *Máté J. György*

Enja – Varga
YEB-7721 2

**RENAUD GARCIA-FONS:
SOLO – THE MARCEVOL CONCERT**

Renaud Garcia-Fons muzsikája sokféle kultúra és tradíció ölen fogant. A nagybőgő művész mindig is mélyen merített a klasszikus, jazz, mediterrán, flamenco, orientális és latin-amerikai hagyományokból, s noha tartózkodik a „világzene” meghatározástól a stílusát illetően, ha létezik e műfaj, akkor annak ő a legjavát játssza. Méghozzá lenyűgöző virtuozitással. Ahogy ő fogalmaz, szeret megfelelni arról, hogy tulajdonképpen bőgőn zenél, minden húros instrumentumot megidéz hangszerén a sarangitól a kamanchen át a csellóig és a hegedűig. Az eszköz határainak totális kiterjesztése a célja, mind hangzásban, mind technikailag, pengetve, vonóval, vagy éppen perkusszívan kezelve azt. Garcia-Fons mindig is szóló muzsikát alkotott, teljes értékű szóló hangszerré emelve a bőgőt együtteseivel készített lemezein is. Most megjelent új felvétele azonban ténylegesen szóló bőgőprodukció, élő koncertfelvételen rögzítve. Minden hang a szerző bőgőjén született, a szóló alapok kíséretében bontakoznak ki. Afrikai, barokk, rock és középkori katalán zenei hatások is megelevenednek, s mint mindig, elragadó az utazás, a művész brillírozik, a közönség ragyog! Széles melodikus ívek tárulnak fel, izgalmas és szenvedélyes dinamikával szólnak a magasak és mélyek, a sodró és a lírai dallamok.

Az album a koncert hangfelvétele mellett tartalmazza a róla élőben készített videofilmet is. A helyszín a Le Prieuré de Marcevol gyönyörű középkori kolostora a Pireneusokban, ahol művészi beállításokban nézhetjük végig Garcia-Fons játékát, így a képek igazi pluszt adnak hozzá a zenei élményhez. A DVD extrája a rajta szereplő nyolcperces interjú a szerzővel, és az Aqaján című darab klipje – rajongóknak mindkettő csemegé. *Laczkó Krisztián*

Enja – Varga
ENJ-9581 2

Fújjon bele!

500 féle kipróbálható hangszer
www.fontrade.hu

FON
TRADE MUSIC

HANGSZERBOLT ÉS FÜVÖS
HANGSZERÉSZMŰHELY
1081 Budapest, Kiss József utca 14.
Telefon: 1 210 2790, 30 488 6622
Nyitva: munkanapokon
9:00–17:30-ig

**MELODY GARDOT:
THE ABSENCE**

Homérosz óta tudjuk, hogy az utazás, illetve annak változatai, a világban való bolyongás vagy a csavargás milyen meghatározó tapasztalatokkal járhatnak. Az utazó szembesül a szabadság, az otthontalanság és a céltalanság élményével, és egyes esetekben az utazásról bölcsebb emberként tér haza. Melody Gardot huszonhét éves philadelphiai énekesnő világpolgárnak vallja magát, akit csábít a messzeség, sőt az úton levést talán jobban szereti, mint az otthon biztonságát. Utazások élményei szólnak meg a *The Absence* több felvételén is. Gardot hallhatóan a mediterrán világhoz vonzódik, forró tájak zenei formáihoz, s nemcsak a brazil sambához, illetve bossa novához (Mira, Lermania és *Se Voce Me Ama*), hanem spanyol, portugál, sőt afrikai zenei alaprétegek találhatók az egyes dalok kompozíciójában.

Ennyi alapján akár változatos és sokszínű is lehetne az album, melynek borítóján partra vetett halnak (?) ábrázolják az énekesnőt (?). De nem az. Kissé egyhangúak és kiszámíthatóan panelesek a Gardot-szerzemények, úgy érezzük, mintha minden szám egyazon keserű érzeménnyel változatos volna. Ma ezt nyersen úgy mondják: unalmas. Heitor Pereira gitáros producer és a neves sessionzenészek – Larry Goldings, Peter Erskine, Paulinho Da Costa – se változtatnak ezen a monotonitáson. A franciás *couleur locale* túlságosan kiszámítottnak és modorosnak hat az *Impossible Love*-ban, a liszszaboni úti élmény alapján született *Amaliában* pedig a sérült madár és a repülés szabadságának szembeállítására kissé kiüresedett toposz. Még akkor is annak érezzük, ha tudjuk, hogy Gardot-nak is volt 2003-ban egy súlyos közlekedési balesete, amely hajszál híján egy életre megfosztotta a mozgás szabadságától.

Máté J. György

Decca – Universal
2792657

**TONY BENNETT:
ISN'T IT ROMANTIC?**

A ma már 86 éves művész nevével úgy 1958 táján találkoztam először egy kétszamos, 45-ös fordulatú mikrolemezen, amit a forradalom alatt „disszidált” barátom küldött Amerikából. Tony Bennett is egyike volt a Frank Sinatra nevével fémjelzett, tucatnyi tagot számláló olasz-amerikai énekes sztárgárdának, akik fényes karriert futottak be jazzorientációjú énekstílusukkal. Ráadásul őt azok között tartották számon, akik a legjazzesebben énekeltek, és ezt oly nagyra értékelte például Count Basie is, hogy Bennett lett az első fehér előadó, aki a Basie banddel énekelhetett. Hosszú pályája során aztán dolgozott Ellington és Woody Herman zenekarával, és persze számos kisebb-nagyobb formációval is. Ami igazán meglepő: a kilencvenes évek közepén – 70 évesen – elképesztő sikereket aratott még a rockkorszakban felnőtt közönség körében is.

A senkivel össze nem téveszthető, lírai baritonnal megáldott crooner jelen albuma természetesen nem új felvételeket tartalmaz, hanem pályája csúcán, a hetvenes évek közepén rögzített négy sornelmezeiről vett 15 közismert melódiát, mégpedig a nagy amerikai daloskönyv klasszikus darabjait – különleges feldolgozásban. Két LP ugyanis csak Bill Evans zongorakíséretével készült, a másik kettő pedig a Ruby Braff/George Barnes kvartet, illetve a kibővített Torrie Zito trió foglalja keretbe a nagyszerű hangot. Ami Bennett művészetét módfelett megnyerővé teszi, az az egyszerű, természetes előadásmód, ami olyan érzetet kelt a hallgatóban, mintha közeli ismerős, jóbarát énekelne, csakis az ő szórakoztatására. Ezt látszik igazolni a Concord kiadó retro-albuma, hiszen ennek a zenének van mondanivalója a mai emberek számára is.

Márton Áttila

Concord – Universal
0888072334632

**JEFF LORBER FUSION:
GALAXY**

Furcsa módon Magyarországon még zenész körökben sem sokan ismerik a billentyűs Jeff Lorber nevét, pedig a nyolcvanas évek eleje óta nem csak a fusion, illetve a smooth jazz egyik legsikeresebb előadója, hanem producerként is a legkeresettebbek közé tartozik. Munkáit hallva ez utóbbi is teljesen érthető, hiszen a hatalmas szakmai tudást és jó arányérzékét sokan szeretnék a saját produkciójuk szolgálatába állítani.

A legújabb, immár huszonharmadik Jeff Lorber album minden szempontból egyenes folytatása a termékeny korábbi éveknek. Először is a felvétel és a keverés még napjaink standardjai mellett is kiemelkedően igényes – természetesen mindkettőt elsősorban Lorber végezte a saját stúdiójában.

Folytatva a vizsgálódást, vegyük sorra a zenész társakat minden magyarázat nélkül: Eric Marienthal saxofon, Randy Brecker trombita, Lenny Castro ütőhangszerek, Paul Jackson Jr. és Larry Koonse gitár, Vinnie Colaiuta és Dave Weckl dob. A baszszusgitáros Jimmy Haslip tárproducerként és öt szám társszerzőjeként is segítette a *Galaxy* elkészültét. Ezt a listát nyugodt szívvel nevezhetjük szupergrupnak és a játék minőségéről teljesen felesleges tovább értekezni. Mindezen körülmények ellenére hogy lehet, hogy ne öt csillagot kapjon egy ilyen album? A teljes kiszámíthatóság és az izgalmak hiánya miatt. A 2010-es években nem lehet figyelmen kívül hagyni, hogy ebben a műfajban már minden megtörtént, aminek érdemes volt megtörténnie, és nagyon kell kapaszkodni ahhoz, hogy sikerüljön egy kicsit is újat mondani és átlépni a potenciális hallgatók megemelkedett ingerküszöbét. Itt most ez nem sikerült. Ha valakit ez nem zavar, akkor tökéletes mestermunkát hallhat az első hangtól az utolsóig.

Huszár Endre

Heads Up – Karsay és Társa
HUI-33173-02

**SZILÁRD MEZEI
VOCAL ENSEMBLE:
FÚJ SZÉL, ZENTA,
VISSZHANGOZZ
SZÉL!**

Örvendetes, hogy a vajdasági jazzélet legkiemelkedőbb tehetségű muzsikusa, Mezei Szilárd sűrűn jelentkezik új lemezzel. Még inkább üdvözlendő, hogy albumai magas művészi színvonalat képviselnek, garantáltan megalkuvásmentesek, lélekkel teltek és változatosak. A diszkográfiájában ritkán előforduló vokális megszólalást részesítette előnyben a tavaly Magyarokánisán felvett lemezanyagán: húga, Mezei Kinga énekhangja mellett további nyolc hangszeres, öt fűvös, zongora és a Malina-Csík ritmusszekció zeng brácsahangját körülölelve. A szövegek közt van Weöres-, B. Pap Endre-, Szivéri János- és Domonkos István-vers, a záró szám pedig egy magyar népdalra épül. Számomra a Mezei-féle kötötten szabad zene épp elég költői, nem hiányoznak hozzá szavak, amelyek most kicsit olmosná tették a szárnycsapásokat. *BB*

Not Two – Győrfree
MW 883-2

**POZSÁR ESZTER/
RÉVÉSZ RICHÁRD:
TALÁLKOZÁS**

A fuvolista-szaxofonos Pozsár Eszter másfél évtizede a hazai jazzélet ismert szereplője, akinek játékában a klasszikus gyökerek és az indiai zene hatása is érzékelhető. A zongorista Révész Richárd (Ricardo) pedig a latin jazzre specializálódott, de közben klasszikus, mainstream és „vendéglátós” tudását, tapasztalatát is képes produkcióiba szervesen beépíteni. A Találkozás című duólemez – Pozsár Eszter kifejezésével – „kortárs jazz fantázia”, amely a latin alapokhoz sokféle hangulatot, stílusvilágot társít. Mindketten öt-öt saját szerzeménnyel vettek részt az alkotói folyamatban, s a komponálást stílusos, szélsőségektől mentes interpretáció követte. A fuvola-zongora duó óhatatlanul klasszicizáló hangzásképe az ötven-hatvan évvel ezelőtti kubai, argentin és brazil klasszikusok világát is felidézi. *ReA*

ICO Zrt.
katalógusszám nélkül

**VÖRÖS NIKI:
ASK YOURSELF WHY**

Vörös Niki nagyon jól sikerült bemutatkozó albuma szokatlan választás jegyében fogant. Ne rettentse el a virtigli jazz rajongót, hogy a dalsokor tiszteltadása Michel Legrand előtt. Vörös Niki nem egyike a számos jazz tanszakon végzett, jazzklubokban fellépő, de könnyedebb műfajokban utazó énekeseknek. Ő vérbeli jazzénekesnő, aki bármilyen jó anyagból képes minőségi jazzt alkotni. Enyhén füstös hangja beillik a hagyományba, ötletesen, de mértéktartóan rögtönöz, érzéssel énekel, és nagyszerű összhangban működik zenészeivel. Jó példa az utóbbira az album címadó száma, amely egyben a szaxofonos Kováts Gergő tehetségét is dicséri, aki, mondhatni, „emberi” hangon folytat párbeszédet az énekesnővel. Egy Legrand-albumba nem fér bele, hogy a művész eredeti anyagon vagy ismertebb standardeken is megmérése magát, de kezdetnek ez így is fényes. *PP*

Szerzői kiadás
katalógusszám nélkül

**ALAPI ISTVÁN:
NIXFACTOR**

Alapi István az Edda Művekben töltött évtizedeinek köszönhetően az egyik legismertebb, a szakmában magasan jegyzett rockgitáros. Kevesebben tudják, hogy olykor szólistaként is megmutatja: többre hivatott, mint hogy csupán Pataky Attila oldalán, ütemes headbangeléssel kísérve játssza a Kör közepé. Zetett saját zenekart (Alapi Band), kiadott szólólemezt (Belső világ – 1996) és koncert-CD-t, most pedig lendületes, változatos, hallgatható fúziós albumot készített: Beke Márk (billentyűs hangszerek), Barabás Tamás (basszusgitár), Banai Szilárd (dob) és Csányi István (szaxofon) társaságában. Rockzenész múltját és jelenét azért nem tagadhatja: ha szigorúan nézzük, a tizenegy kompozíciónak nem sok köze van a jazzhez. A hangszer-tudás, a profi stúdiótechnika és a számok jól felépített struktúrája így is elismerést érdemel. *ReA*

Gramy Records
GR-097

**GERALD ALBRIGHT &
NORMAN BROWN:
24/7**

Valójában milyen vidám és felhőtlen hangulatot igyekszik árasztani sok hasonló lemezkiadványhoz hasonlóan Gerard Albright szaxofonos és Norman Brown gitáros közös lemeze, annyira szomorú hallani, hogy magasan képzett zenészek gondos arányérzékkel, profi módon elkészített produkciója milyen hervasztóvá válik attól, ahogy szilánkokra rágott csontként alkalmazza a rég megunt, a fúziótól örökölt, de menet közben felhígult smooth-motívumokat, -dallamokat, -fordulatokat, -soundokat. Persze bluest is csak kockás ingben, herflivel, az obligát harmóniakörre szokás játszani hosszú évtizedek óta. Mondhatnánk, hogy izlés dolga, és valóban, még azé is. Pedig nyomokban nagyon jó dolgok is felfedezhetők a 24/7-on. Például a nyitószám záró harmóniamenete, vagy a Keep It Movingban Albright és Brown négyezése. *BB*

Concord – Karsay és Társa
CJA-33445-02

**NORAH JONES:
LITTLE BROKEN
HEARTS**

Eddig is tudtuk, hogy minden díjeső és anyagi siker ellenére az új évezred elején feltűnt divának nem sok köze van a jazzhez, és leszögezhetjük, hogy ma már annyi sincs, mint volt tíz évvel ezelőtt. Első lemezei még mutattak némi eredetiséget, stílusában jazzes elemeket is felfedezhettünk, repertoárján is feltűnt egy-egy közismert standard. Legújabb albuma teljes stílusváltásról tanúskodik, annak minden hátrányával. Tizenkét jellegtelen, nyúl farknyi dal Miss Jones és „mindenese” Brian Burton koprodukciójában. Utóbbi zeneiparos 8 hangszeren játszik, ami az egyes trackek különböző felállása és a mai technika mellett könnyen megoldható, de maga az énekesnő sem csak a zongorát pötyögteti, hanem Rhodest, gitárokat, Wurlitzert és orgonát is használ... Vajon az egykori legendás jazzlabel meddig megy még el a kommersz igények kielégítésében? *MA*

Blue Note – EMI
50999-7-31548-22

„Más kultúrkörből tisztelgünk a ska előtt”

PASO: egy rendhagyó zenei kísérlet

Különleges produkcióra válhatnak jegyet azok, akik kíváncsiak a jamaicai ska legjellegesebb hazai képviselője, a Pannónia Allstars Ska Orchestra (PASO) és a Magyar Rádió Szimfonikus Zenekarának november 14-ei közös koncertjére. Az ismert PASO-dalok hasonló áthangszerelésére már történtek kísérletek, ezúttal azonban egy egész estés hangversenyen lesz hallható a furcsa zenei ötvözet. Az egyedülálló fúzióról, a ska muzsikáról és a társadalmi szerepvállalásról a zenekar két tagjával, Lord Panamo énekessel és Mr. Tony S. trombitással, a zenekar hangszerelésének felelősével beszélgettünk.

➔ Bencsik Gyulla

Gramofon: Mondhatni, hogy úttörők vagytok a hazai ska népszerűsítésében?

Lord Panamo (más néven KRSA, alias Tóth Kristóf): A ska-nak több hulláma volt. Az első az ötvenes évek végén, hatvanas évek elején alakult ki Jamaicán, majd a közép-amerikai vendégmunkások jóvoltából Angliába is eljutott

a hetvenes-nyolcvanas években, ahonnan a kilencvenes években Észak-Amerikába vándorolt, és lett roppant népszerű. Magyarországon először – a nyolcvanas években – az angol típusú második hullám vált ismertté, amit főleg a rockhoz és a punkhoz kötöttek, mi viszont az itthon addig ismeretlen jamaicai változatot szerettük volna meghonosítani, amiből később kialakult a reggae – ebben úttörők voltunk.

Tony S. (Subicz Gábor): A legkülönbözőbb hangzásvilágok jellemzik a ska-t. Egészen más életérzést sugároz a jamaicai, a londoni vagy a kaliforniai változat.

G: Klasszikus világzene, amit ti játszatok? Nem elcsépett már ez a terminus technicus?

Tony S.: Nekem nincs bajom a világzene kifejezéssel, talán ez fedi legjobban a mi muzsikánkat.

Lord Panamo: A ska eleve fúziós zene. Vagyis annak ellenére nem tisztán népzene, hogy táplálkozik az Afrikából behozott és a karibi térségben megváltozott gyökerekből is. Ugyanakkor a ska-ra óriási hatással voltak az akkori amerikai zenék: korai boogie-woogie, rhythm and blues, jazz. Tulajdonképpen e zenék és a karibi ritmusok fúziójá-

ből jött létre a műfaj. Mi mindezen még csavartunk egyet azzal, hogy beletettük a magyar népzénét. A ska alapító atyái közé tartozó Skatalites zenekar tagjai pozitívan nyilatkoztak a kísérletünkről.

Tony S.: Persze nem a szó szoros értelmében vett népzenei motívumot építünk be a zenénkbe, hanem egy sokadik szűrőn átjutottat. Hegedűsünk, Barna Gyuri aktív népzene-sz is, avatott fül, aki csak olyan motívumokat hoz, amelyek biztonságosan beilleszthetők a zenénkbe.

G: Olyannyira „csavargatjátok” a muzsikátokat, hogy ezúttal egy még nagyobbat tekintek rajta: közös projektet hoztok létre az MR Szimfonikus Zenekarával.

Lord Panamo: Első körben a Magyar Rádió tavalyi felkérésére közösködtünk a szimfonikusokkal, a Sziget Fesztivál Világzenei Színpadán. Az ottani sikernek köszönhetően volt már és lesz is folytatása a közös munkának, amelynek a betetőzése lesz a novemberi egész estés produkció, amelyben az ismert PASO-számok áthangszerelt változatát lehet meghallgatni.

Tony S.: Az ilyesfajta alkalmi, egy-két számos fúziók arra is jók, hogy teljesen más oldalukról mutatnak be egy zenekart vagy előadót. Egész más a helyzet egy teljes estét betöltő komplett projekttel, ráadásul egy világszínvonalú előadótérben. Bő fél éves előkészületet igényel a produkció, már hónapok óta dolgozunk rajta. Tradicionális ska-zenét eddig nemigen párosítottak szimfonikusokkal, tehát mindenképp unikum lesz az előadás.

G: Ki alkalmazkodik kihez? Hogyan írható le a munkafolyamat?

Tony S.: A szimfonikusok kapnak egy kottaanyagot, amit eljátszanak, majd összepróbálnak velünk. Eddig rendkívül türelmesek velünk, jól tolerálják, hogy focicsapatnyian beszabadulunk közéjük elektromos gitárral, erősítővel. A mi alkalmazkodásunk abból áll, hogy egy ilyen projektben sokkal több a fix pont, mint azt megszoktuk. Nem játszunk bonyolult zenét, de minden koncertünkön más és más történik. A szimfonikusokkal erre nincs mód, velük kicsit ketrecbe zárt formában kell muzsikálnunk.

G: Egyestés kaland lesz?

Lord Panamo: Ez a produkció sikerességén múlik. Mi szívesen megmutatnánk másutt is a projektet, állunk elébe a folytatásnak. A Bartók Béla Nemzeti Hangversenyteremben rendezendő MüPa-est MTVA-produkció is egyben, vagyis készül róla tévéközvetítésre alkalmas anyag, amely remélhetőleg fél éven belül adásba kerül. Ha van rá opció, hogy lemez is készüljön a koncertből, annak ugyancsak örülnénk.

G: A munkásságotokat eddig a társadalomkritikus üzenetek, a diszkrimináció-ellenesség, az egymás iránti tisztelet erősítése jellemezte. Ez így lesz a jövőben is?

Lord Panamo: Egy jamaicai fekete zenét játszó, fehér magyarokból álló zenekar vagyunk, akik egy teljesen más kultúrkörből tisztelegnek egy zenei műfaj és stílus előtt.

Subicz Gábor és Tóth Kristóf

Fotó: Bencsik Gyula

Már csak ezért sem lehetünk előítéletesek. Úgy érzem, komoly értékeket képviselünk, azért kerültek be a zenénkbe elemek a magyar népzeneből is, mert annak ápolgatását is fontosnak érezzük. Ebből a nyitottságból következően számos társadalmi problémát boncolgatunk. Indulásunkkor sokkal több feladatot rótt ránk a társadalmi üzenetek átadása. A hazai ska közege eleinte nem volt túl békés. Minden koncerten el kellett mondanunk, hogy alapvetően jamaicai tánczenét játszunk, amelynek fogyasztására mindenkit szeretettel várunk, a bulijainkon mindenki egyenlő. Közönségünk már ennek szellemében működik, mi pedig egyre globálisabb témákkal, például Földünk fokozatos elforgácsolódásának veszélyeivel foglalkozunk.

G: Mondható, hogy egyfajta missziós tevékenységet folytattok?

Lord Panamo: Küldetéstudattal indultunk, és ez ma is benne van a tevékenységünkben. Elsődleges a zenei ismeretterjesztés. Ma már megvannak azok a keretek, amelyek közé becsempészhajuk a saját dalainkat. Külföldön a magyar zenei kultúra afféle nagyköveteként is tetszelgünk. Próbáljuk minden irányból azokat az értékeket közvetíteni, amelyeket fontosnak gondolunk.

G: Visszakanyarodva a novemberi koncerthez: a PASO és az MR Szimfonikusok mellett közreműködőkre is számíthat a közönség?

Lord Panamo: Korábbi vendégünk, a jazzénekes Harcsa Veronika sajnos nem ér rá november 14-én; ezért is lenne jó, ha lenne folytatása a MüPa-koncertnek, mert szeretnénk, ha ő is szerepelne a projektben. Ott lesz viszont a másik kiváló énekesnő, Szélinger Anna, azaz CéAnne, aki a novemberi koncertig is több alkalommal fog szerepelni a PASO-bulikon. Tervezzük más vendégművészek felkérését is, még folynak a tárgyalások.

G: Repertoár?

Tony S.: Sok dal áthangszerelt változata lesz hallható tavasszal megjelent, Lovemonster című duplalemezünkről, de egészen régi, évek óta nem játszott szám is bekerül a programba, illetve olyan létező dalok is, amelyeket jóformán még nem is adtunk elő, de úgy érezzük, hogy a MüPa közegében, szimfonikus zenével felturbózza jól fognak szólni.

**MAGYARVISTA SOCIAL CLUB:
UTAZÓLEVÉL**

Kellemes meglepetésként ért a MagyarVista Social Club betyáros lemez. Az Utazólevél ugyanis nem a hazánkban megszokott módon próbál „világzenei” lenni. Sőt, talán egyáltalán nem akar egyetlen műfajba sem tartozni. Ez igazi örömmzene, amely a népzeneből is merít, talán nagyobb arányban, mint általában szokás, de sokkal inkább könnyűzene vagy mondhatjuk úgy, hogy rockzene. Valahogy úgy, ahogy annak idején a Beatles és az Illés együttes is merített a népzeneből, mégsem tartotta őket senki „worldmusic” bandának. Ez a gondolkodás jót tesz a zenének, és végre nem arról szólnak a feldolgozások, hogy a stílus jellemzőit összekuszálják vagy elnagyolják, azt a hatást keltve, mintha azért csinálnák az egészet, mert hiányzik a kellő stílusismeret. Itt azonban az alaposan ismert stílus jellemzőit jól átgondolt – vagy csak átértékel – logika mentén tudatosan egy másik stílusból kölcsönzött elemekkel helyettesítik, s ezt következetesen végig is viszik az adott számon. A végeredmény így nem eklektikus, nem kényszerezett, hanem egy teljesen természetes új közeg, ami mégis ismerősen cseng. Ehhez olyan előadás párosul, ami nemcsak népzenei, hanem könnyűzenei jártasságot is feltételez.

Vannak saját szerzemények – a Mikor mentem című például a zenében is megjelenített párbeszédesség miatt igazi telitalálat –, és vannak olyanok, amelyek ismert számokat magyarítanak népdalos szöveggel, mint például a Bob Marleyzenére készített Nem loptam én kezdetű dal. Tulajdonképpen mindezek ellenére egységes marad a hangzás, és ez is előrelépés a magyar „világzenei” piacon. Mindenképp a valódi modern magyar zene születésének egyik állomása ez a lemez.

Kiss Eszter Veronika

FolkEurópa – Hangvető
FECD055

MESZECINKA

A Meszecsinka a FolkBeats tehetségkutató világzenei kategóriájának tavalyi győztese és nagy felfedezettje, tulajdonképpen széleskörű ismertségük is onnan datálódik. A magyar-bolgár Oláh Annamária és a bolgár Biljarszki Emil, akit sokan a zenekar lelkének tekintenek, olyan bolgár-magyar alaphangú, de azért egyéb balkáni, arab, spanyol, cigány elemeket is bőven integráló, mondhatnánk összeurópai világzenei egyveleget hozott létre, amely nehezen besorolható. A számok egyébként lényegesen jobbák, mint ami helyenként kijön belőlük. Nekem legalábbis Oláh Annamária éneke az érzékinek szánt szakaszoknál kifejezetten modorosnak és túlzónak tűnik, még akkor is, ha ez a fajta hangképzés manapság különösen divatos. Ez sokat ront az összképen, noha egyébként jó hangú énekes, aki bánni is tud a torkában bújó hangszerével. A lemez színvonalát méltó a FolkBeats győzteséhez, nem is rossz összeállítás, bár sok esetben kevésbé újszerű, mint aminek vélhetően szánták – jócskán akadnak benne tipikus világzenei körökből ismert klisék. A pörgős számok sikerültebbek, az intímabb hangzásúak – amire egyébként a honlap tanúsága szerint különösen büszkék – még csiszolásra szorulnak. A Meszecsinkajelenség egyébként is túlmisztifikált, ez pedig kétnyes műfaj, csak akkor nem túlzó, ha a helyes arányokra kényszerülnek. Egyébként a csapat valóban nem tehetségtelen, és a háttér nagyon összedolgozott, pontos, tele étellel és energiával. A lendület és a lelkesedés áthatja az egész produkciót, de a sokszinűség, a sokoldalúság is erényük. Figyelemreméltó bemutatkozás, amelyben benne a fejlődés lehetősége, és a sikeré is. Fialat együttes lévén minden a folytatástól függ.

KEV

Narrator – Hangvető
NRR122

**BORIS KOVAČ & DAVID YENGIBARIAN:
ON EASTERN WAY**

David Yengibarjan és Boris Kovač duója olyan mértékben alkot teljes egységet, hogy szinte még a két hangszert is nehéz külön hallani. A közös nevezőt az improvizációk, a játék szabadsága, a természetesség és az együtt gondolkodás jelenti. A keleti úton – On eastern way – kissé melankolikus, mint maga a keleti emigráns lét, és rendkívül telített érzelmileg, mégsem csordul túl. Kívülálló és belterjes egyszerre, keleti és nyugati, kiszámítható és meglepetésekkel teli, virtuóz és lírai. Elgondolkodtató és magával ragadó minden dallama, amely helyenként a hangszerjátéktechnikai határait is feszegeti. David Yengibarjan és Boris Kovač gyümölcsöző párost alkot, olyat, amelyet mindig szívesen hallgatunk, noha ez a lemez nem bulizene. Ehhez le kell ülni, vagy legalább félreállni, és elgondolkodni minden során. Amelyet sorsok, népek egymással összefonódott történelme ihletett népzeneiken keresztül.

Yengibarjan zenéjében szimbiózisban él az európai és az amerikai jazz, a népzene és a klasszikus zene, az örmény dallamok, a magyar zenei élet, amelynek óhatatlanul részévé vált több mint másfél évtizede tartó magyarországi tartózkodásával, és az argentin tangó (Piazzolla erőteljes hatásával). Boris Kovač ehhez a szerb-magyar sorssal társul és a balkáni dallamvilággal, s annak minden keserűes vonatkozásával. Nem is világzene ez, hanem improvizatív elemekben bővelkedő kortárs klasszikus zene a javából. Reflexió a világra, annak sok öröme-bújára, két érzékeny művész válasza a huszadik század második felének borzalmaira, amit itt, Kelet-Európában mi talán jobban értünk és érzünk másoknál, hiszen többé-kevésbé a részei voltunk az eseményeknek.

KEV

Narrator – Hangvető
NRR 124

**MANUEL GALBÁN:
BLUE CHA CHA**

Szomorú aktualitása van Manuel Galbán utolsó felvételének, a Blue Cha Cha dupla korongjának: a Buena Vista Social Club tagjaként világszerte ismertté vált kiváló kubai zeneszerző és gitáros tavaly nyolcvanéves korában szívrohamban elhunyt. Nemcsak utolsó felvétele ez a dupla lemez, amely az audiófelvételek mellett egy sztorikban, anekdotákban, a kubai életet bemutató képsorokban gazdag interjúfilmet tartalmazó DVD-vel egészült ki, hanem tulajdonképpen tudatos összegzés is. A Blue Cha Cha zenében meséli el azt a kalandos és gazdag életpályát, ami 1931-ben Gíbarából indult, a családi zenélésekből nőtt ki, s a Havannában – zsebében mindössze 1 pesóval és 38 centtel – utcai zenéléssel szerencsét próbáló fiatalnak elhozta a világhírnevet. A kubai gitárzene nagy öregje meg is köszöni hallgatóságának azt a sok évet, amíg kitartottak mellette, és a kísérfűzetben egyszerűen, saját szavaival meséli el pályája legfontosabb állomásait. Az interjúfilm is erről szól, kiegészítve rengeteg klipszerű bejátszással, amelyből egyébként Kuba életérzését is megismerhetjük: ott minden a zenéről és a táncról szól. Ezért sem véletlen, hogy ilyen muzsikuskok nőttek ki Kubából.

Manuel Galbán életrajzi ihletettségű albumán idősebbekkel és fiatalokkal zenél, olyan énekesekkel, mint Omara Portuondo, Rosa Passos vagy az érzékeny latinos Trío Esperança. A Blue Cha Cha kihagyhatatlan korong. Nemcsak azért, mert egy kivételes életpálya lenyomata; nemcsak azért, mert egy legendás muzsikusk utolsó üzenete; s nemcsak azért, mert zeneileg utolérhetetlen az a rengeteg tapasztalat, szakmai tudás és gyakorlat, ami összesűrűsödik egy-egy számban. Ez a lemez maga a zene és az élet szeretete.

KEV

Concord Picante – Karsay és Társa
CPI-33646

**MOKOOMBA:
RISING TIDE**

A Mokoomba több mint egy évtizede alakult, azonban az afrikai kontinensen kívül csak akkor váltak ismertté, amikor 2008-ban megnyerték a Music Crossroads fesztivált, majd Manou Gallo produceri ténykedése elvitte őket a világhírnévig. Több mint valószínű, hogy az ő keze van abban is, hogy az a banda, amelyik alapvetően csak gitárokat, erős ütőszekciót és egy billentyűst alkalmaz, a Rising Tide-on pazar vendégstábbal, tizenkét fűvossal és különféle pengetőssel egészül ki. Ez a hangzás az, ami elengedhetetlen a világszerte terjesztett lemez sikeréhez, és ennek lehetőségeivel, kiváló arányaival, sokszínűségével élnek is a korongon. A bantu népcsoporthoz tartozó tonga törzsből származó hatfős zimbabwei együttes ezzel tulajdonképpen egész Afrikát megszólaltatja, olyan világművész hangzással, amelyben mindenféle populáris műfajt is felfedezhetünk reggae-vel és latinos elemekkel fűszerezve. Mathias Muzaza egészen kivételes énekes, a zenekar pedig vokálban, kórusban az afrikai mércéhez képest is rendkívül erős.

Ami viszont kevésbé vonzó a zenei anyagban, az talán a zenei felhozatal mérsékelten egyedi hangzása. A Rising Tide amolyan „sikerkorongnak” készült, biztosra mentek, nem próbálkoztak érdekesebb, a tradicionális afrikai zenei világhoz erősebben kötődő vagy éppen formabontó feldolgozásokkal, hanem elsősorban bevetették azt, ami biztos recept a jó bulihoz. Pedig a Mokoombában benne a lehetőség, főként az egészen fantasztikus énekhangok és a játékból sugárzó lendület miatt. Ez utóbbi különben a lelke a zenekarnak: Afrika minden élettereje ott lüktet a ritmusszekcióban, és ott szól a gitárokon.

KEV

Narrator – Hangvető
NRR123

**PAN JING AND ENSEMBLE:
CLASSICAL CHINESE FOLK MUSIC**

Kína egyre nagyobb hangsúlyt fektet arra, hogy saját kultúráját is bemutassa, miközben óriási energiával szívja magába az európai hagyományokat, elsősorban a klasszikus zene terén. A kínai népzeneről többnyire keveset tudunk, és sokan eleve előítélettel állnak hozzá, szinte bele sem mernek hallgatni, pedig Pan Jing és együttese az egyik szép példa arra, hogy a kínai zene az európai fülekhez is igazítható, az együttes két tagja egyébként is Németországban él. Ráadásul a kínai zene nem is áll olyan messze tőlünk, magyaroktól. Nekünk ugyanis a pentaton dallamok szinte ismerősek tünnek, a hangszerelés pedig könnyen megszerethető, fűvös-pengető. A Kínában rendkívül elismert Pan Jing és csapata – Liu Ying, Cui Junzhi és Li Huangjia – tökéletes és virtuóz játéktechnikájukkal, eredeti hangszereikkel olyan hangzást képviselnek, amely méltó módon képviseli a kínai kultúrát. Repertoárjuk kizárólag instrumentális, hangszereik a pipa, vagyis egy lant, amelynek játéktechnikája és hangszíne sem áll messze a magyar koboztól, az erhu, a tipikus ölbe fektetett, kéthúros hegedű, a jellegzetesen kínai hangzású dizi, a bambuszából készült hatlyukú harántfuvola, illetve a konghou, az ősi kínai hárfá, amely ugyan nem kínai eredetű, de már legalább kétezer éve használják a Han-dinasztia óta, és szintén alaphangszere a népzenejüknek. Hallunk karakterdallamokat, és érdekes, a madárcsicsergést utánozó erhu-játékot, amely nem sokkal később a mongol lovak vágózását is megidéz. Egy-két Kínában népszerű dallam is felkerült a repertoárba, a bónusz-track pedig a tavasz színeit mutatja be, ez a különleges pipa-szóló Cheng Yu művész nő Kínában ismert feldolgozósa.

KEV

ARC Music – Karsay és Társa
EUCD 2382

FEHÉR ANIKÓ:

MI VAGYUNK A RÓZSÁK...

Liszt Ferenc Zeneművészeti

Egyetem

Népzenei alapvetés – hirdeti az alcím, s a címlap nagy vonalakban sejteti a tartalmat is: 125 magyar népdal elemzésével. Alján pedig örökérvényű megállapítás kapott helyet: Csodálatos népzene. Dr. Fehér Anikó „Gyermekeimnek és tanítványaimnak” ajánlással közreadott munkája afféle népdal-antológia, amely daloláshoz kínál ötleteket, repertoárt. A „kedves népdalaim” jellegű összeállítást rövid tanulmány előzi meg, elméleti bevezető. Ez a dolgozat önmagában is arról tanúskodik, hogy szerzőjének életében-munkásságában fontos szerepet kapott a népzene. Pályája során különböző funkciókban, helyzetekben vett részt megismerésében és megismertetésében. Míg tanárként ismeretek élményszerű-vellesítő átadására volt/van módja, szerkesztőként-műsorvezetőként vagy műsorközlőként előre kiszámíthatatlan közönséget kell megcéloznia. Személyesség, s az élőbeszéd közvetlensége hatja át a bevezetőt, ám nehéz lenne meghatározni ideális olvasótáborát. Különböző mozaikokból áll össze, néha alapinformációkat ad, máskor mintha zenei előképzettséget feltételezne, egyszersmind módszertani útmutatót is kínál a kiadvány használatához.

„A dalokat egyszerű írásmóddal közlöm, akinek van kedve, lejegyezheti a díszítéseket is. Jó gyakorlás, fülpróba ez” – írja, s hozzáteszi: „A leírt kottát kiegészíti, 'magyarázza' a hangzó anyag.” A hangzó anyag – véleményem szerint – korántsem „kiegészítése” a nyomtatványnak, hanem éppen ez adja

legnagyobb értékét, gyakorlati hasznát. Aki a hallott dallamok énekléséhez kedvet kap, annak segítség az antológia. A kottakép ugyanis annyira egyszerű, hogy abból önmagában, hangzó emlékek nélkül aligha lehetne „megismerni” a magyar népdalok világát. Az mp3 korongot hallgatva, amelyen 100 dal szerepel (a gyermekjátékdalok, gyermekrengetők függelék-fejezete nem), nyilvánvaló, hogy a kotta nem a hallott anyag vázát

rögzíti, hanem a variánsokban élő dallamok

bármely, hasonlóan meggyőző verzióját. A hallgatnivaló egy része az MTA Zenetudományi Intézete tulajdonából származó archív felvétel, a többit a Zeneakadémia népzene tanszakának hallgatói éneklék, valamint a könyv – így módon gyakorló muzsikusként is vizsgáló – szerzője. A dalosokhoz néha hangszerek is társulnak. A felvételeknek csak a jelzete szerepel, az előadók neve nem.

„Fontos megjegyezni, hogy ha ezt a munkát újrakezdeném, valószínűleg jó néhány dolgot másként írnék” – olvashatjuk a bevezetésben. Ha új kiadást megér a kiadvány, érdemes lenne az elemzésre szánt helyet tartalmasabban felhasználni (például a gyűjtés helyszínén kívül a gyűjtő nevének feltüntetéseivel), s feltétlenül módosítani az előadásmódra vonatkozó utalásokat. Az olasz nyelvű terminológia ugyanis nem mindig ad hasznos gyakorlati tanácsot.

Fittler Katalin

A MAGYAR NÉPZENE TÁRA XI-XII.

(NÉPDALTÍPUSOK 6-7.)

Magyar Tudományos Akadémia –

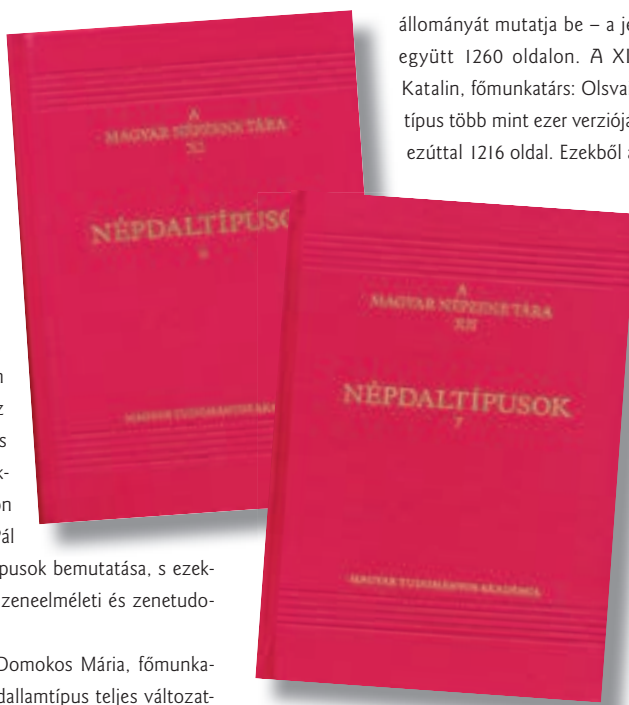
Balassi Kiadó

A Magyar Népzene Tára sorozat 99 éves múltja, s ezáltal igen gazdag hagyományra tekinthet vissza. Bartók Béla és Kodály Zoltán 1913-ban szorgalmazta egyetemes népdalgyűjtemény kiadását, amely szorosan kapcsolódott saját népzene-gyűjtői, -lejegyzői és -kutatói tevékenységükhöz. A sorozat végül csak Bartók halála után, 1951-ben indulhatott el – úgy, hogy az első öt kötetben az emberi élet sorsfordulóihoz és az esztendő jeles napjaihoz kapcsolódó dallamok, valamint gyermekdalok kaptak helyet. A hatodik kötetrel – a fiatalon elhunyt zeneszerző-népzene-kutató, Járdányi Pál koncepciója alapján – indult el a magyar népdaltípusok bemutatása, s ezekben a kötetekben több nemzedék közös gyűjtői, zeneelméleti és zenetudományi munkájának eredményei jelennek meg.

A közelmúltban publikált XI. kötet (szerkesztő: Domokos Mária, főmunkatársak: Olsvai Imre és Paksa Katalin) 28 magyar dallamtípus teljes változat-

állományát mutatja be – a jegyzetekkel és függelékekkel együtt 1260 oldalon. A XII. kötet (szerkesztő: Paksa Katalin, főmunkatárs: Olsvai Imre) 24 különböző dallamtípus több mint ezer verziójáról ad számot – a terjedelem ezúttal 1216 oldal. Ezekből az adatokból is világos, hogy

hatalmas mennyiségű információt és dokumentumot hordozó, kifejezetten tudományos jellegű munkákról van szó, amelyek nem folyamatos olvasásra, hanem böngészésre vagy célzott keresésre alkalmasak. A magyar népzene ilyen mélységben és igényességgel bemutató köteteknek ugyanakkor meggyőződésem szerint helyük van a kiművelt emberfők könyvespolcán. Retkes Áttila

Analóg vagy digitális?

Tizedik rész: A digitális technika a stúdiókban

Sorozatunk megelőző kilenc írásában a hanglemez és a magnetofon kapcsán az analóg hangtechnikát mutattuk be, majd a digitális hangtechnika működési elvének, valamint néhány digitális formátumnak az ismertetésével ennek rejtelmait is igyekeztünk közelebb hozni olvasóinkhoz. Most végre itt az alkalom arra, hogy a sorozatcímünkben feltett kérdésre megkíséreljük a válaszadást. Ezt két részben tesszük: az alábbi írás azt a kérdést járja körbe, hogy mit jelentett a digitalizálás a hangstúdiókban, következő számunkban pedig arról írunk, hogy mindez milyen hatást gyakorolt a mindennapi hangfelvétel-hallgatásra.

➔ Ujházy László

A digitális zengetők

A stúdiókban az első digitális elven működő készülékek az effektus-processzorok voltak, melyek legfontosabb funkciója a mesterséges zengetés volt. A zene területén a zengetők tették lehetővé, hogy az általában csillapítottabb, „szárazabb” hangzású stúdiók felvételei oldottabban, kellemesebben szólaljanak meg. (Egy csillapítottabb stúdió hangzása művi eszközökkel előbbé tehető, ha azonban a stúdió nagyon zeng, akkor ennek elektroakusztikus csökkentésére nincs lehetőség, ezért a stúdiók általában csillapítottabbak.) A korai analóg korszakban a mesterséges zengetés még jól ki-csempézett falú zengőkamrákkal történt, melyek hangzása eléggé magán viselte a kisméretű termek tipikus akusztikáját. A kamrában egy hangszórón szólt meg a zengetendő műsor, s az attól távolabbra elhelyezett mikrofon ezt már a kamra zengésében érzékelt, majd ezt keverték hozzá az eredeti felvételhez. Az utózengetési idő ennél a megoldásnál nem volt változtatható. A kamrákat az 1960-as években fokozatosan felváltották azok kétdimenziós változatai zengő acéllemezek formájában, melyeknél a termekben kialakuló hangvisszaverődések a lemezek síkjában alakultak ki. A zengetendő műsort itt is a hangszórók működési elve alapján „szóltatták meg”, s a zengést a lemezzájtók hangszedőjéhez hasonlóan érzékelték. Később az egydimenziós zengetők is megszülettek, melyek acélrúgók rezgéseit használták fel a zengő hang előállítására, ám ezeket inkább csak orgonák, gitárok erősítőiben, ritkán közvetítőkocsikban alkalmazták, tehát ott, ahol a nagy fémllemezek már nem fértek el. A zengető lemezekben már a lecsengési idő változtatására is volt lehetőség, ami általában 0,5–5 másodperces tartományon belül történhetett. (Csupán tájékoztatásul: egy átlagos hangversenyterem közepes utózengetési ideje 2–2,5 másodperc, egy nagy gótikus templomé 8 másodperc.) Hangminőségük igen karakteres, bizonyos esetekben (pl. női énekhang) kifejezetten esztétikus, más esetekben (pl. tenor énekhang) kifejezetten bádog színezetű volt. A felsorolt analóg készülékekkel szemben az igazi megoldást a már említett digitális készülékek jelentették és jelentik ma is, melyeken a lecsengés egyre több paramétere állítható, s segítségével

elvileg akár a legkitűnőbb hangversenytermek zengése is felidézhető. Első változatuk majdnem olajkályha méretű volt, ma akkorák, mint egy nagyobb DVD lejátszó, s már nemcsak a zengetést, hanem egyéb effektusok széles skáláját is kínálják; a popzene és a hangjáték műfajában is elengedhetetlen eszközökké váltak. Sok effektus elnevezése is „szabványosodott”, ezzel teljesen új stúdiótechnikai fogalmak jelentek meg a szaknyelvben. Sajnos a magyar szaknyelv itt már nem (vagy inkább itt sem) követte a változásokat.

Az effektus-processzorok nagy segítséget jelentenek a stúdiókban, azonban a „klasszikus zenében” alkalmazásuk megítélése nem egyértelmű. Itt nagyon igazat kell adnunk Nicolaus Harnoncourt-nak, aki egy írásában kitűnően foglalta össze, milyen módszerekkel készültek lemezfelvételek a Conventus Musicus együttesel. Felsorolja valamennyi létező lehetőséget: a hangszerenkénti felvételt, a csillapított helyszín hangzásának utólagos zengetését stb. Végül következtetése szerint csak ott érdemes hangfelvételt készíteni, ahol a helyszín akusztikája inspirálja az előadót, ily módon a végleges hangzás nem a technikai helyiségben, művi úton, zengetőkkel jön létre, mert ahhoz az előadónak alig van valami köze. Hozzá kell tennünk, hogy az ilyen „inspiráló” akusztika révén a hangfelvételen természetes módon alakul ki az a teremérzet, amit a hallgató is esztétikusnak ítél. E megállapítás semmit sem von le a digitális effektus-processzorok jelentőségéből, csupán annyit kell megjegyeznünk, hogy azok a megfelelő műfajokban és mértékkel alkalmazandók.

A digitális hangrögzítés megjelenése

A stúdiókban a digitalizálás második fázisa az analóg magnetofonok kiváltását szolgálta. Ennek is nagy a jelentősége, hiszen ezzel a felvételek alapzaja jelentősen csökkent. A magnetofonoknál ugyanis mindig hallható egy kisebb-nagyobb suhogás, melynek értéke magától a készüléktől, annak mérési paramétereitől és az alkalmazott szalagtól egyaránt függ. Olykor sok bosszúságot okozott, amikor a felvételek hangzási beállítását követően a felvétel indulásakor azonnal megjelent egy olyan alapzaj, amely a beál-

laskor még nem volt hallható. A különböző zajcsökkentők ezen valamit segítettek, s zárt rendszerekben (hanglemez-stúdiókban, soksávós magnetofonoknál, filmeknél) alkalmazásuk általános volt, ám a rádiók esetében – ahol egy felvételnek bárhol lejátszhatónak kellett lennie, és ahol sok száz magnetofon üzemelt – ez nem volt lehetséges. Vagyis a digitális rögzítők megjelenéséig a hangtechnika sok területén az analóg szalagsuhogással sajnos együtt kellett élni. Emellett a digitális rögzítés – különösen a rádiószervezeteknél – egyéb előnyökkel is járt. Mint egyik korábbi cikkünkben már említettük, a digitális technikában korlátlanul és elvileg minőségromlás nélkül lehetséges a hanganyagok másolása. Például ha elkészül egy koncert felvétele, s ebből egy részletet mutatnak be valamelyik ismeretterjesztő műsorban, akkor az adáskor nem az eredeti felvételtől hangzik el a zene, hanem annak szöveges részébe másolják be a kiválasztott zenei anyagot. Analóg környezetben – még stúdióminőségű magnetofonokat feltételezve is – a másolat eleve gyengébb minőségű volt az eredetihez képest, ami egyebek közt a megnőtt alapzajban jelentkezett. Digitális rendszerben ez nem következik be, ám más kérdés, hogy a műsor lejátszását követő analóg adásrendszerben ez az előny észlelhető-e. Digitális vétel esetén természetesen a minőségjavulás észlelhető, de az optimális megoldás az lenne, ha már a mikrofonnál bekövetkezne az analóg jel digitalizálása, s a visszaalakítás csak az átviteli lánc végpontján: a hallgatónál történne. A CD-k, DVD-k hallgatásakor, digitális műsorvételeknél ez a feltétel eléggé jól teljesül, az analóg rádió- és TV-adások vételekor azonban nem.

A digitális rögzítés további előnye, hogy ha a műsor már digitalizálva van, akkor a számítógép alapú műsorszervezés, műsorlejátszás is könnyebben kivitelezhető.

A digitális technika fel-, sőt kihasználásával kapcsolatban még megjegyzendő, hogy ameddig az a jobb kiszámíthatóságot, a pontosságot szolgálja, addig előnyösnek tekinthetjük, ám amikor már a kreatív emberi munka helyett – pl. zenés műsorok szerkesztésénél – a számítógép veszi át a hatalmat, ott komoly veszteséggel számolhatunk. Egy zenei műsor szerkesztése komoly zenei ismereteket igénylő feladat, a műsorra a szerkesztő egyénisége is rányomja bélyegét, és ez egyszerű „automatákkal” nem helyettesíthető. Az erőltetett számítógépesítést példázta, amikor egy (szerencsére külföldi) műsorban a konferálások egy műsorszám el voltak tolódva a zenéhez képest, vagy egy operafelvételt nem az első felvonásnál indítottak, amit a stúdióházban már nem volt kinek észrevenni és korrigálni.

A digitális rögzítés nemcsak a zenei műsorok készítését segíti, hanem például a hangjátékok esetében is megengedi az egyes műsorösszetevők pontos „szinkronizálását”. Ha például analóg környezetben egy szöveges rész adott pillanatában kellett egy zenének vagy egy zajnak megszólalnia, akkor ez csak a magnetofonok pontos indításával, olykor többszörös kísérletezés nyomán valósulhatott meg. A soksávós digitális rögzítés ezen is segít, mivel ott a szöveghez képest a zene- vagy zajszávok időben szabadon eltolhatók.

A digitális montírozás

A digitális technika stúdióbeli alkalmazásának egyik további fontos területe a montírozás. Korábban az analóg felvételeket a szalagok vágásával, ragasztásával montírozták, s mivel ez az eredeti felvétel szalagján történt, nagy volt a veszély, hogy az esetleg meghibásodik, vagy a ragasztási hely hallható lesz. A számítógépes vágásnál az eredeti nem sérülhet, bőségesen van lehetőség a vágási pontok kiválasztására, a próbákra, végső soron a legmegfelelőbb megoldás kiválasztására. Ez olyan lehetőség, amellyel szabad élni, de nem lenne szabad vele visszaélni. Sajnos gyakran nem ez a helyzet. Itt lényegében a „művészet kontra sterilizáció” kérdése jelenik meg, tehát azt kell eldönteni, hogy a végső felvétel mennyire legyen hibátlan, illetve a viszonylagos hibátlanság mellett minél kevésbé sérüljenek a zene ívei, belső összefüggései. A hanghordozó adta ismételt meghallgatási lehetőség természetesen indokolná a zavaró hibák minimálisra csökkentését, de hogy hol húzzuk meg a határvonalat, az már felfogás kérdése. Nem véletlen, hogy a vágásokkal kapcsolatosan a művészek véleménye is megoszlik.

A digitális keverőasztalok

A stúdiókban a digitalizálás következő fázisát a digitálisan vezérelt, illetve a teljesen digitalizált keverőasztalok megjelenése jelentette. Itt most csupán egyetlen példát mutatunk be a digitálisan vezérelt keverőasztalok előnyeire.

Ha analóg eszközzel dolgozunk, akkor egy sok mikrofont alkalmazó koncert (pl. oratórium) élő adás előtti beállítási próbái során a keverőasztalon beállítandó arányok, effektusok, stb. kikísérletezése után legfeljebb írásos feljegyzéseket tehetünk a beállításokra vonatkozóan. Ilyenkor minél pontosabban fel kell jegyezni az egyes kezelőszervek (csatornaszabályozók, hangszínszabályozók, zengető szabályozók) állását, hiszen a felvételkor vagy az adáskor a kísérletezésre már nincsen lehetőség. A digitális vezérlés esetén a próba során a beállításokat memóriában tárolhatjuk, s (akár műsorszámokként) az adáskor előhívhatjuk. Ezekbe természetesen bármikor beleavatkozhatunk, tehát gyakorlatilag a hangmérnök kezét a számítástechnika nem köti meg, sőt inkább segíti. (Hasonló megoldásra az analóg keverőasztalok esetén is volt lehetőség, de igen korlátozott mértékben.)

A digitális restaurálás

Az immáron több mint százéves múltra visszatekintő hangfelvétel-technika egyre jobban megköveteli a hanganyagok restaurálását, azaz mindazon zavaró jelenségek eltávolítását, melyek az évtizedek során akár a használatból, akár a szakszerűtlen tárolásból eredően az eredeti hang mellett hallhatóak. (Olyan ez, mint amikor egy régi freskóról eltávolítjuk az évszázadok alatt ráakadott összes szennyeződést.) E beavatkozásra már az analóg időkben is

szükség volt, akkor azonban ez csak igen korlátozott technikai lehetőségek között történhetett. Ha például egy beszédfelvételre egy zavaró mély bűgás került rá, akkor az utóbbit még viszonylag könnyen ki lehetett szűrni a beszédhang megváltozása nélkül, hiszen e kettő frekvenciartományja nem azonos. Ám ha a felvételre olyan zaj került, amely színezetét tekintve közel azonos volt a beszédhang színezetével, akkor a szűrők e kettőt nem tudták különválasztani, azaz a zaj csak a hasznos hanganyag megváltozása mellett volt csökkenthető. Mivel a zenének igen széles a hangspektruma, ott abba szinte minden zavaró zaj beleesik. A nem kívánt alapzajoknak (sercegés, suhogás) a hasznos hangjeltől történő korrekt szétválasztási lehetőségét a digitális technika teremtette meg a restauráló munkaállomások megteremtésével. Természetesen – különösen a zenei és művészi igényű prózafelvételeknél – az elvárások is nagyon magasak, hiszen a restaurált változat hangszínezetének elvileg egyáltalán nem szabad megváltoznia. Ráadásul a zajmentesítés mértéke sem lehet korlátlan, mert az eredeti hanghordozóra (pl. hanglemezre) jellemző alapzaj teljes eltávolítása a művészi benyomást is megváltoztatja.

Ezzel kapcsolatban évekként elelőtt német hangmérnökök az alábbi kísérletet végezték el: egy Schubert-dal két felvételét játszották le zenei rendezőknek, hangmérnököknek. Az egyik felvételre azt mondták, hogy a harmincas évek végén készült, s valóban: az az akkori jellegzetes hangszínnel, tűzőrejjel szólalt meg. A másik bevallottan és jól hallhatóan egy korszerű digitális felvétel volt. Azt a kérdést tették fel a szakembereknek, hogy művészi (tehát nem hangtechnikai) szempontból milyen különbséget észleltek a meghallgatáskor. A vélemények eléggé nagy számban a régebbi felvételt részesítették előnyben, mondván, hogy az új felvétel unalmas, a régi érdekes, az új felvételen az ének nem intonál tisztán, a régin tiszta, az újnak nem jó a tempója, ellenben a régin ez is jobb. Az értékelés után a test szervezői felfedték a titkot: nem két külön anyagról, hanem egyetlen felvételtől van szó. A „régit” változat az „új”, digitális felvétellel egy időben készült, de előbb korabeli mikrofonnal rögzítették, s hanglemez tűzőrejt keverték hozzá, tehát „antikolták”. Azóta is kérdés, hogy egyazon zenei esemény két különböző technikai közegben történő meghallgatása hogyan eredményezhet különböző érzeteket például a tempóban vagy az intonációban. A vizsgálat mindenesetre azt sejteti, hogy minden felvétel csak a saját technikai közegében adja az eredeti művészi benyomást, vagyis egy régi hanglemezfelvétel esetén csak annyira szabad a zajt eltávolítani, ami még éppen megfelel egy vadonatúj, de korabeli lemez hangzásának, vagyis ahogyan a művészek a frissen megjelent felvételt annak idején hallgathatták. Ha ettől jobban megtisztítjuk („túlrestauráljuk”), akkor ennek nyomán a művészi hatás sérülhet.

Ma már a régi – elsősorban eredetileg hanglemez- – felvételek újradiadásakor általában alkalmazzák a restaurálást, de gyakran, sokszor erényként, a lemezborítón en-

nek ellenkezőjét is feltüntetik, azaz ha nincsen digitálisan restaurálva.

A komputerzene

Egy korábbi írásunkban már bemutattuk, hogy az elektronika és a magnetofon hogyan segítette az elektroakusztikus zene létrejöttét, lényegében egy új zenei műfajt teremtve. Amit e műfaj szempontjából az ötvenes években a magnetofon jelentett, ugyanazt jelentette a nyolcvanas években a számítógép. Természetesen idegenkedők mindenkor voltak, akik kétkedéssel fogadták az új lehetőségeket, pedig természetes jelenségről van szó: ahogyan az ókori lírát még teknőspáncélból készítették, vagy ahogyan a középkori húrosok rezonátorainál félbevágott száraz tőköt használtak, úgy a 20–21. század zenéje is a kor adta lehetőségekre épít; márpedig ezek közt tagadhatatlanul ott van az elektronika és a digitális technika. Az elektroakusztikus zenei stúdiókban a számítógépek és a különböző digitális eszközök segítik az akusztikus művészet célkitűzéseinek megvalósulását, miszerint „bármely miniket körülvevő zaj, zene, emberi és állathang stb. műalkotássá szervezhető”.

A műsortechnológia megváltozása a digitális környezetben

A digitális technika szinte teljesen átrendezte a rádiós műsorkészítés technológiáját. Az analóg időszakban még mereven kettévált a technikai és a művészi tevékenység. A keverőasztalokat többnyire csak hangmérnökök, hangtechnikusok kezelhették, technikusok vágták a riportfelvételeket. A digitalizálás a számítógépnek köszönhetően jó néhány hangtechnikai tevékenységet kivett a műszakiak kezéből, s ma már például a montírozás, a szöveges-zenés műsorok egybeszerkesztése egyáltalán nem kizárólag technikus tevékenység. De még hanglemezfelvételek esetén is gyakran azonos személy a rendező, a hangmérnök és a vágó. Arra alkalmas számítástechnikai készülékekkel akár az otthonokban is kiszülhetnek hangfelvételek. (Így kicsit visszatérünk a hangfelvétel kezdeteihez, hiszen Carusóról is egy szállodai szobában készítették az első lemezfelvételt). Természetesen ezzel nem csökkent a kitűnően felszerelt stúdiók és magasan képzett hangmérnökök jelentősége, csupán maga a hangfelvételt készítés „demokratizálódott”. Ennek nyomán sajnos a felvételek minősége is eléggé széles skálán mozog, a leggyengébbektől a kitűnőig. Természetesen minden újdonságban találhatunk negatívumokat, összességében azonban elmondható, hogy a digitális technika alapjaiban változtatta meg a felvételt készítés folyamatát, általa a stúdiómunka gördülékenyebbé, kiszámíthatóbbá vált, sok tekintetben javult a technikai (nem az esztétikai) minőség. Csak reménykedhetünk abban, hogy a digitális formátumban történő műsörtárolásnak az élettartamra vonatkozó, napjainkban még vitatott kérdései is véglegesen és megnyugtatóan megoldódnak. ■

A Lengőajtó hangjai

Fotó: Lőrincz Judit

Szigetvári Andrea elektroakusztikus zeneszerző nevéhez számos izgalmas és innovatív zenemű, illetve technika kapcsolható. A Bourges-i Elektroakusztikus Zenei Verseny díjazottja új darabok írása mellett a jövő generációját neveli a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetemen és a Pécsi Tudományegyetem Művészeti Karán. Kezdeményezésére az utóbbi években elindult a főtárgyként is felvehető elektronikus zenei médiaművész képzés, mely Magyarországon egyedülálló és hiánypótló.

➔ Lőrincz Judit

Gramofon: Mi keltette fel az érdeklődését ez iránt a különleges szakma iránt?

Szigetvári Andrea: Kalocsán jártam középiskolába, mellette zongorázni tanultam Tóth Józsefnél, aki fantasztikus egyéniség volt. Nagyon sokat beszélgettünk arról, hogy mi lenne a legmegfelelőbb pálya számomra, akinek fizika sza-

kos hallgatóként a technika és a zene egyaránt fontos volt. Ő mesélt arról, hogy mi a feladata egy hangmérnöknek, és nagyon tetszett, amikor elképzeltem, ahogy mikrofonokkal zenét lehet felvenni. Valahogy az élet úgy hozta, hogy érettségi előtt kezembe került egy füzet külföldi iskolák felsorolásával. Miután kiutaztam Lengyelországba, megtudtam, hogy a varsói Fryderyk Chopin Zeneakadémián van hangrendezés szak, ami abszolút megfelel az én vágyaimnak. Nagyon boldog voltam, hogy sikerült bekerülnöm. Matematikát, fizikát, „hangszín-szolfézszt” és összhangzatant tanultunk, de ami különösen fontos volt, az a rengeteg gyakorlat. Órákig kísérletezhettünk a stúdiókban, az egyetem kapui éjjel-nappal nyitva álltak.

G.: Mikor kötelezte el magát az elektroakusztikának?

Sz. A.: Varsóban az első évben találkoztam az elektroakusztikus zenével, ami szerelemnek bizonyult első hallásra. Öt évig tanultam elektroakusztikus zeneszerzést. Korábban nem is sejtettem, hogy zenét nem csak felvenni lehet elektronikus eszközökkel, hanem készíteni is. Ekkor jöttem rá, hogy erre vágytam egész életemben. A diplomamunkám arról szólt, hogyan lehet a komputereket használni az elektroakusztikus zenében. Amikor hazajöttem Varsóból, a Hungaroton Lemezkiadó Vállalathoz kerültem, klasszikus zenei felvételeket vágtam, ami nagyon jó

iskola volt a fülemnek. Később meghívtak a Zenetudományi Intézet „Szisztematikus Zenetudomány” kísérleti zenei csoportjába dolgozni, ahol azt vizsgáltuk, miként használható a számítógép a zeneszerzésben és a zenetudományban. Ekkor megpályáztam egy Soros-ösztöndíjat Amerikába, amit sikerült elnyernem, így fél évet tölthettem a Brooklyn Egyetem és a Stanford Egyetem két nagyon nagy zeneszerzőjénél Charles Dodge-nál és John Chowningnál. Ezek a tapasztalatok megalapozták a szakmai életemet. Amikor hazajöttem Amerikából, létrehoztam egy alapítványt, a Magyar Komputerezenei Alapítványt. Nagyon lelkes voltam a külföldi tapasztalatok miatt: Stanfordban például egy hatalmas rét négy sarkában óriási hangszórókból kortárs elektronikus zene szólt, miközben rengeteg ember piknikezett a fűvön ülve, és gyerekek szaladgáltak. Nekem annyira tetszett ez a teljesen más, nyitott hozzáállás a modern zenéhez, hogy elhatároztam, megpróbálom ezt a szellemiséget itthon is terjeszteni. A Zenetudományi Intézetben találkoztam Vidovszky Lászlóval, aki meghívott Pécsre tanítani, illetve Jeney Zoltánnal, aki egy évvel később arra kért, hogy oktassak a Zeneakadémián. Mindkét intézményben a főtárgy mellé felvehető elektronikus zeneszerzést és zenei informatikát tanítok azóta is.

G.: *Melyek azok a művek és események, melyek meghatározták eddigi munkásságát?*

Sz. A.: 1990–2003-ig a Nemzetközi Bartók Fesztiválon szerveztem és tartottam számítógépes zenei kurzusokat Szobathelyen. Aztán 1998-ban elkezdtem szervezni a Making New Waves Fesztivált, amely azért volt rendkívül fontos számomra, mert így találkozhattam külföldi kollégákkal és neves zeneszerzőkkel, ami egyébként nem lett volna lehetséges. A Making New Waves alkalmat adott arra is, hogy itthoni műveket bemutassunk, és együttműködéseket alakítsunk ki magyar és a külföldi produkciók között. A fesztivál tíz éve alatt nagy hangsúlyt helyeztünk a társművészetek bevonására, dolgoztunk táncosokkal, képzőművészekkel, színészekkel. 2000-ben született meg két olyan darab, amelyre igazán büszke vagyok. Az első a Mandala című mű, a másik pedig a Kagyló és a lélkész multimédiás projekt, mely egy némafilmhez íródott. Mindkettő elnyerte a 2001-es Bourges-i Elektroakusztikus Zenei Verseny hangzásművészet és multimédia kategóriák fődíját.

G.: *Milyen új technikákat alkalmaz művei megírásakor?*

Sz. A.: Karlsruheban található a világ egyik legnagyobb multimédia intézete, a ZKM (Zentrum für Kunst und Medientechnologie). Az intézet hatalmas hangversenyteremében negyvenegy darab hangszórót helyeztek el félgömb alakban, melyeken a sokcsatornás hangosító rendszer és egy szoftver segítségével hangokat lehet „reptetni” a térben. Két hónapra odaköltöztem, ekkor készítettem el a Lengőajtó projektet, melyet aztán 2007-ben mutattunk be a Múcsarnokban. Ez a darab nagyon fontos számomra, mert megalkotása közben kifejlesztettem egy új módszert,

amelyen azóta is dolgozom. Amerikai tartózkodásom alatt megismerkedtem egy szoftverrel, a Max/MSP-vel. A kezeléséhez nem kell programozónak lenni – grafikus objektumok segítségével teszi lehetővé zenei szoftverek készítését. Szabadon programozható, alkalmas rá, hogy élőben játszunk vele. Bármilyen külső vezérlővel lehet adatot küldeni a programnak, és be lehet állítani, hogy az hogyan reagáljon rá. A Lengőajtó projektben egy „hanggeneráló agy” volt az, amit a táncosok a mozdulataikkal vezéreltek a Max/MSP-n keresztül. A kezükön volt egy kék és egy zöld pötty, a kamera pedig azt mérte, hogy hol található ezek a pontok a térben. A mű megkövetelte az előadótól, hogy rendkívüli koncentrációval a mozgás mellett a zenét is koordinálja. Olyan hangzásrendszert alkottam, amelybe valóban csak akkor költözött élet, amikor az ember megjelent benne. Ez mérőföldkő volt számomra, azóta is sok hasonló darabon dolgozom.

G.: *Az elektroakusztikában van-e már olyan lejegyzési mód, amellyel a darabokat le lehet írni, vagy az az örökérvényű felvétel, amit a szerző elkészít?*

Sz. A.: Amióta interpretálható, interaktív darabok is szerepelnek az elektroakusztikus zenei koncerteken, újra értelmé a lejegyzésnek. Addig nem nagyon volt szükség kottára, amíg „konzerv” elektroakusztikus darabok íródtak, azaz csak hangfelvétel volt róluk. A hangszínekkel működő zenék esetében komoly problémát jelent, hogy nagyon nehéz leírni a hangok színét, inkább hangszíndimenziókról beszélhetünk. A hangszín nem egydimenziós – mint például a hangmagasság –, hanem multidimenziós. Lehet fényes, sötét, szemcsés, nazális; igen sok jelzőpár létezhet, a lehetőségek száma végtelen. Talán száz-kétszáz év múlva kialakul valamilyen standard notáció.

G.: *Mi a véleménye az elektronikus könnyűzenéről?*

Sz. A.: A diákjaim ugyanúgy tudnak működni a „táncoltató elektronikának” nevezett műfajban, mint a kortárs elektronikus zeneszerzésben, szerencsére a technika biztosít átjárásokat a műfajok között. A magam részéről az új gondolatokkal teletűzdelt, jókedvűen játszadozó könnyűzenét kedvelem. Manapság, amikor pár gomb elfordításával már lehet táncoltatni, fontos tanulság, hogy nem minden a technikai háttér megléte, inkább az ötlet a fontos.

G.: *Milyen lehetőségek várnak az új generációra?*

Sz. A.: A zene szerepe és funkciója mára teljesen megváltozott: nem csak koncertszerű előadások léteznek, mindenhol szükség van zenére, hangdizájnra. A számítógépes játékok alatt, a reklámok és filmek alatt, de még az autógyártásban is. Most, hogy a Pécsi Tudományegyetem után a Zeneakadémián is végre létrejött a főtárgyként felvehető elektronikus zenei médiaművész képzés, felelősségünk azon gondolkodni, hogyan fognak megélni ebből a fiatalok. Szeretnénk minél inkább a pályán tartani őket. Ez szép feladat. ■

Az 1996-ban alapított Gramofon – Klasszikus és Jazz című folyóirat nemcsak a szakmát, a magyar zenei élet szereplőit, illetve hűséges előfizetőit szeretné megszólítani, hanem a zenekedvelők, a klasszikus zene, a jazz és a népzene iránt érdeklődők lehető legszélesebb táborát. Ezért is fontos számunkra, hogy a Gramofon – terjesztési hálózatokon, illetve egyedi boltokon keresztül – az egész országban elérhető legyen. Az alábbiakban felsoroljuk lapunk terjesztési pontjait.

BUDAPESTI ZENEMŰBOLTOK

- Budapest Music Center – Bp. IX., Lónyay utca 41.
- Concerto Hanglemezbolt – Bp. VII., Dob utca 33.
- Fonó Budai Zeneház – Bp. XI., Sztregova utca 3.
- Írók Boltja – Bp. VI., Andrássy út 45.
- Kodály Zoltán Zeneműbolt – Bp. V., Múzeum krt. 21.
- Művészetek Palotája hanglemezbolt – Bp. IX., Komor Marcell utca 1.
- Rózsavölgyi és Társa Zeneműbolt – Bp. V., Szervita tér 5.

LAPKER – BUDAPEST

- Relay 1011 Budapest, Batthyány tér – metró
- Inmedio 1025 Budapest, Lövház u. 1–5. – Mammut II.
- Inmedio 1026 Budapest, Szilágyi Erzsébet fasor 121. – Budagyöngye
- Inmedio 1033 Budapest, Flórián tér – üzletközpont
- Relay 1042 Budapest, Újpest – metró
- Relay 1052 Budapest, Deák Ferenc tér – aluljáró
- Inmedio 1052 Budapest, Váci u. 10.
- Inmedio 1052 Budapest, Városház u. 3–5.
- Relay 1053 Budapest, Kálvin tér 1.
- Relay 1062 Budapest, Nyugati tér – aluljáró
- Relay 1071 Budapest, Blaha Lujza tér – aluljáró
- Inmedio 1082 Budapest, Corvin, Futó u. 37–45.
- Inmedio 1087 Budapest, Kerepesi út 9. – Aréna Pláza
- Inmedio 1106 Budapest, Örs Vezér tér 25/A – Árkád II.
- Inmedio Allee 1117 Budapest, Október 23. u. 6–10.
- Relay 1122 Budapest, Déli pályaudvar – metró
- Press Spot Kft. 1123 Budapest, Alkotás u. 53. – MOM Park
- Relay 1132 Budapest, Váci út – Róbert Károly krt. (Árpád híd I.)
- Inmedio 1152 Budapest, Szentmihályi u. 131. – Pólus Center
- Relay 1185 Budapest, Liszt Ferenc Repülőtér 2/B – Érkezés
- HUB 1185 Budapest, Liszt Ferenc Repülőtér Skycourt

LAPKER – VIDÉK

- Inmedio 2040 Budaörs, Sport u. 2. – Auchan
- Cora 2045 Törökbálint, Torbágy út 1. B/420.
- Városi Könyvtár 2100 Gödöllő, Dózsa Gy. út 8.
- Inmedio 2400 Dunaújváros, Dózsa György út 56.
- Relay 2890 Tata, Váralja út 5. – Volán
- Inmedio 3300 Eger, Széchenyi út 20.
- Inmedio 3532 Miskolc, József A. út 87. – Auchan

- 3963 Karcsa, Postahivatal
- Inmedio 3980 Sátoraljaújhely, Rákóczi út 10.
- Inmedio 4026 Debrecen, Péterfia u. 18. – Debrecen Pláza
- Inmedio 4400 Nyíregyháza, Szegfű u. 75. – Nyíregyháza Pláza
- Relay 5000 Szolnok, Gárdonyi u. 2. – Vasútállomás 1.
- Inmedio-TESCO 5900 Orosháza, Vásárhelyi út 23/a
- Inmedio 6000 Kecskemét, Petőfi S. u. 2.
- Inmedio 6722 Szeged Kárász, Dugonics tér 1.
- Relay 6722 Szeged, MÁV Pályaudvar
- Inmedio 6724 Szeged Árkád, Londoni krt. 3.
- Inmedio 7400 Kaposvár, Berzsenyi u. 1–3. – Kaposvár Pláza
- Inmedio 7621 Pécs, Bajcsy u. 11. – Árkád
- Tabak & News 7621 Pécs, Irgalmasok u. 5.
- Inmedio 8000 Székesfehérvár, Palotai út 1. – Alba Pláza
- Inmedio 8200 Veszprém, Kossuth u. 1.
- Inmedio 8200 Veszprém, Kossuth u. 19.
- Inmedio 8800 Nagykanizsa, Európa Tanács u. 2. – Nagykanizsa Pláza
- Inmedio 9400 Sopron, Széchenyi tér
- Relay 9700 Szombathely, MÁV Csarnok

VIDÉKI KÖNYV- ÉS HANGLEMEZBOLTOK

- Antikvárium Kft. – 6720 Szeged, Kárász u. 16.
- Blue Train Hanglemezbolt – 8000 Székesfehérvár, Károly J. u. 43/A
- CD Café – 2000 Szentendre, Alkotmány u. 5.
- Deák Könyvesház – 8800 Nagykanizsa, Deák tér 2.
- Filharmónia Kelet-Magyarország Nkft. jegyiroda – 3525 Miskolc, Kossuth u. 3.
- Hold Antikvárium és Hanglemezbolt – 8000 Székesfehérvár, Kossuth u. 2. Miskolci Könyvpavilon – 6721 Szeged, Bartók Béla tér
- Könyvpavilon – 7100 Szekszárd, Szent István tér
- Könyvjelző Kkt. Babó Könyvesbolt – 4400 Nyíregyháza, Dózsa György u. 8.
- Miskolci Szimfonikus Zenekar közönségszolgálati iroda – 3525 Miskolc, Rákóczi u. 2.
- Rivalda Antikvárium – 9021 Győr, Kazinczy u. 6.
- Roger's – 4024 Debrecen, Batthyány u. 22.
- Sziget Könyvesbolt (Debreceni Egyetem főépület) – 4032 Debrecen, Egyetem tér 1.
- Unicus Antikvárium – 9400 Sopron, Szt. György u. 14.
- Victor Audio hanglemez- és CD-szaküzlet – 6000 Kecskemét, Vörösmarty u. 6.
- Vörös Cédrus – 9400 Sopron, Mátyás király u. 34/f

The image is a promotional banner for Gramofon. It features the Gramofon logo in a gold circle on the left. The text 'www.gramofon.hu' is at the top. Below the logo, 'GRAMOFON' is written in large, bold, gold letters, with 'Klasszikus és Jazz' in smaller white text underneath. The main headline 'Olvasson tovább!' is written in a large, white, serif font. To the right of the headline, there is a list of categories with square bullet points: 'koncertek', 'fesztiválok', 'hírek', 'kritikák', and 'webáruház'. At the bottom right, the website address 'www.gramofon.hu' is repeated in white. A small gold 'G' logo is visible at the bottom center of the banner.

A hangversenyek helyszínei:
Művészetek Palotája, 1095 Bp., Komor Marcell u. 1.
Budapest-Zuglói Páduai Szent Antal templom
1145 Bp., Bosnyák tér
Zuglói Szent István Zeneház
1145 Bp. Columbus utca 11.
Fővárosi Állat- és Növénykert - Varázshegy
1145 Bp. Állatkerti körút 6-12.

Bérletek és jegyek válthatók
a Zuglói Szent István Zeneházban
(1145 Bp. Columbus utca 11.)
pénztári nyitva tartás: hétköznap 16.00-20.00 óráig
Tel.: (1) 467 0786, 467 0785/119, +36 70 429 0075
E-mail: jegy@zugloifilharmonia.hu

Rendezi a Zuglói Filharmónia Non-profit Kft.

Alapító:
Budapest Főváros XIV. Kerület
Zuglói Önkormányzata

Támogatók: Nexon Kft., Öreghalász Étterem,
Szent István Király Zenei Alapítvány, Cerbona

NEXON

www.zugloifilharmonia.hu
www.facebook.com/ZuglóiFilharmonia

**NEMZETI IFJÚSÁGI ZENEKAR
CÍM KITÜNTETETTJE 2011-2013**

ALAPÍTVÁ: 1954
MAGYAR ÖRÖKSÉG-DÍJ: 2000
NEMZETI IFJÚSÁGI
ZENEKAR: 2011

**ZUGLÓI FILHARMÓNIA
SZENT ISTVÁN KIRÁLY
SZIMFONIKUS ZENEKAR**

STEPHANUS-BÉRLET

A Zuglói Filharmónia - Szent István Király Szimfonikus
Zenekar és Oratóriumkórus hangversenysorozata

2012. október 14. vasárnap 19.30

Művészetek Palotája
Chopin: e-moll zongoraverseny op. 11
Kodály: Psalmus Hungaricus
Ahn Eak Tai: Koreai fantázia
Közreműködik: Gyöngyösi Ivett, Kovácsné István
és a Liszt Ferenc Általános Iskola Gyermekkora
Vezényel: **Ménesi Gergely**

2012. november 4. vasárnap, 5. hétfő 19.30

Páduai Szt. Antal templom
Az 1956-os hősök emlékére
Dvořák: Requiem op. 89
Szólisták: Farkasréti Mária, Lázin Beatrix,
Alagi János, Cser Krisztián
Vezényel: **Záborszky Kálmán**

2012. december 8. szombat 19.30

Művészetek Palotája
Bartók: 20 magyar népdal
(Bartók Béla és Kocsis Zoltán átdolgozása)
Beethoven: IX. szimfónia
Szólisták: Szakács Ildikó, Wiedemann Bernadett,
Horváth István, Bretz Gábor
Vezényel: **Kocsis Zoltán**

2013. március 2. szombat 19.30

Művészetek Palotája
Lajtha: Divertissement op. 25 (1936)
Brahms: Schicksalslied (A sors éneke) op. 54
Mahler: I. Titán szimfónia
Vezényel: **Csaba Péter**

2013. április 21. vasárnap 18.00

Művészetek Palotája
J. S. Bach: Esz-dúr prelúdium és fuga BWV 552
(Arnold Schönberg feldolgozása)
Poulenc: g-moll orgonaverseny
Puccini: Messa di Gloria
Közreműködik: Harmath Dénes, Turpinszky Béla,
Horváth Ádám, a Szent István Zeneművészeti
Szakközépiskola és a Szent István Gimnázium kórusa
Vezényel: **Alexander Mayer**

PASTORALE-BÉRLET

Ismerjük meg együtt!
Művészeti sorozat az egész családnak

2013. február 9. szombat, 10. vasárnap

Zuglói Szent István Zeneház
„Elindultam Gyergyó felé”
Bartók - egy kicsit másképp
Vendégünk: Berecz András ének- és mesemondó
Közreműködik: Berecz Mihály (zongora), Vízeli Balázs
(hegedű), Balogh Kálmán (cimbalom), Dsupin Pál
(fuvolya), Kádár Ignác (gardon) és a Zuglói Filharmónia
- Szent István Király Szimfonikus Zenekar
Vezényel: **Záborszky Kálmán**

2013. március 9. szombat, 10. vasárnap

Zuglói Szent István Zeneház
A Nap-király korától napjainkig
Zenés-táncos időutazás, avagy a balettművészet titkai
Vendégeink: a Magyar Táncművészeti Főiskola
növendékei és tanárai
Közreműködik a Zuglói Filharmónia
- Szent István Király Szimfonikus Zenekar
Vezényel: **Ménesi Gergely**

2013. április 6. szombat, 7. vasárnap

Zuglói Szent István Zeneház
„Drága férjem! Drága nőm!”
Pergolesi: Az úrhatnám szolgálo
Donizetti: A csengő
Vendégeink: Szüle Tamás, Gál Gabi, Vecsey Gyula
Rendező és művészeti vezető: Ionel Pantea
Közreműködik a Zuglói Filharmónia
- Szent István Király Szimfonikus Zenekar
Vezényel: **Horváth Gábor**

2013. május 11. szombat, 12. vasárnap

Fővárosi Állat- és Növénykert
„Szivárvány havasán”
Bemutatkozik a Liszt Ferenc Zeneművészeti
Egyetem népzenei tanszéke
Közreműködnek: Farkas Zoltán „Batyu”
és Tóth Ildikó (néptánc)

Műsorvezető: **Solymosi Tari Emőke**

FILHARMONIA
DÉL-DUNÁNTÚLI
NONPROFIT
KFT.

Zeneszüret

Fesztivál

Pécs
2012 október 1-7

Fellépnek: Budapesti Fesztiválzenekar művészei valamint közel száz énekes és muzsikus
kisdiák, Orfeo Zenekar, Malcolm Bilson, Szutrély Katalin, Mészáros János Elek, Benke József,
Horváth István, Ilya Kondratiev, Budapesti Filharmóniai Társaság Zenekara, Liszt Ferenc
Kamarazenekar, Pannon Filharmonikusok, Pécsi Szimfonieta, Pécsi Vasutas Fúvószenekar,
Wolfgang Kogert, Nikola Djoric és még sokan .....

Napközben: filmklub, gyerekprogramok, Déli zongoraszó, kiállítás, hangcsapda, laza esték a
Bázzongoraverseny győzteseivel... jöjjön el Ön is!

Információ • www.zeneszuret.hu • Tel.: (+36) 72 310 539

